

การจัดการการผลิตโคเนื้อที่จำหน่ายผ่านตลาดนัดโคกระบือภูดิน
จังหวัดกาฬสินธุ์

นายชัยณรงค์ ภูโถกล้า

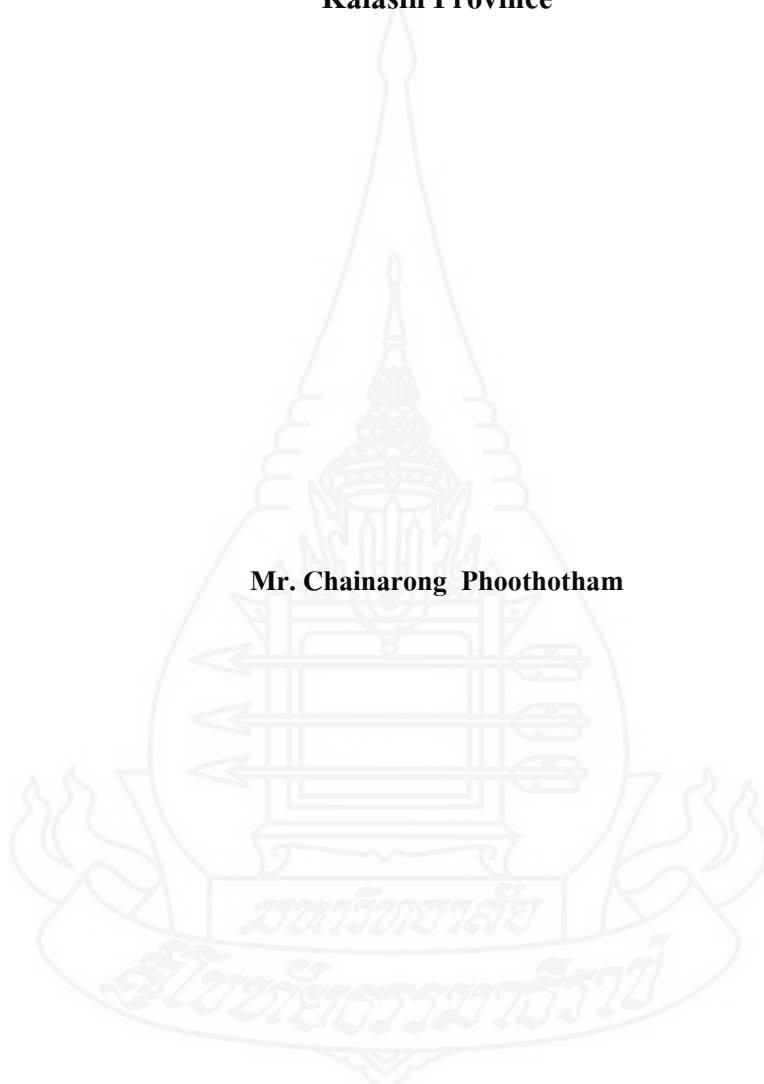

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาการจัดการการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2557

**Production Management of Beef Cattle Traded at Poodin Cattle and Buffalo Market,
Kalasin Province**

Mr. Chainarong Phoothotham

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirement for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Resources Management

School of Agriculture and Cooperatives

Sukhothai Thammathirat Open University

2014

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การจัดการการผลิตโคเนื้อที่จำหน่ายผ่านตลาดนัดโคกระบือภูผาคิน จังหวัดกาฬสินธุ์
ชื่อและนามสกุล	นายชัยณรงค์ ภูโทถ้ำ
แขนงวิชา	การจัดการการเกษตร
สาขาวิชา	เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา	1. รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริลักษณ์ วงศ์พิเชษฐ 2. อาจารย์ ดร. วรินทร์ มณีรัตน์

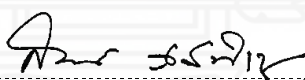
วิทยานิพนธ์นี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2558

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เลอชาติ บุญเอก)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริลักษณ์ วงศ์พิเชษฐ)

กรรมการ

(อาจารย์ ดร. วรินทร์ มณีรัตน์)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(ศาสตราจารย์ ดร. สิริวรรณ ศรีพหล)

ชื่อวิทยานิพนธ์ การจัดการการผลิตโคเนื้อที่จำหน่ายผ่านตลาดนัดโคกระบือภูดิน จังหวัดกาฬสินธุ์

ผู้วิจัย นายชัยรงค์ ภูโทถ้ำ รหัสนักศึกษา 2559002379 ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากรเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริลักษณ์ วงศ์พิเชษฐ (2) อาจารย์ ดร. วรินทร์ มณีรัตน์

ปีการศึกษา 2557

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ข้อมูลทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้เลี้ยงโคเนื้อและพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นในตลาดนัดโคกระบือ (2) สภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร (3) ค่าใช้จ่ายการนำโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือ และ (4) ปัญหาการจัดการผลิตโคเนื้อของเกษตรกร

วิธีการศึกษาเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้การสัมภาษณ์ ประชากรที่ศึกษาเป็นเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อและพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นในตลาดนัดโคกระบือภูดิน ตำบลภูดิน อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 220 ราย เลือกตัวอย่างตามวัตถุประสงค์เฉพาะผู้ที่มีถิ่นอาศัยในอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอยางตลาด อำเภอสหัสขันธ์ อำเภอกมลาไสย และอำเภอหนองกุงศรี ได้เกษตรกรตัวอย่างจำนวน 30 ราย และพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นตัวอย่างจำนวน 15 ราย ทั้งนี้ได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างทั้งสองตามจำนวนโคเนื้อที่เลี้ยงหรือซื้อขาย โดยกลุ่มที่ 1 มีจำนวนโคเนื้อน้อยกว่า 5 ตัว และกลุ่มที่ 2 มีจำนวนโค 5 ตัวและมากกว่า วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลวิจัยพบว่า (1) เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อส่วนใหญ่อายุประมาณ 51-60 ปี เป็นเพศชาย มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่เลี้ยงโคพันธุ์พื้นเมืองผสมบราห์มัน สำหรับพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่นส่วนใหญ่อายุมากกว่า 60 ปี มีประสบการณ์ในการรวบรวมโคเนื้อมากกว่า 10 ปี (2) เกษตรกรกลุ่มที่ 1 ร้อยละ 90.90 มีพื้นที่ถือครองน้อยกว่า 10 ไร่ และร้อยละ 52.94 เลี้ยงโคเนื้อแบบผูกล้า ส่วนเกษตรกรกลุ่มที่ 2 ร้อยละ 36.80 มีพื้นที่ถือครองมากกว่า 10 ไร่ ส่วนใหญ่มีการเลี้ยงโคเนื้อแบบปล่อยเลี้ยงและผูกล้าในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน เกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีการใช้อาหารหยาบสด อาหารหยาบแห้ง และมีการเสริมอาหารชั้นเลี้ยงโคเนื้อ นอกจากนี้เกษตรกรจะใช้วัสดุเหลือใช้จากไร่นาเป็นอาหารเลี้ยงโคเนื้อ ยังมีการซื้ออาหารหยาบแห้งจากภายนอกฟาร์ม เกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีค่าใช้จ่ายด้านพันธุ์โคเนื้อมากกว่าร้อยละ 90 (3) ค่าใช้จ่ายการนำโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือ ทั้งเกษตรกรและพ่อค้าจะใช้รถยนต์ 6 ล้อ เป็นพาหนะขนส่ง โดยมีฟางข้าวเป็นวัสดุรองพื้นเพื่อป้องกันการบาดเจ็บของโคเนื้อระหว่างขนส่ง สำหรับค่าใช้จ่ายการนำโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือ ค่าใช้จ่ายการนำโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่เป็นค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและค่าพาหนะ จำนวนโคเนื้อโดยเฉลี่ยที่เกษตรกรกลุ่มที่ 1 จำหน่ายคือ 2.5 ตัวต่อรอบการผลิต 1.5 ปี โดยมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 24,362.27 บาทต่อตัวและมีรายได้เฉลี่ย 30,072 บาทต่อตัว ส่วนจำนวนโคเนื้อโดยเฉลี่ยที่เกษตรกรกลุ่มที่ 2 จำหน่ายคือ 3.5 ตัวต่อรอบการผลิต 1.5 ปี โดยมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 23,418.13 บาทต่อตัวและมีรายได้เฉลี่ย 31,351.13 บาทต่อตัว ค่าใช้จ่ายการนำโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดของพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและค่าพาหนะ รองลงมาคือค่าอาหารและค่าเครื่องดื่ม และ (4) สำหรับปัญหาสำคัญของการเลี้ยงโคเนื้อ คือ มีสารกำจัดวัชพืชตกค้างในแปลงนา รองลงมาคือ อาหารชั้นและอาหารหยาบในฤดูแล้งหายาก และยารักษาโรคมียาราคาสูง ตามลำดับ ในขณะที่พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นมีปัญหาคัญเกี่ยวกับการรวบรวมโคเนื้อ คือ โคเนื้อที่มีจำนวนน้อย และมีการกระจายตัวในพื้นที่ต่างๆ

คำสำคัญ โคเนื้อ การจัดการเลี้ยงโคเนื้อ ตลาดนัดโคกระบือ พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น รายได้และค่าใช้จ่าย

Thesis title: Production Management of Beef Cattle Traded at Poodin Cattle and Buffalo Market, Kalasin Province

Researcher: Mr. Chainarong Phoothotham **ID:** 2559002379;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Resources Management);

Thesis advisors: (1) Dr. Sililag Wongpichet, Associate Professor;

(2) Dr. Warinthorn Maneerat; **Academic year:** 2014

Abstract

The objectives of this research were to study (1) socio-economic status of farmers and collective traders in the rural cattle and buffalo market, (2) beef cattle production by farmers, (3) expenses of handling cattle to cattle and buffalo market, and (4) beef cattle production problems encountered by farmers.

This was a survey research conducted by directed interviews. The study population was 220 farmers who raised beef cattle and collective traders at Poodin cattle and buffalo market in Kalasin Province. A sample population of 30 farmers and 15 traders who lived in the districts of Mueang Kalasin, Yang Talat, Sahat Sakhan, Kamalasai, and Nong Kung Si, were purposively selected. Both interviewed samples were divided into two groups as Group 1: farmers who had raised or traders who had bought and sold less than 5 cattle and Group 2: farmers who had raised or traders who had bought and sold 5 or more cattle. Data were statistically analyzed by frequency, percentage, arithmetic mean, and standard deviation.

The results showed that (1) most beef cattle farmers were male, aged between 51- 60 years, and finished elementary education. The majority of farmers raised native-Brahman cross-bred cattle. Considering beef cattle collective traders, most of them were more than 60 years old with over 10 year experience in beef trading. (2) The majority (90.90%) of group 1 farmers possessed less than 10 rai of land (1 rai=1,600 m²) and 52.94% of group 1 farmers raised cattle by tethering in the backyard or paddy field; while 36.80% of group 2 farmers possessed more than 10 rai of land and raised cattle by free range grazing and tethering in the backyard or paddy field in the same proportion. Fresh and dried roughage were fed along with concentrated feed supplement. Besides crop residue from cultivated areas, dried roughage was bought for feeding cattle as well. Both group of farmers spent more than 90% for animal breed. (3) Consider on the expenses of handling cattle to market, the main expense of both group of farmers was transportation including gasoline. Group 1 farmers, the average number of selling cattle was 2.5 cattle per production cycle (1.5 year) with 24,362.27 Baht of average expenses per cattle and 32,072 Baht of the average income per cattle. The average number of selling cattle of group 2 farmers was 3.5 cattle per production cycle (1.5 year) with 23,418.13 Baht of average expense per cattle and 31,351.13 Baht of the average income per cattle. The highest part of marketing cost for collective traders was transportation including gasoline, followed by the expense of food. Furthermore (4) the main problems of beef cattle production were herbicide residues in paddy fields, followed by a scarcity of concentrated and roughage feed sources during the dry season, and the high cost of medicine, respectively, while the main problem of collective traders for gathering beef cattle was the low number of animals scattered over large areas.

Keyword: Beef cattle, Beef cattle production, Rural Cattle and Buffalo Market, Beef cattle collecting traders, Income and expenses

กิตติกรรมประกาศ

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เลอชาติ บุญเอก ที่กรุณาสละเวลามาเป็นประธานสอบและให้คำแนะนำที่มีค่าในการแก้ไขปรับปรุงทำวิทยานิพนธ์ ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริลักษณ์ วงศ์พิเชษฐ และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ดร. วรินทร์ มณีรัตน์ ที่ได้ให้ความกรุณาให้คำแนะนำและติดตามการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้อย่างใกล้ชิดตลอดมา นับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อย สมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่งและขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. อนุชา ภูริพันธ์ภิญโญ ที่ให้การฝึกอบรมโปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลได้นำมา ประยุกต์ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณนายกเทศบาลตำบลภูคินที่ได้กรุณาให้คำแนะนำการวิเคราะห์ข้อมูล และขอบพระคุณเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อรวมถึงพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นทุกท่านที่เสียสละเวลา และให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณครอบครัวและเพื่อนที่สนับสนุนช่วยเหลือให้ คำแนะนำและให้กำลังใจความดีหรือประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอมอบแต่บิดา มารดา ครู อาจารย์ ผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้กรุณาให้การสนับสนุนช่วยเหลือและให้กำลังใจตลอดมา

ชัยณรงค์ ภูโทถ้ำ

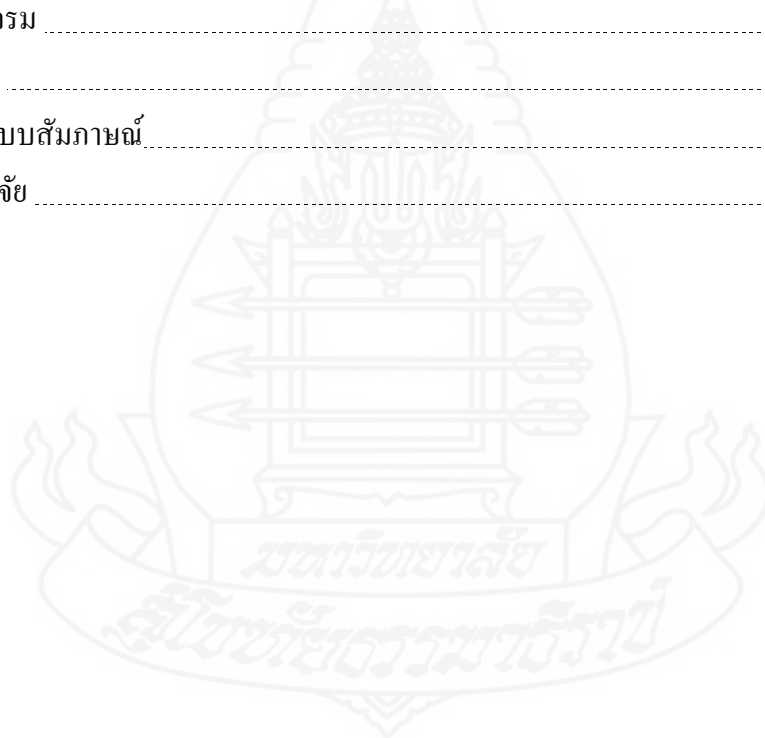
ตุลาคม 2558

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ขอบเขตการวิจัย	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	5
สภาพทั่วไปของการเลี้ยงโคเนื้อในประเทศไทย	5
การเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรจังหวัดกาฬสินธุ์	7
การจัดการเลี้ยงโคเนื้อ	8
ตลาดนัดโคกระบือ	18
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	23
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	26
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	26
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	27
การเก็บรวบรวมข้อมูล	28
การวิเคราะห์ข้อมูล	29

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	30
กลุ่มที่ 1 เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ	30
กลุ่มที่ 2 พ่อค้ารวบรวมท้องถื่นตลาดนัด โคกระบือภูดื่น จังหวัดกาฬสินธุ์	43
กลุ่มที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับตลาดนัดโคกระบือ	56
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	60
สรุปการวิจัยและอภิปรายผล	60
ผู้จัดการตลาดนัดโคกระบือภูดื่น จังหวัดกาฬสินธุ์	66
ข้อเสนอแนะ	67
บรรณานุกรม	70
ภาคผนวก	73
แบบสัมภาษณ์	74
ประวัติผู้วิจัย	96

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 ตัวอย่างปริมาณการให้อาหารแม่โคอุ้มท้องโดยให้อาหารหยาบเป็นหลัก.....	15
ตารางที่ 2.2 การให้อาหารแม่โคอุ้มท้อง.....	15
ตารางที่ 3.1 จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ และพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นแยกรายอำเภอ..	26
ตารางที่ 3.2 จำนวนกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อและพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นจำแนกตาม จำนวนโคที่เลี้ยง.....	27
ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือภูคิน จังหวัดกาฬสินธุ์.....	30
ตารางที่ 4.2 ทุนและรูปแบบการเลี้ยงโคเนื้อ.....	32
ตารางที่ 4.3 พันธุ์โคเนื้อ แหล่งที่มา และรูปแบบการผสมพันธุ์โคเนื้อ.....	33
ตารางที่ 4.4 อาหารโคเนื้อ.....	34
ตารางที่ 4.5 การจัดการพืชอาหารสัตว์และแหล่งน้ำ.....	35
ตารางที่ 4.6 การจัดการบันทึกข้อมูล การทำวัคซีน การกำจัดพยาธิ และการกำจัดมูลสัตว์.....	37
ตารางที่ 4.7 ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร.....	38
ตารางที่ 4.8 ค่าใช้จ่ายในการจัดการนำโคเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือ.....	39
ตารางที่ 4.9 รายได้จากการเลี้ยงโคเนื้อ ของเกษตรกร.....	39
ตารางที่ 4.10 สรุปค่าใช้จ่ายและรายได้จากการเลี้ยงโคเนื้อ.....	40
ตารางที่ 4.11 ปัญหาและอุปสรรคด้านพันธุ์และพืชอาหารสัตว์.....	41
ตารางที่ 4.12 ปัญหาการจัดการ แรงงาน และแหล่งน้ำ.....	42
ตารางที่ 4.13 ข้อมูลทั่วไปของพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น.....	43
ตารางที่ 4.14 วัตถุประสงค์ของการรวบรวมโคเนื้อ.....	45
ตารางที่ 4.15 การจัดการรวบรวมโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือ.....	46
ตารางที่ 4.16 การจัดการนำโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือ.....	47
ตารางที่ 4.17 การจัดการโคเนื้อหลังนำออกจากตลาดนัดโคกระบือ.....	48
ตารางที่ 4.18 การทำวัคซีนป้องกันโรค การกำจัดพยาธิ และการกำจัดมูลสัตว์.....	50
ตารางที่ 4.19 ค่าอาหาร สารเสริม และเวชภัณฑ์ยา.....	51
ตารางที่ 4.20 ค่าใช้จ่ายการนำโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือของพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น.....	52
ตารางที่ 4.21 รายได้จากการจำหน่ายโคเนื้อของพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น.....	52

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.22 ค่าพันธุ์โคเนื้อ ค่าอาหารโคเนื้อ ค่าสารเสริม เวชภัณฑ์และยา.....	53
ตารางที่ 4.23 ปัญหาในการรวบรวมโคเนื้อ.....	54
ตารางที่ 4.24 ปัญหาเกิดกับตัวสัตว์ ทุน แรงงาน.....	55
ตารางที่ 4.25 ผลการประเมินให้บริการตลาดนัดโคกระบือ จังหวัดกาฬสินธุ์.....	57
ตารางที่ 4.26 ค่าใช้จ่ายและรายได้ตลาดนัดโคกระบือ.....	58

ฉ

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย 3

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โคเนื้อที่เลี้ยงกันในประเทศไทยสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ 1) โคฝูง หรือโคที่ชาวบ้านเลี้ยงทั่วไป 2) โคมันหรือโคที่ได้รับการขุนระยะหนึ่งก่อนส่งฆ่า และ 3) โคขุน หรือโคที่มีสายเลือดโคยุโรปซึ่งให้เนื้อคุณภาพดี ในช่วงปี พ.ศ. 2550 - 2552 ที่ผ่านมา โคเนื้อมีชีวิต มีราคาตกต่ำทำให้เกษตรกรประสบปัญหาขาดทุน และเกษตรกรจำนวนมากได้เลิกเลี้ยงโคและขายโคทิ้ง โดยพ่อแม่พันธุ์โคเนื้อจะถูกส่งเข้าโรงฆ่าสัตว์ รวมทั้งมีการส่งออกโคมีชีวิตจำนวนมากไปประเทศในภูมิภาคอาเซียน โดยเฉพาะเวียดนามที่ซื้อพ่อแม่พันธุ์โคเนื้อและโคนมจากไทยเป็นจำนวนมาก ดังนั้นสถานการณ์โคต้นน้ำของโคเนื้อที่จะใช้เป็นโคพันธุ์และนำมาขุนเพื่อส่งตลาดมีจำนวนลดลง โดยมีรายงานว่า แม่โคเนื้อเพศเมียวัยเจริญพันธุ์ที่ให้ลูกได้จำนวน 3.25 ล้านตัวในปี 2550 ลดลงเหลือเพียง 1.59 ล้านตัว ในปี 2554 (กรมปศุสัตว์, 2555)

ปัจจุบันการขยายการใช้ประโยชน์ที่ดินของภาคอุตสาหกรรม ตลอดจนการขยายตัวของธุรกิจการค้าและชุมชนส่งผลทำให้เกษตรกรขาดพื้นที่เลี้ยงโค และขาดแหล่งอาหารธรรมชาติ อีกทั้งยังมีปัญหาการขาดแคลนแรงงานที่ใช้เลี้ยงโค ทำให้จำนวนโคเนื้อที่เข้าสู่ตลาดมีจำนวนลดลง ทั้งนี้กรมปศุสัตว์ รายงานว่า ปี พ.ศ. 2550 ประเทศไทยมีโคเนื้อ 8.84 ล้านตัว ในปี พ.ศ. 2554 มีโคเนื้อ 6.58 ล้านตัว และในปี พ.ศ. 2557 ลดลงเหลือเพียง 4.31 ล้านตัวตามลำดับ (กรมปศุสัตว์, 2558) ในขณะที่ความต้องการบริโภคโคเนื้อโคมีปริมาณเพิ่มขึ้นทั้งจากความต้องการของประชากรในประเทศและนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นจึงเป็นเหตุให้มีการนำเข้าและลักลอบนำเข้าเนื้อโคจากต่างประเทศในปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากปัญหาดังกล่าวรัฐได้มีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรมีการผลิตโคเนื้อให้เพียงพอต่อการบริโภคของประเทศ นอกจากนี้จะเป็นการสนองความต้องการบริโภคโคเนื้อโคที่เพิ่มขึ้น ยังเป็นการสร้างความมั่นคงด้านการผลิตอาหารของประเทศโดยเฉพาะในฐานะไทยเป็นครัวโลกหรือประเทศผลิตอาหารโลก

การพัฒนาและส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อตามยุทธศาสตร์การพัฒนาโคเนื้อของไทยควรต้องดำเนินควบคู่กับการพัฒนาด้านการตลาดโคเนื้อ เพื่อให้อาชีพเลี้ยงโคเนื้อสามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอและยั่งยืน ทั้งนี้ตลาดโคเนื้อมีชีวิตของไทยอาจแบ่งได้ 3 ลักษณะ คือ

ตลาดทั่วไป ตลาดนัดโคกระบือและตลาดโคคุณภาพสูง สำหรับตลาดนัดโคกระบือนับว่ามีบทบาทสำคัญต่อการซื้อขายโคเนื้อของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในชนบท โดยทั่วไปเมื่อเกษตรกรเลี้ยงโคจนกระทั่งมีขนาดพอขายได้หรือเมื่อต้องการคัดโคในฝูงทิ้ง ส่วนใหญ่ร้อยละ 86.8 จะขายโคให้พ่อค้ารวบรวมโคในท้องถิ่นซึ่งจะนำไปจำหน่ายในแหล่งรับซื้อโคอาทิ ตลาดนัดโคกระบือ และพ่อค้าในระดับต่อไป นอกจากนี้เกษตรกรร้อยละ 0.30 อาจนำโคไปขายยังตลาดนัดโคกระบือ ด้วยตัวเอง (สมพร ควบใหญ่ และคณะ, 2550) การเพิ่มขึ้นของโคของเกษตรกรนอกจากมาจากแม่โคในฟาร์มตามธรรมชาติแล้ว เกษตรยังหาซื้อพันธุ์โคมาจากตลาดนัดโคกระบือด้วย จากข้อมูลกรมปศุสัตว์ประจำปี 2557 รายงานว่าประเทศไทยมีตลาดนัดโคกระบือจำนวนทั้งสิ้น 112 แห่ง โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีตลาดนัดโคกระบือ 72 แห่ง (เยี่ยมพร ภิศก, 2557)

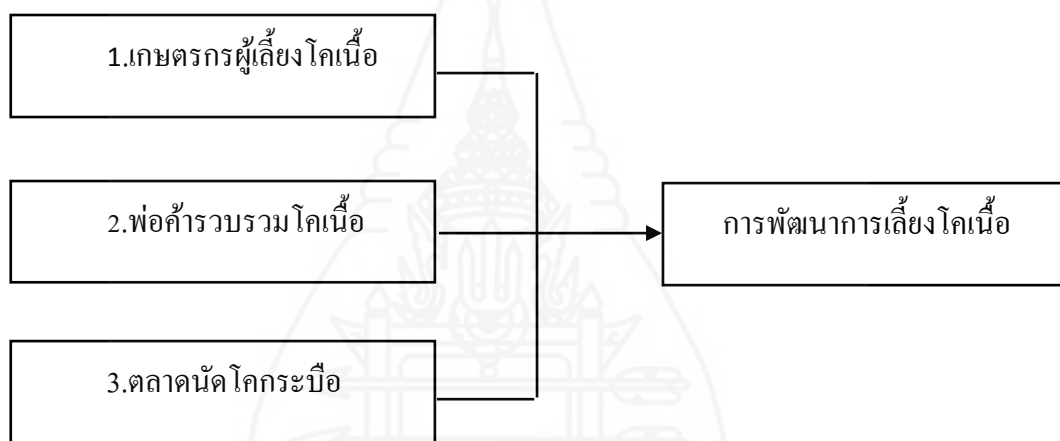
จังหวัดกาฬสินธุ์เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรกรรม 2,603,749 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 59.97 ของพื้นที่ทั้งจังหวัดประกอบด้วยพื้นที่ทำนาร้อยละ 61.40 พื้นที่ปลูกพืชไร่ร้อยละ 27.29 และพื้นที่ทำการเกษตรอื่น ๆ รวมทั้งการเลี้ยงปศุสัตว์คิดเป็นร้อยละ 11.30 สำหรับการทำปศุสัตว์ร้อยละ 95 เป็นฟาร์มเกษตรรายย่อยหรือฟาร์มขนาดเล็ก ทั้งนี้การเลี้ยงโคเนื้อเป็นกิจการที่เกษตรกรในจังหวัดกาฬสินธุ์ทำเสริมกับการทำนาเหมือนเกษตรกรจังหวัดอื่น ๆ ของประเทศไทย (สำนักงานเกษตรจังหวัดกาฬสินธุ์, 2556) โดยมีตลาดนัดโคกระบือ 5 แห่ง ประกอบด้วย ตลาดนัดโคกระบืออำเภอขามเฒ่า ตลาดนัดโคกระบือสมเด็จ ตลาดนัดโคกระบือสหกรณ์การเกษตรนาคู ตลาดนัดโคกระบือกุฉินาร และตลาดนัดโคกระบือเทศบาลตำบลภูดิน

สำหรับตลาดนัดโคกระบือเทศบาลตำบลภูดินหรือตลาดนัดโคกระบือภูดิน เป็น 1 ใน 5 ของตลาดนัดโคกระบือของจังหวัดกาฬสินธุ์ ตั้งอยู่ที่บ้านสว่าง หมู่ที่ 1 ตำบลภูดิน อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ก็ได้รับผลกระทบจากปัญหาดังกล่าวเช่นกัน โดยจำนวนโคเนื้อที่ซื้อขายในตลาดขาดความสม่ำเสมอในแต่ละนัดมีจำนวนไม่คงที่หรือมีปริมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด ดังนั้นการศึกษาถึงการจัดการการผลิตโคเนื้อของเกษตรกรที่จำหน่ายผ่านตลาดนัดโคกระบือตำบลภูดินจังหวัดกาฬสินธุ์ จะทำให้ได้ข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการเลี้ยงโคเนื้อควบคู่กับการพัฒนาตลาดนัดโคกระบือของจังหวัดกาฬสินธุ์ต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อและพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น ในตลาดนัดโคกระบือ
- 2.2 เพื่อศึกษาสภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร
- 2.3 เพื่อศึกษาค่าใช้จ่ายการนำโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือ
- 2.4 เพื่อศึกษาปัญหาการจัดการผลิตโคเนื้อของเกษตรกร

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตการวิจัย

การจัดการการผลิตโคเนื้อของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อจำหน่ายผ่านตลาดนัดโคกระบือภูดิน จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้กำหนดขอบเขตการวิจัยดังนี้

4.1 ขอบเขตด้านประชากรที่ศึกษา

ประชากรที่ศึกษาเป็นเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อและพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่นในตลาดนัดโคกระบือภูดินจังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีถิ่นอาศัยอยู่ในพื้นที่ 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอสหัสขันธ์ อำเภอยางตลาด อำเภอกมลาไสย อำเภอหนองกุงศรี

4.2 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ทำการเก็บเดือนกันยายน พ.ศ. 2557 ถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2557

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 ตลาดนัดโคกระบือ หมายถึง ตลาดที่มีการซื้อขายโคกระบือโดยมีการกำหนดวันเปิดซื้อขายเป็นบางวันหรือบางเวลา อาจจัดในสถานที่ที่แน่นอนหรือเปลี่ยนสถานที่ก็ได้

5.2 พ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น หมายถึง ผู้ประกอบอาชีพซื้อขายโคและกระบือโดยการรวบรวมโคเนื้อเกษตรกรตามหมู่บ้าน หรือจากตลาดนัดโคกระบือจากแหล่งต่างๆ เพื่อนำไปจำหน่ายหรือกระจายสู่พ่อค้าระดับต่างๆในระดับอำเภอ และระดับจังหวัดต่อไป

5.3 เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อที่ได้มีการลงทะเบียนจำหน่ายโคเนื้อในรูปแบบซื้อขายของตลาดนัดโคกระบือตำบลภูดิน จังหวัดกาฬสินธุ์

5.4 ผู้จัดการตลาดนัดโคกระบือ หมายถึง ผู้ได้รับมอบหมายจากสมาชิกหรือองค์กรให้ดำเนินการจัดระบบงานด้านบุคลากร สาธารณูปโภค เพื่อความสะดวกของผู้ใช้บริการในตลาดนัดโคกระบือ

5.5 การบริการภายในตลาดนัดโคกระบือ หมายถึง ความสะดวกรวดเร็วและการให้บริการในทุกด้านของบุคลากรภายในตลาด เช่น ด้านสาธารณูปโภค พื้นที่ภายในตลาดนัดโคกระบือ

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 เป็นข้อมูลสำหรับเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องใช้ประโยชน์ในการพัฒนาจัดการโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

6.2 เป็นข้อมูลสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบายการบริหารและการจัดการของตลาดนัดโคกระบือตำบลภูดิน จังหวัดกาฬสินธุ์ต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่อง การศึกษาการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรที่จำหน่ายผ่านตลาดนัด โคกระบือภูดิน จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้จำแนกเป็นประเด็นหัวข้อ ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของการเลี้ยงโคเนื้อในประเทศไทย
2. การเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรจังหวัดกาฬสินธุ์
3. การจัดการเลี้ยงโคเนื้อ
4. ตลาดนัดโคกระบือ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. สภาพทั่วไปของการเลี้ยงโคเนื้อในประเทศไทย

การเลี้ยงโคเนื้อในประเทศไทยสามารถแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ (สมิต ยิ้มมงคล, 2552) ดังนี้

1.1 การเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรรายย่อย

การเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรรายย่อยในประเทศไทยมีมากถึงร้อยละ 90 พันธุ์โคเนื้อที่เลี้ยงส่วนใหญ่เป็น โคเนื้อพันธุ์พื้นเมืองและ โคเนื้อลูกผสมระหว่างโคเนื้อพันธุ์พื้นเมืองกับพันธุ์ต่างๆ เช่น พันธุ์บราห์มัน เป็นการเลี้ยงแบบรายย่อยรายละ 1-5 ตัว หรืออาจมากกว่านี้เป็น 10-20 ตัวไปจนถึงเป็นฝูงใหญ่ 100-200 ตัว โดยการเลี้ยงดูไม่ได้อาศัยหลักวิชาการ อาศัยแรงงานส่วนที่เหลือภายในครัวเรือนได้ค่อนไปเลี้ยงตามที่ว่างเปล่า หัวไร่ ปลายนา หรือตามที่สาธารณะอาหารเสริมส่วนมากเป็นฟางข้าว หรือผลพลอยได้และเศษวัสดุเหลือทิ้งจากการเกษตร การเสริมแร่ธาตุเพียงเล็กน้อยส่วนวิตามินไม่มีการเสริม การถ่ายพยาธิและการทำวัคซีนป้องกันโรคระบาดชนิดต่างๆ มีบ้างเป็นบางครั้งเฉพาะในช่วงที่มีการระบาดและทางหน่วยงานราชการณรงค์ป้องกัน การจำหน่ายโคเนื้อของเกษตรกรจะจำหน่ายเมื่อโคเนื้อราคาสูงหรือในสถานะที่เกษตรกรต้องการเงินก้อนเพื่อใช้

จ่ายในครัวเรือน เช่น เจ็บป่วย งานแต่ง งานบวช หรือในสถานะที่พืชผลทางการเกษตรมีราคาตกต่ำหรือได้รับความเสียหายจากภัยธรรมชาติ

1.2 การเลี้ยงโคเนื้อเชิงธุรกิจ

การเลี้ยงโคเนื้อเชิงธุรกิจมีการลงทุนเลี้ยงโคเนื้อตามหลักวิชาการเพื่อให้ได้ผลตอบแทนสูงสุดทั้งปริมาณและคุณภาพ มีตั้งแต่ฟาร์มขนาดกลางและฟาร์มขนาดใหญ่ มุ่งเน้นการปรับปรุงและพัฒนาพันธุ์โค มีการจัดการพืชอาหารสัตว์ เช่น ทำแปลงหญ้า เพื่อทำอาหารหยาบสด อาหารหยาบแห้งและอาหารหยาบหมัก หรือเลี้ยงด้วยอาหารข้น ในช่วงที่ปริมาณพืชอาหารสัตว์มีไม่เพียงพอเสริมด้วยแร่ธาตุตลอดเวลา มีโปรแกรมการจัดการสุขภาพป้องกันโรคระบาดที่แน่นอน สมิต ยิ้มมงคล (2552) รายงานว่าการเลี้ยงโคเนื้อรูปแบบนี้มีอยู่ร้อยละ 10 ของการเลี้ยงโคเนื้อในประเทศไทยแต่มีส่วนสำคัญในการกระจายพันธุ์กรรมที่ดีของโคเนื้อไปสู่เกษตรกรรายย่อย การเลี้ยงโคเนื้อในรูปแบบของการทำฟาร์มเชิงธุรกิจยังแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบตามวัตถุประสงค์การเลี้ยงดังนี้

1.2.1 การเลี้ยงเพื่อจำหน่ายโคพ่อแม่พันธุ์ การทำฟาร์มในลักษณะนี้มุ่งเน้นการปรับปรุงและพัฒนาพันธุ์เป็นหลักอาศัยหลักวิชาการเต็มรูปแบบ การจำหน่ายผลผลิตของฟาร์มจะจำหน่ายโคเนื้อ พ่อแม่พันธุ์เป็นรายได้หลักของฟาร์ม ส่วนมากจะเป็นฟาร์มขนาดใหญ่เริ่มต้นการเลี้ยงโดยการสั่งพ่อแม่พันธุ์โคเนื้อที่มีคุณภาพมาจากต่างประเทศ ผลผลิตที่ได้จำหน่ายออกโดยจัดแบ่งคุณภาพและมาตรฐานตามเกรดของโคเนื้อและน้ำหนักของโคเนื้อ ฟาร์มลักษณะนี้มีไม่มาก เพราะการลงทุนค่อนข้างสูงการคืนทุนใช้ระยะเวลานานซึ่งเจ้าของกิจการมีธุรกิจขนาดใหญ่อย่างอื่นควบคู่ด้วยและรักในอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ

1.2.2 การเลี้ยงเพื่อผลิตลูกโคที่จะนำไปขุน เป็นการเลี้ยงโคเนื้อในเชิงธุรกิจรูปแบบใหม่ที่ได้รับความนิยมอย่างมากในปัจจุบัน มีทั้งฟาร์มขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก เพื่อป้อนโคเนื้อให้กับธุรกิจการเลี้ยงโคขุน โคแม่พันธุ์ที่เลี้ยงส่วนใหญ่เป็นโคเนื้อลูกผสมบราห์มัน ซึ่งโคบราห์มันเป็นโคมีลักษณะพันธุ์ที่ดี โครงร่างดี เหมาะนำไปผสมข้ามโดยใช้น้ำเชื้อของพ่อโคพันธุ์เนื้อพันธุ์อื่นๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโคเนื้อเมืองหนาว เช่น ชาโรเลส์ ลิมูซิน เฮียร์ฟอร์ด ลูกโคเนื้อที่ได้จะเป็นลักษณะรูปร่างดีศักยภาพของการเจริญเติบโตดี ประสิทธิภาพการใช้อาหารสูงเนื้อมีคุณภาพสูง รายได้หลักของฟาร์มได้จากการจำหน่ายลูกโคเพศผู้ อายุ 1 ปี - 1 1/2 ปี

2. การเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรจังหวัดกาฬสินธุ์

จังหวัดกาฬสินธุ์ตั้งอยู่ตอนกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่ทำการเกษตร 2933,661 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 67.53 ของพื้นที่จังหวัด แบ่งการใช้ประโยชน์ที่ดิน คือ ปลูกข้าว จำนวน 1,781.968 ไร่ (ร้อยละ 60.47 ของพื้นที่การเกษตร) พื้นที่ทำไร่ จำนวน 822,669 ไร่ (ร้อยละ 28.04 ของพื้นที่การเกษตร) พื้นที่ปลูกผักจำนวน 9,774 ไร่ (ร้อยละ 0.33 ของพื้นที่การเกษตร) พื้นที่ปลูกไม้ดอกไม้ประดับจำนวน 113 ไร่ (ร้อยละ 0.004 ของพื้นที่การเกษตร) พื้นที่ทำการเกษตรอื่น ๆ จำนวน 130,175 ไร่ (ร้อยละ 4.44 ของพื้นที่ทำการเกษตร) สำหรับการเลี้ยงสัตว์ในจังหวัดส่วนใหญ่ ประมาณร้อยละ 95 จะเป็นการเลี้ยงสัตว์ในฟาร์มขนาดเล็ก (รายย่อย) โดยมีรายงานว่า มีการผลิตโคเนื้อของจังหวัดในปี พ.ศ.2553 มีจำนวนทั้งสิ้น 128,571 ตัว ลดลงร้อยละ 56.44 และมีปริมาณการผลิตระหว่างปี 17,665 ตัว ลดลงจากปี พ.ศ. 2552 ร้อยละ 144.51 (กรมปศุสัตว์, 2557) การเลี้ยงโคเนื้อส่วนใหญ่ในพื้นที่อำเภอภูผินารายณ์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอยางตลาด อำเภอสมเด็จ และอำเภอหนองงูเห่า เป็นพื้นที่เลี้ยงโคเนื้อตามแนวเทือกเขาภูพาน ที่ราบลุ่มสาธารณะ เช่น ห้วยหนองน้ำ ที่สาธารณะเขื่อนลำปาว ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์และพันธุ์พืชตามธรรมชาติหลายชนิดที่โคเนื้อสามารถใช้เป็นอาหารได้ เกษตรกรจะปล่อยโคเนื้อแทะเล็มตามพื้นที่สาธารณะและบริเวณนาหลังเก็บเกี่ยว ในช่วงฤดูฝนเกษตรกรที่เลี้ยงโคเนื้อในพื้นที่ราบลุ่มจะผูกคอกโค และขังคอกเพื่อตัดหญ้าธรรมชาติหรือหญ้าที่เกษตรกรปลูกมาให้โคกิน ส่วนเกษตรกรที่เลี้ยงตามเชิงเขา ป่าโคกนั้น เกษตรกรจะต้อนโคขึ้นเชิงเขาเป็นเวลา 5 ถึง 6 เดือน (ก.ค.-ธ.ค.) และไล่ต้อนกลับลงมาอีกครั้งหลังการเก็บเกี่ยว การเลี้ยงโคเนื้อแบบนี้เกษตรกรอาจต้อนเฉพาะโคของตนเองไปหรืออาจรวมกลุ่ม และช่วยกันต้อนโคเนื้อรวมกันไป ในการเลี้ยงโคเนื้อนั้นสมาชิกในครอบครัวจะผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันขึ้นไปดูแลโคเนื้อที่ปล่อยเลี้ยงแทะเล็มตามเชิงเขา ป่าโคก และมีการสร้างที่พักแรมชั่วคราวสำหรับดูแลโคเนื้อ โดยเกษตรกรจะมีการเสริมเกลือสินเธาว์ให้กับโคเนื้อของตน นอกจากเป็นการเพิ่มแร่ธาตุให้กับโคยังทำให้โคคุ้นเคยและจดจำเจ้าของได้ แหล่งน้ำที่ใช้สำหรับโคเนื้อคือแหล่งน้ำธรรมชาติ ในฤดูแล้งหลังการเก็บเกี่ยวเกษตรกรจะทำการต้อนโคลงจากเชิงเขากลับมาแทะเล็มในพื้นที่นา อาหารหยาบที่โคเนื้อได้รับคือ ตอซังข้าว ฟางข้าว และพืชอาหารสัตว์ตามธรรมชาติและเกษตรกรบางรายมีการเสริมแร่ธาตุก้อนให้กับโคในช่วงฤดูแล้ง (สุทธิพงษ์ อริยะพงศ์สรรค์ และคณะ, 2549)

3. การจัดการเลี้ยงโคเนื้อ

3.1 พันธุ์และการจัดการด้านพันธุ์โคเนื้อ

3.1.1 พันธุ์โคเนื้อ

โคเนื้อที่เกษตรกรนิยมเลี้ยงกันมากนอกจากโคพันธุ์พื้นเมืองแล้วยังมีโคเนื้อพันธุ์จากต่างประเทศอีกหลายพันธุ์ ซึ่งนำเข้ามาเพื่อใช้ปรับปรุงพันธุ์โคเนื้อในประเทศให้มีคุณลักษณะตามที่ตลาดต้องการดังนี้ (กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2548 และศุภชัย, 2555)

1) โคพันธุ์พื้นเมือง รูปร่างสันทัก ลำตัวเล็ก ขาเรียวยาว เพศผู้มีหนอกขนาดเล็กมีเหนียงคอเล็กน้อย หูเล็ก หนังใต้ท้องเรียบ มีสีไม่แน่นอนคือ ขาวนวล น้ำตาลอ่อน น้ำตาลเข้ม เหลืองอ่อนดำและมีสีปะ เพศผู้หนักประมาณ 300-350 กิโลกรัม เพศเมียหนัก 200-250 กิโลกรัม

ข้อดี

- 1.1) เลี้ยงง่ายหากินเก่ง ปรับตัวเข้ากับสภาพพื้นที่ได้ดี
- 1.2) ให้ลูกทุกปี ทนต่อโรคแมลงและสภาพภูมิอากาศแถบร้อน
- 1.3) อุดทน สามารถใช้แรงงานได้ เนื้อเหมาะสำหรับนำมาทำอาหารไทย
- 1.4) เป็นแม่โคพื้นฐานในการผสมกับโคพันธุ์อื่นๆ

2) โคพันธุ์บราห์มัน (Brahman) โคเนื้อพันธุ์นี้ส่วนใหญ่นำเข้ามาจากประเทศอเมริกาและประเทศออสเตรเลียแล้วจึงนำมาคัดเลือกปรับปรุงพันธุ์ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในประเทศไทย เป็นพันธุ์โคเนื้อรูปร่างค่อนข้างใหญ่ได้สัดส่วน คือกว้าง ยาว ลึก หลังตรง ตะโหนักใหญ่ หูใหญ่และยาวพอประมาณ จมูกริมฝีปาก ขนตา และกีบเท้าเป็นสีดำ เนียงคอ หนังใต้ท้องหย่อนยาน โคนหางใหญ่ ฟูหางดำ สีของโคพันธุ์นี้มีหลายสี คือ ขาว เทา และแดง แต่ที่นิยมเลี้ยงจะเป็นสีขาว เพศผู้หนักประมาณ 800 - 1,200 กิโลกรัม เพศเมียน้ำหนักประมาณ 500 - 700 กิโลกรัม

ข้อดี

- ก. ปรับตัวเข้ากับสภาพภูมิอากาศในประเทศแถบร้อนได้ดี ทน ต่อโรคและแมลง
- ข. โตเร็วเหมาะสมที่จะเป็นโคพื้นฐานในการปรับปรุงพันธุ์โคเนื้อ โดยผสมกับโคพันธุ์อื่น
- ค. ใช้แรงงานได้

ข้อจำกัด

ก. อัตราการผสมติดค่อนข้างต่ำและให้ลูกห่าง

ข. เลือกกินเฉพาะพืชอาหารสัตว์ที่มีคุณภาพ

3) โคพันธุ์เซโรเลสส์ (Charolais) เป็นพันธุ์โคเนื้อที่นำเข้ามาจากประเทศฝรั่งเศส มีนิสัยเชื่อง ตลอดทั้งตัวเป็นสีขาวครีม รูปร่างเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขาสั้น ลำตัวกว้างยาวและลึก มีกล้ามเนื้อตลอดทั้งตัว มีขนาดใหญ่ เพศผู้ น้ำหนักประมาณ 1,100 - 1,400 กิโลกรัม เพศเมียน้ำหนักประมาณ 700 - 900 กิโลกรัม

ข้อดี

ก. โตเร็ว ซากมีขนาดใหญ่ เนื้อนุ่ม มีไขมันแทรก เนื้อคุณภาพดี เป็นที่ต้องการของตลาด

ข. เมื่อผสมกับแม่พันธุ์บราห์มันหรือลูกผสมบราห์มันจะได้ลูกที่เหมาะสมสำหรับนำมาขุน

ข้อจำกัด

ก. ไม่สามารถทนต่ออากาศร้อนได้

ข. ไม่เหมาะที่จะนำมาผสมกับแม่โคพื้นเมืองเพราะลูกตัวใหญ่คลอดยาก

4) โคพันธุ์ลิมูซิน (Limousin) เป็นพันธุ์โคเนื้อที่นำเข้ามาจากประเทศฝรั่งเศส โครงร่างใหญ่ ตัวเป็นสีน้ำตาลแดงหรือทองแดง ส่วนรอบจมูก ปาก และข้อเท้าทั้งสี่จะเป็นสีอ่อน เพศผู้ น้ำหนักประมาณ 900-1,000 กิโลกรัม เพศเมียน้ำหนักประมาณ 650 - 850 กิโลกรัม

ข้อดี

ก. โตเร็ว ซากขนาดใหญ่ มีกล้ามเนื้อมาก

ข้อจำกัด

ก. ถ้ามีสายเลือดพันธุ์แท้สูงจะทนต่อสภาพภูมิอากาศเขตร้อนไม่ได้

ข. ไม่เหมาะที่จะผสมกับแม่โคพื้นเมืองเพราะลูกตัวใหญ่ คลอดยาก

ค. เนื้อมีสีเข้มไม่น่ารับประทาน

5) โคพันธุ์กำแพงแสน (Kamphaeng Saen) เป็นโคเนื้อที่ปรับปรุงพันธุ์จากโคพันธุ์พื้นเมืองร้อยละ 25 พันธุ์บราห์มันร้อยละ 25 และพันธุ์เซโรเลสส์ร้อยละ 50 โดยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตกำแพงแสน เป็นโคขนาดกลางลำตัวคล้ายพันธุ์เซโรเลสส์ สีค่อนข้างขาว เพศผู้ น้ำหนักประมาณ 800 - 1,000 กิโลกรัม เพศเมียน้ำหนักประมาณ 500 - 600 กิโลกรัม

ข้อดี

- ก. เลี้ยงง่าย หากินเก่ง ไม่เลือกอาหาร ทนต่อสภาพภูมิอากาศในเขตร้อนได้ดี
- ข. โตเร็ว เนื้อนุ่ม เนื้อสันมีไขมันแทรก เนื้อคุณภาพดี ซากมีขนาดใหญ่
- ค. เหมาะที่จะนำมาผสมกับแม่พันธุ์พื้นเมือง บราห์มัน และลูกผสมบราห์มัน

เพื่อนำลูกมาเลี้ยงขุน

ข้อจำกัด

- ก. ต้องดูแลเอาใจใส่พอควร ไม่เหมาะที่จะเลี้ยงปล่อย

6) โคพันธุ์ตาก (Tak) เป็นพันธุ์โคเนื้อที่ปรับปรุงพันธุ์โดยกรมปศุสัตว์จากการผสมพันธุ์ระหว่างโคพันธุ์เซโรเลสส์กับโคพันธุ์บราห์มัน มีลักษณะคล้ายโคพันธุ์เซโรเลสส์เป็นโคเนื้อขนาดกลาง มีสีน้ำตาลอ่อนคล้ายสีทอง เพศผู้น้ำหนักประมาณ 900 - 1,000 กิโลกรัม เพศเมียน้ำหนัก 600 - 700 กิโลกรัม

ข้อดี

- ก. เลี้ยงง่าย หากินเก่ง ไม่เลือกอาหาร ทนต่อสภาพอากาศเขตร้อนได้ดี
- ข. โตเร็วเนื้อนุ่ม เนื้อสันมีไขมันแทรก เนื้อคุณภาพดี ซากมีขนาดใหญ่
- ค. เหมาะที่จะนำมาผสมกับแม่พันธุ์พื้นเมือง บราห์มัน และลูกผสมบราห์มัน

เพื่อนำลูกมาเลี้ยงขุน

ข้อจำกัด

- ก. ต้องดูแลเอาใจใส่พอควร ไม่เหมาะที่จะเลี้ยงปล่อย

7) โคเนื้อพันธุ์กบินทร์บุรี (Kabinburi) เป็นโคเนื้อที่ปรับปรุงพันธุ์โดยกรมปศุสัตว์จากการผสม พันธุ์ระหว่างโคเนื้อพันธุ์ซิมเมนทัลและโคเนื้อพันธุ์บราห์มัน ที่ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ปราจีนบุรี ซึ่งตั้งอยู่ที่อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี เป็นโคขนาดกลางเพศผู้น้ำหนักประมาณ 900-1,000 กิโลกรัม เพศเมียน้ำหนัก 600-700 กิโลกรัม

ข้อดี

- ก. เลี้ยงเป็นโคเนื้อจะโตเร็ว ซากมีขนาดใหญ่ เนื้อคุณภาพดี
- ข. ทนต่อสภาพภูมิอากาศในเขตร้อนได้ดีค่อนข้างดี
- ค. เหมาะที่จะนำมาผสมพันธุ์กับแม่พันธุ์โคพื้นเมือง บราห์มันและลูกผสมบราห์มันเพื่อนำลูกเพศผู้มาเลี้ยงขุน ส่วนลูกเพศเมียเลี้ยงเพื่อใช้รีดนมได้มากพอสมควร

ข้อจำกัด

- ก. ต้องดูแลเอาใจใส่พอสมควร ไม่เหมาะที่จะเลี้ยงปล่อย
- ข. เนื้อมีสีเข้มไม่นำมารับประทาน

8) โคพันธุ์อินดูบราซิล (Indu Brazil) โคพันธุ์นี้มีถิ่นกำเนิดในประเทศอินเดีย เช่นเดียวกับโคพันธุ์บราห์มัน แต่ประเทศบราซิลได้ส่งพันธุ์แคงเกรจและพันธุ์กีร์จากอินเดียไปผสม และปรับปรุงพันธุ์ ขาวยาว ช่วงลำตัวยาว แต่ส่วนกว้างจะแคบกว่าพันธุ์บราห์มัน หูยาวและห้อยกว่า บราห์มันปลายหูบิด มีตะโหนก และสีเหมือนบราห์มัน มีเหนียงหย่อนยานเพศผู้ น้ำหนักประมาณ 900-1,200 กิโลกรัม เพศเมียน้ำหนักประมาณ 600-700 กิโลกรัม(อภิชาติ ศรีสะอาด และ ทองพูลวรรณ โปธิ์, 2555)

ข้อดี

- ก. โครงร่างใหญ่ แข็งแรงลักษณะสวยงาม
- ข. ทนต่อโรคและแมลงสภาพอากาศเขตร้อนได้ดี

ข้อจำกัด

- ก. เป็นโคขนาดใหญ่ สร้างกล้ามเนื้อช้า ไม่นิยมนำไปเลี้ยงขุน
- ข. ไม่เหมาะสมที่จะเลี้ยงเป็นโคเนื้อให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจช้า
- ค. การเลี้ยงต้องเอาใจใส่ดูแลพอควร

3.1.2 การจัดหาพันธุ์โคเนื้อมาเลี้ยง

หลักการจัดหาหรือเลือกซื้อแม่พันธุ์สำหรับนำไปเพื่อเลี้ยงมีดังนี้

- 1) มีคุณลักษณะและสีประจำของแต่ละพันธุ์ที่นิ่งหรือเครือญาติที่มีลักษณะ
- 2) เป็นโคสาวหรือโคหนุ่มอายุประมาณ 2 - 5 ปี
- 3) ไม่เป็นโรค โดยเฉพาะ โรค布鲁เซล ไลชิส เพราะเป็นอันตรายต่อโคและ

เด่น

ติดต่อกับมนุษย์

- 4) มีนิสัยเชื่อง ไม่เปรี้ยว ไม่ดุร้าย ไม่คื้อ
- 5) โคเพศเมียมีเต้านม 4 เต้าได้ขนาด ไม่อ้วนผิดปกติ แม่โคเนื้อที่ผสมพันธุ์แล้วให้ลูกได้ทุกทุกปีละ 1 ตัว โตเร็วหรือเจริญเติบโตตามอายุ
- 6) เป็นแม่พันธุ์โคเนื้อที่เลี้ยงลูกดี และอวัยวะเพศสมบูรณ์
- 7) เป็นพันธุ์โคเนื้อซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาดในปัจจุบัน

3.1.3 การผสมพันธุ์โคเนื้อ

สมิต ยิ้มมงคล (2552) รายงานว่าโคเนื้อพ่อพันธุ์ที่ใช้ควรมีอายุอย่างน้อย 2 ปี และไม่ควรเกิน 8 ปี อัตราส่วนระหว่างจำนวนโคเนื้อต่อจำนวนแม่โคเนื้อในการจัดการผสมพันธุ์ ขึ้นอยู่กับอายุของพ่อพันธุ์ ความสมบูรณ์ของพ่อพันธุ์ และสภาพที่ที่ผสมพันธุ์ถูกปล่อยเลี้ยง โดยไม่สามารถบ่งชี้ตัวเลขที่แน่นอนได้ แต่พอจะมีหลักยึดถือเป็นแนวปฏิบัติได้ดังนี้

โคเนื้อพ่อพันธุ์ที่สมบูรณ์อายุ 2 - 3 ปี คุมฝูงแม่พันธุ์ได้ 20 - 30 ตัว

โคเนื้อพ่อพันธุ์ที่สมบูรณ์อายุ 3 - 4 ปี คุมฝูงแม่พันธุ์ได้ 30 - 40 ตัว

โคเนื้อพ่อพันธุ์ที่สมบูรณ์อายุ 4 - 8 ปี คุมฝูงแม่พันธุ์ได้ 40 - 50 ตัว

ประสาน บำรุง (2546) และ ชฎารัตน์ บุญจันทร์ (2552) รายงานว่าการผสมพันธุ์โคเนื้อผู้เลี้ยงจะต้องเลือกวิธีการผสมพันธุ์ให้เหมาะสมกับระบบการเลี้ยงของเกษตรกรซึ่งมีอยู่ 2 วิธีที่สำคัญดังนี้

1) การผสมโคเนื้อแบบธรรมชาติ การผสมพันธุ์โคเนื้อวิธีนี้มีอยู่ 2 รูปแบบ ดังนี้

1.1) การจูงผสม เป็นการจูงแม่พันธุ์โคเนื้อมาให้พ่อพันธุ์โคเนื้อผสม แม่พันธุ์โคเนื้อที่จะนำมาผสมพันธุ์ต้องมีอาการเป็นสัดเต็มที่ การผสมจะต้องคอยจนกว่าพ่อพันธุ์โคเนื้อจะผสมได้ 1 - 2 ครั้ง ห่างกัน 6 ชั่วโมง แล้วค่อยแยกแม่พันธุ์โคเนื้อออก

1.2) การผสมพันธุ์แบบให้พ่อพันธุ์โคเนื้อคุมฝูงแม่พันธุ์ วิธีนี้เหมาะสำหรับฟาร์มที่มีแม่พันธุ์โคเนื้อจำนวนมาก โดยวิธีนี้ให้พ่อพันธุ์อยู่รวมฝูงกับโคเนื้อแม่พันธุ์ตลอดทั้งวันในแปลงหญ้าหรือตลอดทั้งคืนในโรงเรือน (สมิต ยิ้มมงคล, 2552)

2) การผสมเทียม (ประสาน บำรุง, 2546 และชฎารัตน์ บุญจันทร์, 2552) รายงานว่าเป็นการนำน้ำเชื้อของพ่อพันธุ์โคเนื้อที่ดีของกรมปศุสัตว์ไปฉีดให้แม่พันธุ์โคเนื้อหรือแม่พันธุ์โคเนื้อสาว ที่เป็นสัดซึ่งจะทำให้โคเพศเมียที่ได้รับการฉีดน้ำเชื้อผสมพันธุ์แล้วมีโอกาสตั้งท้องและคลอดลูกได้ วิธีนี้มีข้อดีคือ ไม่ต้องเลี้ยงดูพ่อพันธุ์โคเนื้อไม่เปลืองอาหารและแรงงาน นอกจากนี้ยังทำให้การวางแผนผสมพันธุ์วันคลอดเป็นที่แน่นอนซึ่งจะทำให้สามารถเตรียมดูแลแม่พันธุ์โคเนื้อใกล้คลอดและหลังคลอดได้

3.2 โรงเรือน

สว่าง อังกุโร, และผดุง สุตะชะ (2532) และชฎารัตน์ บุญจันทร์ (2552) รายงานว่าสถานที่ตั้งของโรงเรือนควรสร้างในแนวทิศตะวันออกไปทิศตะวันตกเพื่อหลบแสงแดดในตอนบ่าย โดยโรงเรือนหรือคอกจะประกอบไปด้วย 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่มีหลังคาและส่วนที่เป็นลานโล่ง โดยพื้นที่ใต้หลังคาเท่ากับ 1/2 ของพื้นที่ทั้งหมด และพื้นที่ลานโล่งเท่ากับ 10 เท่าของพื้นที่ใต้หลังคาพื้นคอกหรือพื้นโรงเรือนควรอยู่ในตำแหน่งที่สูงเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาน้ำท่วมขังและป้องกันคอกเปียกชื้นในฤดูฝนรวมทั้งสะดวกในการทำความสะอาด ถ้าคอกพักโคเป็นพื้นคอนกรีตต้องมีความลาดเท 3 เปอร์เซ็นต์ (ชาติรี, 2548) ในบริเวณคอกหรือโรงเรือนควรมีรางอาหาร รางใส่อาหาร หยาดสาด อาหารหยาดแห้ง อาหารขี้ น้าสะอาดให้แก่โครวมถึงมีรั้วกันที่เป็นสัดส่วน ซึ่งโรงเรือนนับเป็นสิ่งจำเป็นอย่างหนึ่งที่จะเอื้อความสะดวกในการปฏิบัติงาน โดยต้องมีคอกพักโคซึ่งใช้ขังโค

เวลากลางคืนและปล่อยออกไปยังแปลงหญ้าในตอนกลางวันเท่านั้น สำหรับคอกคัดโคเนื้อเป็นคอกที่มีความจำเป็นมากในการปฏิบัติกร เช่น ดีเบอร์ ตอน นิดยา ชั่งน้ำหนัก เป็นต้น คอกกักกันหรือคอกโคเจ็บป่วย ไว้สำหรับแยกขังโคป่วยเป็นรายตัว เพื่อสังเกตโรคดูอาการทำการรักษาไม่ให้เชื้อโรคแพร่กระจายไปยังโคเนื้อตัวอื่นๆ นอกจากนี้ควรมีคอกเลี้ยงแยก โดยแยกเป็นคอกลูกโคหย่านม คอกโคขุน คอกพ่อ-แม่พันธุ์ เป็นต้น ซึ่งวัสดุที่สร้างโรงเรือนหรือคอกต้องวางอยู่ในท้องถิ่น ราคาไม่แพง (ประสาน บำรุง, 2546)

3.3 อาหารโคเนื้อ

สว่าง อังกุโร และ ผดุง สุตะชะ (2532) และชฎารัตน์ บุญจันทร์ (2552) รายงานว่าอาหารสัตว์แบ่งออกเป็น 2 ประเภทดังนี้

อาหารหยาบ หมายถึงอาหารที่มีเยื่อใยสูง มีโภชนะที่ย่อยได้ต่ำ ได้แก่ต้น และใบของพืชตระกูลหญ้า และพืชตระกูลถั่ว โคนเนื้อจะเจริญเติบโตตามปกติเมื่อได้รับอาหารจำพวกพืชตระกูลหญ้า หรืออาหารหยาบชนิดต่างๆอย่างเพียงพอ แต่ยังมีผลทำให้การเจริญเติบโตอยู่ในขีดจำกัด เช่นในฤดูแล้งพืชอาหารสัตว์คุณภาพไม่ดีทำให้โคเนื้อผอมได้ เพื่อให้โคเนื้อสามารถเจริญเติบโตได้ตามต้องการ จึงจำเป็นต้องให้อาหารข้นซึ่งเป็นอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูงเพิ่มเติม

อาหารข้น หมายถึง อาหารที่มีเยื่อใยต่ำและมีโภชนะที่ย่อยได้สูง ได้แก่ รำ ปลายข้าว มันสำปะหลัง กากถั่ว ปลายป่น

3.3.1 ความต้องการอาหารโคเนื้อ

สุรัชย์ สุวรรณลี (2551) รายงานว่าโคเนื้อที่มีอัตราการเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลงเนื้อเยื่อต่างๆ โดยการเจริญเติบโตของกระดูกจะมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วในระยะแรก ส่วนกล้ามเนื้อจะมีการเจริญอย่างรวดเร็วในช่วงวัยหนุ่มสาวและเมื่อโตเต็มวัยแล้วการเจริญของกล้ามเนื้อก่อนข้างจะคงที่ ในขณะที่เดียวกันไขมันจะเริ่มมีการสะสมอย่างรวดเร็วเมื่อสัตว์ใกล้ถึงวัยโตเต็มวัยโดยจะเป็นไขมันแทรกในกล้ามเนื้อ ดังนั้นโคเนื้อที่มีอายุหรือน้ำหนักต่างกันจะมีความต้องการโภชนะที่แตกต่างกันกล่าวคือโคที่มีอายุน้อยจะมีความต้องการ โปรตีนปริมาณสูงเพื่อสร้างกระดูกและกล้ามเนื้อ ในขณะที่โคเนื้อที่มีอายุมากขึ้นความต้องการ โปรตีนจะต่ำคือต้องการเพื่อการดำรงชีพเท่านั้น การให้อาหารที่เหมาะสมกับวัยและความต้องการของโคจึงเป็นการช่วยลดต้นทุนค่าอาหารและเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้อาหารของโคเนื้อ โครงการพัฒนาการผลิตโคเนื้อตามแผนยุทธศาสตร์ จังหวัดพัทลุง (2547 และชฎารัตน์ บุญจันทร์ (2552) รายงานว่าในช่วงที่ขาดแคลนพืชอาหารสัตว์ควรให้อาหารเสริมหรืออาหารผสมที่มีโปรตีนประมาณ 14 เปอร์เซ็นต์ โดยให้กิน 1 เปอร์เซ็นต์ของน้ำหนักตัวและที่สำคัญโคเนื้อที่อยู่ในระยะสืบพันธุ์ หากได้รับอาหารไม่เพียงพออาจทำให้ระบบสืบพันธุ์ไม่ปกติ ส่วนแม่อุ้มท้องควรเพิ่มแคลเซียม ฟอสฟอรัส ถั่วลูกโค

ได้รับแร่ธาตุไม่เพียงพอจะดึงแร่ธาตุจากแม่โคมาใช้ทำให้แม่โคขาดแคลนซึม ส่งผลให้ร่างกายหรือมีอาการไข้นม นอกจากนี้ สรเทพ ชัมวาสร (2544 และชฎารัตน์ บุญจันทร์ (2552) รายงานว่า อุณหภูมิเป็นอีกปัจจัยที่ส่งผลต่อการกินอาหารของโค ถ้าอุณหภูมิสูงขึ้นจาก 24 องศาเซลเซียส ทุกๆ 1 องศาเซลเซียสที่เพิ่มขึ้นจะทำให้โคกินอาหารลดลงองศาละ 18 เปอร์เซ็นต์ต่อวัน รวมถึงโคต้องได้รับน้ำสะอาดอย่างเพียงพอต่อความต้องการประมาณ 30 ลิตรต่อวัน ซึ่งน้ำจะช่วยรักษาอุณหภูมิของร่างกายโคให้คงที่และเป็นตัวละลายสารอาหารเพื่อนำไปหล่อเลี้ยงส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย

3.3.2 การจัดการแปลงพืชอาหารสัตว์

กองอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์ (2536) แนะนำว่า พืชอาหารสัตว์ที่เลี้ยงโคเนื้อควรมีคุณภาพดีเหมาะสมกับการเจริญเติบโตและการให้ผลผลิตของสัตว์ เพื่อให้การใช้พืชอาหารสัตว์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องกำหนดการปลูกพืชอาหารสัตว์อย่างเหมาะสมใช้พื้นที่ที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ต้องผลิตพืชอาหารสัตว์ให้พอดีกับความต้องการ พืชอาหารสัตว์ที่ปลูกควรเลือกชนิดที่ปลูกง่ายโคเนื้อชอบกินตัดได้จำนวนมากมีคุณค่าทางอาหารสูง เช่น หญ้ารูซี่ หญ้าเนเปียร์ หญ้ามอริซัส (หญ้าขน) เป็นต้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของดิน (ประสานบำรุง, 2546 และชฎารัตน์ บุญจันทร์, 2552) รายงานว่าแปลงพืชอาหารสัตว์ที่เลี้ยงโคเนื้อได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภทดังนี้

1) *แปลงพืชอาหารสัตว์ธรรมชาติ* พืชอาหารสัตว์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติจะมีปริมาณมากในฤดูฝนตามทุ่งหญ้าสาธารณะ และไร่นาของเกษตรกรจะหมดสภาพเป็นอาหารหยาบแห้งในฤดูแล้ง ซึ่งคุณค่าทางโภชนาทางอาหารต่ำ

2) *แปลงพืชอาหารสัตว์ที่ปลูกขึ้นเพื่อจุดประสงค์ในการเลี้ยงสัตว์* เป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้ธุรกิจการเลี้ยงโคเนื้อประสบความสำเร็จ ในเขตชลประทานที่มีน้ำตลอดปีจะสามารถควบคุมพืชอาหารสัตว์ที่ปลูกให้มีคุณภาพและปริมาณที่สม่ำเสมอได้ นอกจากนี้ยังสามารถควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับติดมากับพืชอาหารสัตว์รวมทั้งประหยัดเวลาในการหาพืชอาหารสัตว์จากแหล่งธรรมชาติที่ไกลออกไป ซึ่งขนาดแปลงพืชอาหารสัตว์ที่สร้างขึ้นอยู่กับจำนวนขนาดฝูงโคเนื้อ โดยยึดหลักดังนี้การเลี้ยงโคเนื้อเพื่อขุนควรจัดทำแปลงพืชอาหารสัตว์ 1 - 1.5 ไร่ต่อโคเนื้อ 1 ตัว การเลี้ยงแม่พันธุ์โคเนื้อเพื่อขายลูกควรจัดทำแปลงพืชอาหารสัตว์ 4 ไร่ต่อแม่พันธุ์โคเนื้อ 1 ตัว และการเลี้ยงโคเนื้อรุ่นหย่านควรจัดทำแปลงพืชอาหารสัตว์ 2 - 3 ไร่ ต่อโคเนื้อรุ่นหย่าน 1 ตัว

3.4 การจัดการเลี้ยงดูโคเนื้อ

ยอดชาย ทองไถยพันธ์ (2547) กลุ่มวิจัยและพัฒนาโคเนื้อ กองบำรุงพันธุ์สัตว์ กรมปศุสัตว์รายงานว่า การเลี้ยงแม่โคเนื้อให้มีสุขภาพดีเป็นปัจจัยสำคัญต่อการผสมติดของแม่โคให้

ลูกอย่างสม่ำเสมอ ความต้องการอาหารของแม่โคในระยะต่างๆ จึงแตกต่างกันโดยสามารถจำแนกออกเป็น 3 ระยะดังนี้

3.4.1 การเลี้ยงแม่โคจากคลอดลูกถึง 3 - 4 เดือน (90 - 120 วัน) หลังคลอด ระยะนี้

เป็นระยะก่อนการผสมพันธุ์ เมื่อผสมติดแล้วโคจะเริ่มตั้งท้องและแม่โคยังผลิตน้ำนมเลี้ยงลูกที่ติดแม่ การให้อาหารจึงมีความสำคัญมากแม่โคเนื้อต้องการอาหารสำหรับฟื้นฟูระบบอวัยวะสืบพันธุ์และผลิตน้ำนม ดังตัวอย่างในตารางปริมาณการให้อาหารแม่โคอู๋มท้องโดยให้อาหารหยาบเป็นหลัก

ตารางที่ 2.1 ตัวอย่างปริมาณการให้อาหารแม่โคอู๋มท้องโดยให้อาหารหยาบเป็นหลัก

ฤดูฝน		ฤดูแล้ง			
หญ้าสด	30 กก./ตัว	หญ้าหมัก	30 กก./ตัว	ฟางข้าว	6 กก./ตัว
อาหารข้น	1.8 กก./ตัว	อาหารข้น	1.8 กก./ตัว	รำหยาบ	1.5 กก./ตัว
				อาหารข้น	2.7 กก./ตัว

หมายเหตุ อาหารข้นโปรตีนไม่ต่ำกว่า 14%, คัด น.น. 400 กก. กินวัตถุดิบแห้ง (dry matter) 8.9 กก.

ที่มา: ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ตาก (2547)

3.4.2 การเลี้ยงแม่โคระยะตั้งท้อง 4 - 6 เดือน แม่โคในระยะนี้มีความต้องการ

อาหารในปริมาณน้อย การให้อาหารแม่โคอู๋มท้องในช่วงฤดูฝนสามารถให้หญ้าสดเป็นอาหารหลักให้อาหารเสริมตามสภาพแม่โค ฤดูแล้งให้หญ้าหมักเป็นหลักและเสริมอาหารข้นตัวละประมาณ 2 กิโลกรัม ถ้าหญ้าหมักไม่เพียงพอก็จะใช้ฟางข้าวเสริมด้วยรำหยาบ และอาหารข้นที่เสริมอาจปรับใช้ตามวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นเพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายโดยคำนวณให้มีโภชนะหรือคุณค่าอาหารให้ได้ตามความต้องการของแม่โคดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2.2 การให้อาหารแม่โคอู๋มท้อง

ฤดูฝน		ฤดูแล้ง			
หญ้าสด	30 กก./ตัว	หญ้าหมัก	30 กก./ตัว	ฟางข้าว	6 กก./ตัว
อาหารข้น	0.7-1 กก./ตัว	อาหารข้น	2 กก./ตัว	รำหยาบ	2 กก./ตัว
(ขึ้นอยู่กับสภาพแม่โค หากสมบูรณ์ไม่ต้องให้อาหารข้นเสริม)				อาหารข้น	1.8 กก./ตัว

หมายเหตุ อาหารข้นโปรตีนไม่ต่ำกว่า 14 เปอร์เซ็นต์ คัด น.น.แม่โค 500 กก.กินวัตถุดิบแห้ง 10.1 กก.

ที่มา: ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ตาก (2547)

3.4.3 การเลี้ยงแม่โคระยะ 90 วัน (3 เดือน) ก่อนคลอด ระยะนี้ลูกโคในท้องแม่โคเจริญเติบโตถึง 70 - 80 เปอร์เซ็นต์ แม่โคเตรียมตัวให้นมลูก ถ้าแม่โคเนื้อได้กินอาหารที่มีคุณค่าแล้วจะทำให้แม่โคสูญเสียน้ำหนักและส่งผลกระทบต่อทำให้แม่โคกลับสัดหลังคลอดล่าช้า และแม่โคจะให้ลูกไม่สม่ำเสมอทุกปี แม่โคใกล้คลอดจะกินอาหารในปริมาณลดลงกว่าเมื่อไม่ท้องหรือท้องว่าง 12 ถึง 13 เปอร์เซ็นต์ แม่โคจะกินอาหารปริมาณมากขึ้นหลังคลอด อาหารแม่โคไม่เพียงพอส่งผลให้อัตราการผสมติดต่ำ อัตราการตายของลูกโคเมื่อคลอดและหย่านมสูง น้ำหนักลูกโคเมื่อคลอดและหย่านมต่ำ

ยอดชาย ทองไทยนันท์ (2547) กลุ่มวิจัยและพัฒนาโคเนื้อกองบำรุงพันธุ์สัตว์กรมปศุสัตว์ แนะนำว่าปกติแม่โคตั้งท้องเฉลี่ย 282 วัน (274-291 วัน) เมื่อทราบถึงวันที่แม่โคถูกผสมแน่นอนสามารถคำนวณวันที่แม่โคจะคลอดลูกได้โดยก่อนคลอด 1 สัปดาห์ ควรแยกแม่โคให้อยู่ในคอกที่สะอาดมีฟางแห้งหรือหญ้าแห้งภายในคอกสามารถดูแลแม่โคสะดวก ซึ่งการคลอดปกติของแม่โคลูกโคจะยื่นเท้าหน้าไหล่หลุดออกมาก่อน ตามด้วยจมูก ปาก หัว ซึ่งอยู่ระหว่างขาหน้า 2 ข้างไหล่ออกมาในท่าพุ่งหลาว การคลอดทำอื่นของลูกโคนอกเหนือจากนี้ เป็นการคลอดทำผิดปกติ จึงให้การช่วยเหลือโดยสัตวแพทย์หรือผู้ชำนาญ

3.4.4 การเลี้ยงโคแรกเกิดถึงหย่านม กลุ่มงานศึกษาและพัฒนาปศุสัตว์ (ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ, ม.ป.ป) แนะนำว่าเมื่อลูกโคคลอดควรให้ความช่วยเหลือโดยเช็ดตัวให้แห้ง ผูกสายสะดือให้ห่างจากพื้นท้องประมาณ 3 ถึง 6 เซนติเมตร ใช้กรรไกรที่สะอาดตัดแล้วใช้ยาทิงเจอร์ไอโอดีนชุบสายสะดือ ให้ลูกโคกินน้ำนมแม่ให้เร็วที่สุด เพราะน้ำนมระยะแรกเรียกว่า น้ำนมเหลือง มีคุณค่าทางอาหารสูงและมีภูมิคุ้มกันโรคจากแม่ก่อนคลอดมาสู่ลูก หากลูกโคไม่สามารถดูดกินนมได้ควรรีดนมมาป้อนให้ลูกโคจนแข็งแรง และการปฏิบัติเลี้ยงลูกโคอื่นๆควรทำดังนี้

- 1) เมื่อลูกโคอายุ 3 สัปดาห์ ควรถ่ายพยาธิटकลมและถ่ายซ้ำอีกเมื่ออายุ 6 สัปดาห์
- 2) เมื่ออายุลูกโค 3 ถึง 8 เดือน ฉีดวัคซีนโรคแท้งติดต่อให้กับลูกโคเพศเมีย
- 3) เมื่อลูกโคอายุ 4 เดือน ฉีดวัคซีนป้องกันโรคปากและเท้าเปื่อย
- 4) ลูกโคตัวผู้ที่ไม่ต้องการใช้เป็นพ่อพันธุ์ ควรตอนเมื่ออายุประมาณ 5 ถึง 6 เดือน

3.4.5 การจัดการเลี้ยงโครุ่น (สมิต ยิ้มมงคล, 2552) รายงานว่าในช่วงที่หย่านมลูกโคใหม่ๆ ควรมีการจัดการด้านสุขภาพลูกโค ถ่ายพยาธิครั้งที่ 2 ทำวัคซีนป้องกันโรคปากและเท้า

เปื้อน และโรคคอบวมหรือโรคเฮโมรายิกเซพติซีเมีย รวมไปถึงการทำเครื่องหมาย เช่น ดิคเบอร์ฮู การตีเบอร์ร็อน เพื่อประโยชน์ในการทำพันธุ์ประวัติ หรือการบันทึกข้อมูลต่างๆ

3.4.6 การขุนโคเนื้อ (ปรารธนา พุกกะศรี, ม.ป.ป) รายงานว่าการเลี้ยงโคขุน หมายถึงการเลี้ยงโคให้เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วโดยได้รับอาหารที่ค่อนข้างดีอย่างเต็มที่ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง (4-12 เดือน) นอกจากจะให้โคกินอาหารหยาบ (หญ้าหรือฟาง) แล้วยังมีการให้อาหารข้น (อาหารผสม) เพิ่มเติมอีกด้วยทำให้โคเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วโคจะถึงกำหนดเข้าโรงฆ่าสัตว์ในขณะที่อายุยังน้อยทำให้ได้เนื้อที่มีคุณภาพดีและขายได้ราคาดีกว่าโคที่เลี้ยงโดยให้อาหารหยาบเพียงอย่างเดียว

3.4.7 การจัดหาโคเนื้อเพื่อเลี้ยงขุน (ปรารธนา พุกกะศรี, ม.ป.ป) รายงานว่าลักษณะที่ดีของโคเนื้อเลี้ยงขุนควรมีลักษณะดังนี้ คือหาซื้อเพื่อมาเลี้ยงขุนง่าย ราคาถูก ทนต่อโรคแมลงและเห็บ ทนต่อสภาพอากาศร้อนได้ดี เจริญเติบโตเร็วประสิทธิภาพการใช้อาหารสูงโดยสามารถเปลี่ยนอาหารที่ใช้เลี้ยงเป็นเนื้อได้ดี คุณภาพซากเป็นที่ต้องการของตลาด

จิตรกร (2549) และ ญัฐพร โกศลชิต (2555) รายงานว่าพันธุ์โคเนื้อที่นิยมสำหรับเลี้ยงขุนส่วนใหญ่เป็นโคลูกผสมที่มีสายเลือดโคเนื้อยุโรป ร้อยละ 50 – 60.50 โดยพันธุ์โคเนื้อที่เหมาะสมต่อการเลี้ยงขุนได้แก่ โคลูกผสมบราห์มันxพันธุ์พื้นเมืองxพันธุ์ชาร์โรเลส์, บราห์มันxชาร์โรเลส์, บราห์มันxพื้นเมือง, บราห์มันxลิมูซิน ซิมเมนทอล เดรัทมาสเตอร์ ทั้งนี้การเลี้ยงโคขุนจึงได้แบ่งออกเป็น 2 วิธีตามลักษณะการให้อาหารดังนี้

1) การขุนด้วยการให้อาหารหยาบเพียงอย่างเดียว การเลี้ยงโคขุนแบบนี้จะเลี้ยงขุนด้วยหญ้าสดที่มีคุณภาพดีอาจตัดให้กินหรือปล่อยให้กินในทุ่งหญ้า การเลี้ยงโคขุนวิธีนี้ไม่แตกต่างกับการเลี้ยงโคเนื้อทั่วไปใช้เวลานานในการเพิ่มน้ำหนักตัวอีกทั้งยังได้เนื้อที่ไม่ค่อยมีคุณภาพดีแต่อาจเหมาะสมกับความต้องการของตลาดในท้องถิ่น ซึ่งไม่ต้องการบริโภคเนื้อที่มีคุณภาพสูงและค่าใช้จ่ายในการขุนโคเนื้อวิธีนี้มีต้นทุนในการขุนที่ต่ำ

2) การขุนด้วยอาหารหยาบเสริมด้วยอาหารข้น เป็นการขุนโคที่ต้องลงทุนสูงเพื่อให้ได้เนื้อโคขุนคุณภาพดีส่งขายให้กับตลาดเนื้อชั้นสูง โดยแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ตามอายุและคุณภาพเนื้อที่ได้ดังนี้

2.1) การขุนลูกโคอ่อน เพื่อส่งโรงฆ่าเมื่ออายุน้อย ส่วนใหญ่นิยมใช้ลูกโคนมเพศผู้เริ่มขุนตั้งแต่ลูกโคอายุได้ 1 สัปดาห์ หรือหลังจากได้รับน้ำนมเหลืองตามกำหนดแล้วอาหารที่เลี้ยงจะใช้หางนมผงเป็นหลักใช้เวลาขุนจนลูกโคมีอายุประมาณ 6-8 เดือน โคจะมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วได้เนื้อที่มีคุณภาพดี เมื่อส่งโรงฆ่าแต่ละสัตว์

2.2) การขุนโคจะเริ่มขุนเมื่อโคมีน้ำหนักตัวประมาณ 200-250 กก. ใช้ระยะเวลาขุนประมาณ 6 เดือน ให้ได้น้ำหนัก 400 - 450 กก. แล้วส่งโรงชำแหละสัตว์ เป็นรูปแบบการขุนโคเนื้อที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ใช้โคเนื้อลูกผสมที่ทดสอบแล้วว่ามีการเจริญเติบโตดีคุณภาพเนื้อที่ได้จะดีกว่าการขุนในรูปแบบอื่น และเกษตรกรจึงยึดเป็นอาชีพหลักกันมากขึ้นในปัจจุบัน

2.3) การขุนโคที่มีอายุมาก หรือโคที่โตเต็มวัย ส่วนใหญ่จะเป็นโคที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 5 ปี เป็นการขุนโคเพื่อเพิ่มกล้ามเนื้อเพียงบางส่วน แต่ส่วนใหญ่จะเป็นการเพิ่มไขมันหุ้มซาก ใช้เวลาในการขุนประมาณ 3 เดือน โคที่ได้จากการขุนประเภทนี้โดยทั่วไปนิยมเรียกกันว่า “โคมัน” อาหารที่ใช้เลี้ยงโคขุนประเภทนี้ได้แก่ อาหารหยาบและอาหารข้น ดังนี้ อาหารหยาบในการเลี้ยงโคขุนควรมีการจัดการแปลงหญ้าเอง เพราะโคขุนต้องการหญ้าที่มีคุณภาพดี ได้แก่ หญ้าขน หญ้ารุชี่ ซึ่งเหมาะสมต่อการเลี้ยงโดยการปล่อยโคลงแกะเองในแปลงหญ้า และหญ้างินนี้เหมาะสำหรับเลี้ยงโดยการตัดสดให้โคกิน ประมาณวันละ 20-30กก./ตัว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนาดของโคนอกจากนี้ยังสามารถใช้วัสดุเหลือใช้จากการเกษตรอื่นๆ เช่น ฟางข้าว เปลือกสับปะรด ดินข้าวโพดขูดอ้อย แม้จะมีคุณค่าทางอาหารค่อนข้างต่ำแต่สามารถใช้เลี้ยงโคขุนได้ โดยเสริมกับอาหารข้น

4. ตลาดนัดโคกระบือ

ตลาดโคเนื้อมีชีวิตแบ่งออกได้ 3 ลักษณะแบ่งออกได้ 3 ลักษณะ (สุรชัย สุวรรณลี, 2546) ดังนี้

1. ตลาดทั่วไป เป็นตลาดโคมีชีวิตของผู้เลี้ยงรายย่อยหรือฟาร์มขนาดเล็กผู้ซื้อจะเดินทางไปติดต่อซื้อ ตกลงราคากันที่ฟาร์ม ผู้ซื้อส่วนมากเป็นพ่อค้ารายย่อยหรือพ่อค้าชำแหละท้องถิ่นลักษณะการซื้อขายและจำหน่ายเป็นแบบต่อรองต่อรองราคาทั้งหมดเป็นแบบจำหน่ายเหมาเป็นหัวและเกือบทั้งหมดเป็นการซื้อไปชำแหละ

2. ตลาดนัดโคกระบือ สถานที่ใดสถานที่หนึ่งที่มีการซื้อขายโคกระบือโดยมีปริมาณโคกระบือเพียงพอมีเวลาเปิดปิดที่แน่นอน ผู้ขายต้องนำโคไปยังตลาดนัดซึ่งมีผู้ซื้อหลายราย ผู้ซื้อสามารถเลือกซื้อได้ตามต้องการ ส่วนผู้จำหน่ายสามารถเสนอจำหน่ายให้กับผู้ซื้อหลายราย เจ้าของตลาดนัดบางรายเก็บค่าบริการจากผู้จำหน่ายโคได้ บางตลาดนัดเก็บค่าบริการจากโคทุกตัวที่นำเข้ามา ตลาดนัดโคกระบือและตัวที่จำหน่ายได้ต้องจ่ายมากกว่า อัตราและวิธีการเก็บค่าบริการขึ้นอยู่กับเจ้าของตลาด การซื้อจำหน่ายจะเป็นแบบต่อรองราคาและทั้งหมดเป็นแบบเหมาหัว ผู้จำหน่ายอาจเป็นเกษตรกรรายย่อยหรือพ่อค้าท้องถิ่นที่รวบรวมซื้อจากเกษตรกรรายย่อยแล้วมาจำหน่ายในตลาด

นัดโคกระบือ ผู้ซื้อเป็นพ่อค้าหลายประเภท อาจเป็นพ่อค้าจำหน่ายปลีกโคเนื้อ พ่อค้าจำหน่ายส่งโคเนื้อชำแหละหรือพ่อค้าจำหน่ายส่ง โคมีชีวิตหรือเจ้าของโรงงานผลิตภัณฑ์โคเนื้อ

2. ตลาดโคเนื้อคุณภาพสูง เป็นตลาดที่ทำงานซื้อจำหน่ายโคขุนลูกผสม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโคเนื้อลูกผสมระหว่างโคพันธุ์พื้นเมืองหรือบราห์มันกับโคเนื้อพันธุ์ต่างประเทศ การเลี้ยงขุนด้วยอาหารที่มีส่วนประกอบของพลังงานสูงเป็นเวลานาน มากกว่า 3 เดือน มีตลาดจำหน่ายที่แน่นอนราคาซื้อขายขึ้นอยู่กับคุณภาพเนื้อโค

4.1 ลักษณะทั่วไปของตลาดนัดโคกระบือ

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (ปี พ.ศ. 2530 - พ.ศ. 2534) เน้นความร่วมมือระหว่างภาครัฐบาล ภาคธุรกิจเอกชนและประชาชน เพื่อให้มีบทบาทและมีโอกาสในการเข้าร่วมพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ กรมปศุสัตว์จึงได้จัดกิจกรรมพัฒนาตลาดนัดปศุสัตว์เพื่อให้เป็นตลาดกลางสำหรับเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ในจังหวัดต่าง ๆ เพื่อให้มีสถานที่ซื้อและจำหน่าย แลกเปลี่ยน ด้วยความยุติธรรม นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนจากเอกชนและหน่วยงานราชการ จึงเป็นเหตุจูงใจให้เกษตรกรเลี้ยงโคมากขึ้นเนื่องจากสามารถนำโคไปจำหน่ายได้ในราคายุติธรรม ก่อให้เกิดอาชีพและรายได้แก่ชาวบ้านบริเวณใกล้เคียง เช่นการซื้อและจำหน่ายเครื่องอุปโภคบริโภค ผลผลิตทางการเกษตรอื่น ๆ รวมทั้งรายได้จากการใช้บริการของพ่อค้าท้องถิ่นในตลาดนัดโคกระบือ (ชัยรัตน์ รัตนพร, 2553)

ผกาพรรณ สุกลมั่น และ ทวีพร เรืองพริ้ม (2547) รายงานว่าประเทศไทยมีตลาดนัดโคกระบือมากกว่า 50 ปี สำหรับเป็นสถานที่ซื้อขายแลกเปลี่ยนสัตว์ที่มีรูปแบบการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพโดยคนในท้องถิ่น ปัจจุบันรูปแบบและกลไกของตลาดนัดไม่ได้แตกต่างจากอดีต โดยภาครัฐได้พัฒนากฎระเบียบให้อำนวยความสะดวกต่อการป้องกันโรค ด้วยความเจริญทางเทคโนโลยีผู้ซื้อและผู้จำหน่ายได้ปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีในการขนส่งโคกระบือจากการจูงหรือต้อนมาจำหน่าย มาใช้รถบรรทุกที่สะดวกและรวดเร็วขึ้น ระบบการสื่อสารไร้สายทำให้เกิดความคล่องตัวในการติดต่อซื้อและจำหน่ายกันอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ซื้อจึงมั่นใจว่าจะไม่เสียเวลาซื้อสัตว์โดยไม่ได้สัตว์กลับไปเป็นการประหยัดค่าเดินทาง

สุนันทา เทียมคำ (2551) กล่าวถึงลักษณะทั่วไปของตลาดนัดโคกระบือไว้ว่า ตลาดนัดโคกระบือ เป็นประเภทของตลาดนัดประเภทหนึ่งซึ่งเป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายสามารถต่อรองราคาโคกระบือได้ ส่วนเจ้าของกิจการตลาดนัดโคกระบือได้รับประโยชน์จากการเก็บค่าระวางหลักผูกโคเป็นตลาดระดับท้องถิ่นคือเห็นสินค้าแล้วจึงตกลงซื้อขายกัน ด้วยความพอใจทั้งฝ่ายผู้ซื้อและผู้ขาย จำนวนผู้ใช้บริการขึ้นอยู่กับการให้บริการของเจ้าของกิจการตลาดนัดโคกระบือ ที่ตั้งของตลาด และเส้นทางคมนาคม

4.2 องค์ประกอบของตลาดนัดโคกระบือ

4.2.1 ส่วนประกอบภายในตลาดนัดโคกระบือ (ผกาพรรณ สกุลมั่น, 2544)

กล่าวถึงส่วนประกอบภายในตลาดนัดโคกระบือไว้ว่า (1) ทางเข้าออกตลาดนัดโคกระบือส่วนใหญ่มีทางเข้าออก 1 ทางแต่บางแห่งมีมากกว่า ทางเข้าออกเป็นจุดสังเกตการณ์ของผู้ดำเนินการตลาด จุดพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรคหรือจุดจ่ายเงินค่าพาหนะขนส่ง (2) ที่จอดพาหนะขนส่งโคกระบือ (3) เนินขึ้นลงโคกระบือจัดเตรียมไว้เพื่อความสะดวกในการต้อนโคกระบือขึ้นหรือลงจากรถ (4) ลานซื้อขายสัตว์บริเวณที่ผู้จัดตลาดนัดโคกระบือจัดไว้เพื่อให้ผู้จำหน่ายสัตว์นำมาผูกคกลงราคาโดยผูกสัตว์ไว้กับหลักที่ติดไม้ไว้กับพื้นดิน ต้นไม้ ราวคอกสัตว์ และบางกรณีพบเห็นผูกไว้กับพาหนะที่ขนส่งสัตว์ (5) ที่ทำการของตลาดนัดโคกระบือ ส่วนใหญ่เป็นที่ทำการเปิดโล่งเนื้อที่มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับจำนวนเจ้าหน้าที่ของตลาดนัดโคกระบือสำหรับเขียนใบซื้อขายเมื่อผู้ค้าสัตว์สามารถจำหน่ายสัตว์ได้ (6) ที่ทำการของเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ ส่วนใหญ่เป็นที่เปิดโล่ง เช่นศาลา ป้อม เมื่อขายสัตว์ได้ต้องนำทำวัคซีนหรือตรวจสุขภาพสัตว์ก่อนเคลื่อนย้ายไปจังหวัดอื่น (7) ร้านค้าภายในตลาดนัดโคกระบือ (8) คอกพักสัตว์ เพื่อพักสัตว์ที่ผู้ซื้อและผู้จำหน่ายมาจากสถานที่ห่างไกลจากตลาดนัดโคกระบือซึ่งรอการขนย้ายหลังจากการซื้อและจำหน่าย (9) มีเฉพาะตลาดนัดโคกระบือขนาดใหญ่ที่ผู้ซื้อและผู้จำหน่ายใช้เวลาเดินทางหลายชั่วโมงส่วนใหญ่เป็นผู้ซื้อผู้จำหน่ายรายใหญ่โดยจะซื้อสัตว์ได้จำนวนเต็มคันรถจึงเดินทางกลับ (10) ห้องน้ำ เป็นส่วนประกอบของตลาดนัดโคกระบือที่จำเป็นซึ่งตลาดนัดโคกระบือขนาดใหญ่มีจำนวนห้องน้ำมากกว่าตลาดขนาดเล็ก

4.2.2 บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการค้าสัตว์ในตลาดนัดโคกระบือ (ชนนันท์ สุกกิจจานนท์และคณะ, 2554) รายงานว่าผู้ที่เกี่ยวข้องกับการค้าสัตว์ในตลาดนัดโคกระบือมีดังนี้

1) **ผู้ขายสัตว์** ประกอบด้วยเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ และพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น เกษตรกรจะจำหน่ายสัตว์ต่อเมื่อต้องการใช้เงินจำนวนมากหรือต้องการแลกเปลี่ยนสัตว์เกษตรกรอาจจูงโคกระบือของตนไปจำหน่ายที่ตลาดนัดโคกระบือหรือบรรทุกด้วยพาหนะขนส่งเข้าไปจำหน่ายในตลาดนัดโคกระบือ สำหรับพ่อค้ารวบรวมโคกระบือท้องถิ่นจะประกอบอาชีพค้าสัตว์โดยรวบรวมสัตว์จากเกษตรกรในหมู่บ้าน ตำบล อำเภอเดียวกันหรือท้องห่างไกลในจังหวัดอื่นหรือรวบรวมจากพ่อค้ารายย่อยทั้งนี้อาจนำสัตว์มาเลี้ยงขุนใช้ระยะเวลา 1 - 2 เดือน ก่อนแล้วนำไปจำหน่าย โดยใช้อาหารที่หาได้ในท้องถิ่นเช่น ฟางข้าว ใบกระถิน ยอดอ้อย ใบมันสำปะหลัง เป็นต้น เมื่อสัตว์มีน้ำหนักเพิ่มมากขึ้นจึงนำมาจำหน่ายที่ตลาดนัด โดยมากพ่อค้าประเภทนี้จะค้าสัตว์ตามตลาดนัดโคกระบือ

2) **ผู้ซื้อสัตว์** ประกอบด้วยเกษตรกรซื้อเพื่อนำไปเลี้ยงเพื่อทำพ่อแม่พันธุ์และพ่อค้าจำหน่ายปลีกโคกระบือเพื่อฆ่าและ และพ่อค้าจำหน่ายส่งโคกระบือฆ่าและ สำหรับพ่อค้า

จำหน่ายปลีกโคกระบือเพื่อฆ่าและมีอาชีพค้าเนื้อฆ่าและเป็นอาชีพหลักและส่วนใหญ่จะทำการค้าในท้องถิ่นของตน จะมาซื้อสัตว์ที่ตลาดนัดโคกระบือ เพื่อนำไปจ้างฆ่าที่โรงฆ่าสัตว์ แล้วนำไปจำหน่ายให้ผู้บริโภคที่เชียงของตนเอง หรือลูกเชียงรายอื่นๆ ส่วนพ่อค้าจำหน่ายส่งโคกระบือฆ่าจะประกอบอาชีพค้าสัตว์เป็นหลักรวบรวมโคตามตลาดนัดโคกระบือต่างๆเมื่อรวบรวมสัตว์ได้จำนวนมากจึงส่งไปจำหน่ายโรงฆ่าฆ่าและสัตว์ นอกจากนี้ยังมีผู้ประกอบการค้าสัตว์ที่เป็นทั้งผู้ซื้อและผู้จำหน่าย โดยจะมาตลาดนัดโคกระบือแต่เช้าเพื่อรอซื้อสัตว์ก่อนเข้าตลาดนัดโคกระบือ จากนั้นจะเป็นผู้นำสัตว์ที่ซื้อ ไข่นั้นเข้ามาจำหน่ายในตลาดนัดโคกระบือ เมื่อเห็นว่าได้กำไรพอสมควรก็จะจำหน่ายออกไป ผู้ประกอบการหรือพ่อค้าประเภทนี้จะทำการค้าสัตว์ที่ตลาดนัดโคกระบือเป็นประจำและทำการค้าสัตว์ที่ตลาดนัดโคกระบือมากกว่า 1 แห่ง เป็นกลุ่มที่มีประสบการณ์มากและมีความชำนาญในการเลือกสัตว์ เพียงช่วงเวลาตลาดนัดเปิดดำเนินการก็สามารถทำกำไรได้แล้ว

3) *บุคลากรของตลาดนัดโคกระบือ* (ผกาพรรณ สกุลมัน, 2544) บุคลากรภายในตลาดนัดโคกระบือมีความสัมพันธ์กับตลาดและจำนวนสัตว์ที่ผ่านเข้ามาในตลาดจึงประกอบด้วย (1) เจ้าของหรือผู้จัดการตลาดนัดโคกระบือหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นกรรมการของตลาดนัดโคกระบือดูแลกิจการภายในตลาดนัดโคกระบือ (2) ผู้ออกไปซื้อขาย ในกรณีสัตว์ขายได้ ในกรณีที่จำหน่ายสัตว์ได้ทางตลาดจะออกไปซื้อขายพร้อมเก็บเงินต่อตัวสัตว์ที่ขายได้ (3) ผู้ทำบัญชี (4) ผู้อำนวยการความสะดวกให้แก่ผู้ซื้อและผู้จำหน่าย

4.3 *กลไกการซื้อขายโคเนื้อในตลาดนัดโคกระบือ* การซื้อขายโคเนื้อในตลาดนัดโคกระบือ เริ่มจากพ่อค้ารวบรวมท้องที่ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นเกษตรกรในท้องที่ใช้ทุนในการดำเนินการไม่มากทำหน้าที่เป็นผู้รวบรวมโคเนื้อจากเกษตรกรในตำบล หมู่บ้านโดยตรง ปริมาณโคที่รวบรวมมีจำนวนไม่มากบางรายไม่ต้องใช้ทุนดำเนินการแต่ทำหน้าที่เป็นนายหน้าติดต่อระหว่างเกษตรกรกับพ่อค้าท้องถิ่น จากนั้นพ่อค้ารวบรวมท้องที่ซึ่งเป็นพ่อค้าคนกลางที่รวบรวมโคเนื้อจากพ่อค้ารวบรวมท้องที่หรือติดต่อขอซื้อโคเนื้อจากเกษตรกรโดยตรง และจากพ่อค้าระดับเดียวกันแล้วนำโคเนื้อเข้าตลาดนัดโคกระบือ (ธีรพงศ์ เมฆโหราและคณะ, 2552)

การขนส่งโคเนื้อเข้าตลาดนัด (ผกาพรรณ สกุลมัน, 2544) ส่วนใหญ่ใช้รถยนต์สี่ล้อ (ปิ๊กอัพ) รถบรรทุกหกล้อ มาคนเดียวหรือมาเป็นกลุ่ม โดยมักจะรวบรวมโคเนื้อบรรทุกมาด้วยกันเต็มคันรถเพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย สำหรับการจูงโคเนื้อเข้ามาจำหน่ายในตลาดนัดโคกระบือมักเป็นเกษตรกรรายย่อยที่อยู่รอบบริเวณใกล้เคียงตลาดนัดโคกระบือ โดยทั่วไปเมื่อนำโคเนื้อเข้ามาจำหน่ายในตลาดนัดโคกระบือจะไม่เสียค่าธรรมเนียม แต่ผู้จำหน่ายจะต้องเสียค่าธรรมเนียมเมื่อจำหน่ายสัตว์ได้ ยกเว้นตลาดนัดโคกระบือบางแห่งที่เก็บค่าธรรมเนียมขาเข้าหรือ

ธรรมเนียมค่าหลักทุกตัว ดังเช่นตลาดนัดโคกระบือภูดิน จังหวัดกาฬสินธุ์ ธรรมเนียมค่าสนาม หรือค่าหลักทุกตัว ๆ ละ 10 บาทและเสี่ยค่าธรรมเนียมใบซื้อขายเมื่อได้จำหน่ายสัตว์ตัวละ 10 บาท เทคนิคการซื้อจำหน่าย โดยทั่วไปวิธีการจำหน่ายจะต่อรองแบบเหมาตัวโดยการประเมินด้วยสายตา จะบอกราคาอายุสัตว์ด้วยปากเปล่า เพื่อให้ผู้ซื้อต่อรองราคา ราคาบอกเป็นจำนวนพัน เช่น ราคาสองหมื่นบาท ผู้จำหน่ายจะบอกเป็นยี่สิบพัน ผู้จำหน่ายจะชี้จุดคิจุดเด่นของโคเนื้อให้ผู้ซื้อพิจารณา ซึ่งผู้ซื้อและผู้จำหน่ายส่วนใหญ่จะรู้จักในระดับผู้ทำการค้าต่อกัน ลักษณะสัตว์ที่ซื้อขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์การนำไปใช้ประโยชน์เช่น พ่อค้ารวบรวมซื้อเพื่อเข้าโรงฆ่าและซื้อไปเลี้ยงต่อเพื่อขุนและจำหน่ายเข้าตลาดนัดเพื่อให้ได้ราคาสูงขึ้น ส่วนเกษตรกรรายย่อยเลือกซื้อโคเนื้อลักษณะดีเพื่อทำพ่อแม่พันธุ์

ขั้นตอนหลังตกลงซื้อและจำหน่าย (ผกาพรรณ สกุลม่น, 2544) ต้องไปขอใบรับรองการฉีดวัคซีนป้องกันโรคระบาดของโคกระบือที่สำคัญคือ โรคปากและเท้าเปื่อย โรคคอบวม ซึ่งปัจจุบันเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอได้จัดทำวัคซีนให้แก่โคเนื้อของเกษตรกรอย่างทั่วถึงตามแผนปฏิบัติของจังหวัดแล้วจึงงดทำวัคซีนในตลาดนัดโคกระบือ ค่าธรรมเนียมซื้อขายสัตว์เจ้าหน้าที่ตลาดนัดโคกระบือออกใบสำคัญซื้อขายโดยบันทึกข้อมูลซื้อขายสัตว์ซึ่งผู้จำหน่ายสัตว์เป็นผู้เสี่ยค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ ผู้ค้าขายเรียกค่าธรรมเนียมส่วนนี้ว่า ค่าตลาดหรือค่าหลัก โดยตลาดนัดโคกระบือภูดินมีค่าธรรมเนียมในส่วนนี้ 10 บาท การทำใบเคลื่อนย้ายสัตว์ในกรณีนำสัตว์ข้ามจังหวัดผู้ซื้อต้องกรอกแบบฟอร์มขอเคลื่อนย้ายสัตว์โดยมีรายละเอียดของข้อมูลว่าโคเนื้อจะถูกย้ายไปที่แหล่งใด หมายเลขทะเบียนพาหนะขนส่งที่นำสัตว์ไประบุชื่อคนขับเส้นทางผ่านจากตลาดนัดโคกระบือจนถึงจุดหมายปลายทาง การหมุนเวียนของเงินภายในตลาดนัดโคกระบือส่วนใหญ่พกเงินสดเป็นจำนวนมากในการซื้อจำหน่ายสัตว์เจ้าของตลาดนัดโคกระบือจะมีรายได้จากการดำเนินกิจการได้แก่ค่าธรรมเนียมจากผู้ซื้อและผู้จำหน่ายสัตว์ได้อัตราการจัดเก็บแตกต่างกัน บางแห่งเก็บค่าธรรมเนียมสนามหรือค่าหลักเป็นจำนวนตัวไม่ว่าสัตว์จะจำหน่ายได้หรือไม่ก็ได้ก็ตาม

4.4 ข้อมูลทั่วไปของตลาดนัดโคกระบือภูดิน จังหวัดกาฬสินธุ์

ตลาดนัดโคกระบือภูดิน จังหวัดกาฬสินธุ์ ตั้งอยู่ที่ถนนกาฬสินธุ์ - อำเภอสหัสขันธ์ บ้านสว่างตำบลภูดิน อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ก่อสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2541 เปิดทำการทุกวันจันทร์ของทุกสัปดาห์ เวลาเปิด 05.00 น. - 12.00 น. โดยมีผู้ร่วมดำเนินการหลัก คือสมาชิกเทศบาลตำบลภูดิน ร่วมกับผู้ปกครองท้องถิ่น ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน มีลักษณะเป็นตลาดนัดโคกระบือของหน่วยงานรัฐบาล การดำเนินงานของตลาดนัด ได้ดำเนินการในรูปคณะกรรมการตลาด โดยมีนายก ปรีวาสนา นายกเทศมนตรีเทศบาลภูดิน เป็นประธานคณะกรรมการบริหารตลาดนัด บุคคลากรทั้งหมดเป็นเจ้าหน้าที่ของเทศบาลภูดิน และเจ้าหน้าที่ปกครองท้องถิ่น หมุนเวียนเข้ามา

ดูแลจัดการภายในตลาดจำนวน 9 คน ปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากผู้จัดการตลาดนัด โคกระบือ คือ พ่นน้ำยาฆ่าเชื้อ โรควาหนะขนส่งเข้าออกตลาดนัดจำนวน 2 คน ตรวจนับโคกระบือ และเก็บค่าธรรมเนียมสนามหรือค่าหลักจำนวน 2 คน อำนาจความสะดวกให้แก่พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น และเกษตรกรที่นำโคเนื้อเข้ามาจำหน่ายยังตลาดนัดในด้านที่พักอาศัย วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับโคเนื้อในตลาดนัดจำนวน 3 คน ออกใบซื้อขายโคเนื้อให้แก่เกษตรกรที่นำโคเนื้อเข้ามาจำหน่ายในตลาดนัด และพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นจำนวน 2 คน โดยจะหมุนเวียนกันเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในตลาดนัดทุกวันจันทร์ที่มีการซื้อขายโคกระบือ

4.4.1 ปัญหาและอุปสรรคภายในตลาดนัดโคกระบือ บุคลากรในตลาดนัดโคกระบือเป็นเจ้าพนักงานปกครองท้องถิ่นและเจ้าพนักงานเทศบาลตำบลภูผา เมื่อเจ้าพนักงานติดภารกิจอื่นทำให้การดำเนินงานบางขั้นตอนขาดบุคลากรปฏิบัติการบริการในตลาดนัดไม่ได้รับความสะดวก นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านสาธารณูปโภค เช่น ปัญหาน้ำประปาภายในตลาดนัดทำให้ปริมาณน้ำไม่เพียงพอแก่การอุปโภค บริโภค ตลอดจนการพัฒนาภายในตลาดนัดโคกระบือล่าช้า เนื่องจากเป็นพื้นที่เช่าและขั้นตอนขอความร่วมมือหรือสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้รับความสะดวก

ปัญหาและอุปสรรคการซื้อและจำหน่ายของเกษตรกรและพ่อค้ารวบรวมตลาดนัดโคกระบือ ผกาพรรณ สกุลมั่น (2544 และชัยรัตน์ รัตนพร (2553) กล่าวว่า วิธีการจำหน่ายโคส่วนใหญ่เป็นแบบเหมาทั้งตัวเกษตรกรไม่มีความชำนาญเสียเปรียบพ่อค้า เกษตรกรและพ่อค้ารวบรวมขาดเงินทุนหมุนเวียนสำหรับซื้อโคเนื้อ เพราะปัจจุบันราคาโคเนื้อสูงขึ้นมาก พ่อค้าและเกษตรกรบางรายต้องกู้ยืมเงินสินเชื่อมาซื้อในการค้าโคเนื้อ ความไม่สะดวกในการขนส่งสัตว์จากท้องที่หนึ่งไปอีกท้องที่หนึ่ง เกษตรกรและพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่นมักต้องเสียเงินกินเปล่าให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมาย(นอกจากค่าธรรมเนียมต่างๆที่ต้องจ่ายตามกฎหมายแล้ว)

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การดี รัตนประภา (2546) ได้วิจัยเรื่อง การจัดการการตลาดโคและกระบือ จังหวัดขอนแก่นในปีพ.ศ. 2544 ผลวิจัยพบว่าระดับตลาดนัดโคกระบือจังหวัดขอนแก่นมี 3 ระดับ (1) พ่อค้ารวบรวมในท้องที่ซึ่งรวมถึงพ่อค้ารวบรวมในหมู่บ้าน (2) พ่อค้าส่งสัตว์ชำแหละในท้องถิ่นซึ่งรวมถึงพ่อค้าส่งสัตว์ชำแหละที่ฆ่าสัตว์เองและพ่อค้าส่งสัตว์ชำแหละที่ซื้อเนื้อขาย (3) พ่อค้าขายปลีก สัตว์ชำแหละซึ่งรวมถึงพ่อค้าขายปลีกสัตว์ชำแหละที่ฆ่าสัตว์เอง ทั้งเกษตรกร พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อชำแหละ พ่อค้าขายส่งสัตว์ชำแหละ และพ่อค้าปลีกสัตว์ชำแหละส่วนใหญ่จบการศึกษา

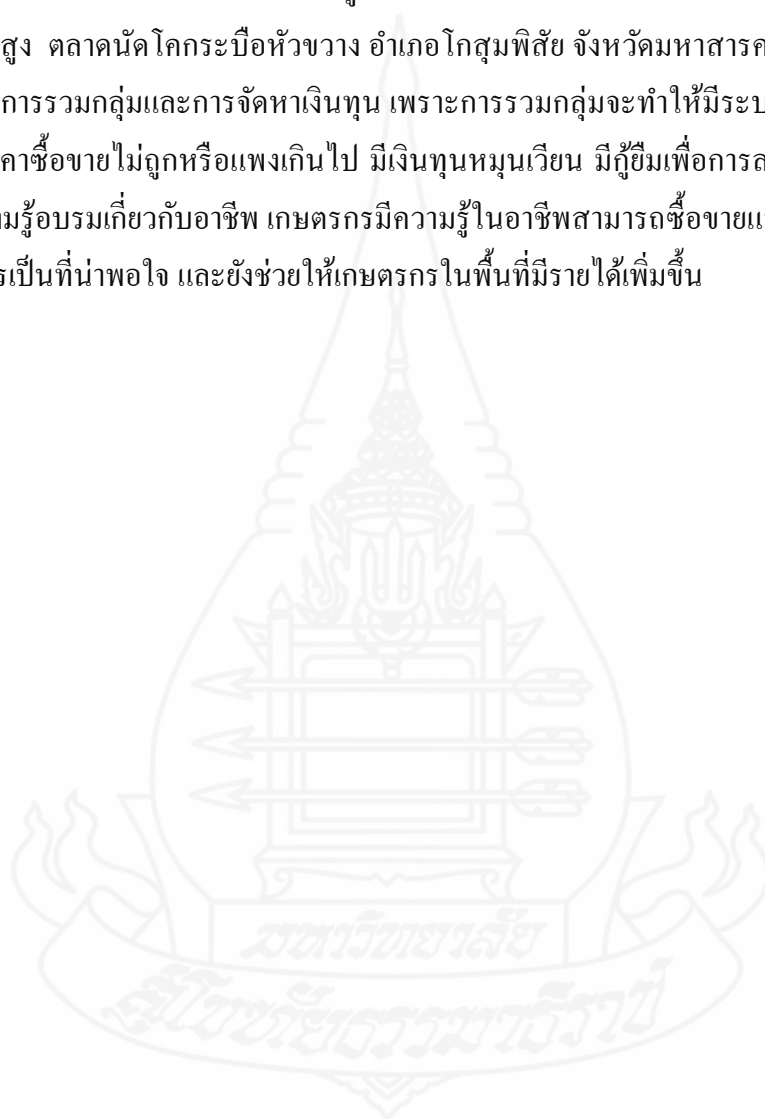
ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ลักษณะการซื้อขายโคกระบือส่วนใหญ่เป็นเงินสด สำหรับวิถีตลาดของจังหวัดขอนแก่นประกอบด้วยผู้มีส่วนร่วมในวิถีตลาดได้แก่ เกษตรกร พ่อค้ารวบรวม พ่อค้าขายส่งชำแหละ พ่อค้าขายปลีกชำแหละ และผู้บริโภค โดยมี 5 วิธีดังนี้

1. วิถีตลาดแรก คือเกษตรกร พ่อค้ารวบรวม พ่อค้าส่งชำแหละ พ่อค้าปลีกชำแหละ ผู้บริโภค
2. วิถีตลาดที่สอง คือเกษตรกร พ่อค้ารวบรวม พ่อค้าส่งชำแหละ ผู้บริโภค
3. วิถีตลาดที่สาม คือเกษตรกร พ่อค้ารวบรวม พ่อค้าปลีกชำแหละ ผู้บริโภค
4. วิถีตลาดที่สี่ คือ เกษตรกร พ่อค้าส่งชำแหละ พ่อค้าปลีกชำแหละ ผู้บริโภค
5. วิถีตลาดที่ห้า คือ เกษตรกร พ่อค้าปลีกชำแหละ ผู้บริโภค

ณัฐนิชา เลิศล้ำ (2551) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาตลาดนัดโคกระบือ ในอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา มีการเลี้ยงโคเนื้อเป็นอาชีพเสริมหรือเลี้ยงเสริม โคเนื้อช่วงอายุ 2 - 6 ปี เป็นช่วงอายุที่เกษตรกรขายเป็นส่วนใหญ่โดยมีอายุเฉลี่ย 3.28 ปี ราคาเฉลี่ย 12,469.7 บาท/ตัว หากเกษตรกรนำไปขายในตลาดนัดโคกระบือจะได้ราคาเฉลี่ย 16,441.60 บาทต่อตัว ปัญหาที่เกษตรกรพบมากร้อยละ 91.50 คือขายได้ราคาต่ำหรือถูกกดราคา และร้อยละ 31.90ขาดแคลนทุ่งหญ้าอาหารสัตว์ โครงสร้างตลาดนัดโคกระบือในอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคามมีอยู่ 2 ระดับ (1) ตลาดพ่อค้ารวบรวมประกอบด้วย พ่อค้ารวบรวมในอำเภอโกสุมพิสัย พ่อค้ารวบรวมในอำเภออื่นๆในจังหวัดมหาสารคาม และพ่อค้ารวบรวมจังหวัดอื่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2) ตลาดพ่อค้าชำแหละในอำเภอโกสุมพิสัย ซึ่งเป็นประเภทพ่อค้าชำแหละที่ฆ่าสัตว์เอง และชำแหละขายเอง วิถีตลาดเริ่มจากเกษตรกรผู้เลี้ยง จำหน่ายไปยังพ่อค้ารวบรวมในอำเภอโกสุมพิสัย (ร้อยละ 87.88) จำหน่ายไปยังพ่อค้าชำแหละในอำเภอโกสุมพิสัย (ร้อยละ 2.53) จำหน่ายไปยังผู้บริโภค (ร้อยละ 0.50) ต้นทุนทางการตลาดส่วนใหญ่เสียไปกับค่าเหล้าค่าอาหาร ซึ่งพ่อค้ามักนิยมเลี้ยงเหล้าและอาหารกันทุกครั้งเมื่อมีการซื้อขาย

ชัยรัตน์ รัตนพร (2553) ได้วิจัยเรื่อง แบบอย่างในการดำเนินงานส่งเสริมอาชีพตลาดนัดโคกระบือขององค์การบริหารส่วนตำบลหัวขวาง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ผลวิจัยพบว่า เกษตรกรมาตลาดแห่งนี้เพื่อซื้อโคเนื้อ ครั้งละ 1 - 2 ตัว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปขุนรอจำหน่ายมากที่สุดพบว่า เกษตรกรผู้ซื้อต้องการซื้อโคกระบือในราคาระหว่าง 7,700 - 14,500 บาทต่อตัว หลักเกณฑ์ทั่วไปที่เกษตรกรใช้พิจารณาเลือกซื้อ ได้แก่ ขนาดรูปร่างสมบูรณ์ เกษตรกรจะนำโคกลับบ้านโดยเช่าเหมารถบรรทุก 6 ล้อ ค่าใช้จ่ายในการขนส่งประมาณ 100 - 200 บาทต่อตัว และเกษตรกรที่ขนย้ายโดยรถยนต์บรรทุก 4 ล้อ ค่าใช้จ่ายในการขนส่งประมาณ 300 - 500 บาทต่อเที่ยว แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระยะทางที่ขนส่ง การเคลื่อนย้ายสัตว์จากตลาดโคกระบือไปยังภูมิลำเนา เกษตรกร

ผู้ซื้อทั้งหมดไม่ต้องการใบขออนุญาตเคลื่อนย้ายสัตว์ เนื่องจากส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาในจังหวัดมหาสารคามซึ่งได้รับการอนุโลมไม่ต้องขออนุญาตเคลื่อนย้ายสัตว์ ดังนั้นจึงต้องการเฉพาะหลักฐานประกอบการขนส่ง คือ ใบซื้อขายมากที่สุดซึ่งหลักฐานดังกล่าวต้องเสียค่าใช้จ่ายตัวละ 20 บาท การซื้อขายโคกระบือในตลาดแห่งนี้ เกษตรกรผู้ซื้อชำระด้วยเงินสดทั้งหมดปัญหาที่สำคัญของเกษตรกร คือ ขายโคเนื้อได้ราคาต่ำหรือถูกกดราคา จำนวนพ่อค้ามารับซื้อมีน้อย และค่าใช้จ่ายในการขนส่งสูง ตลาดนัดโคกระบือหัวขวาง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคามได้ส่งเสริมอาชีพสนับสนุนการรวมกลุ่มและการจัดหาเงินทุน เพราะการรวมกลุ่มจะทำให้มีระบบการบริหารจัดการควบคุมราคาซื้อขายไม่ถูกหรือแพงเกินไป มีเงินทุนหมุนเวียน มีกู้ยืมเพื่อการลงทุน และได้รับการพัฒนาความรู้อบรมเกี่ยวกับอาชีพ เกษตรกรมีความรู้ในอาชีพสามารถซื้อขายแลกเปลี่ยนโคกระบือได้ผลกำไรเป็นที่น่าพอใจ และยังช่วยให้เกษตรกรในพื้นที่มีรายได้เพิ่มขึ้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการการผลิตโคเนื้อของเกษตรกรที่จำหน่ายผ่านตลาดนัดโคกระบือ ภูคิน จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย

1.1 เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ และพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น จากแบบสอบถามของ ตลาดนัดโคกระบือภูคิน จังหวัดกาฬสินธุ์ ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2556 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2557 มี เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ และพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น ที่ทำการซื้อขายโคในตลาดนัด จำนวน 220 ราย ใช้วิธีเลือกตัวอย่างตามวัตถุประสงค์ คือเลือกเฉพาะเกษตรกรและพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อ ท้องถิ่นเฉพาะ ที่มีถิ่นอาศัยใน 5 อำเภอของจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้ตัวอย่างที่ศึกษาดังนี้

ตารางที่ 3.1 จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ และพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นแยกรายอำเภอ

อำเภอ	เกษตรกรตัวอย่าง (ราย)	พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อตัวอย่าง (ราย)
เมืองกาฬสินธุ์	8	4
ยางตลาด	8	4
สหัสขันธ์	5	3
กมลาไสย	5	2
หนองกุงศรี	4	2
รวม	30	15

จากที่กรมปศุสัตว์ได้สนับสนุน"ฟาร์มโคเนื้อสร้างอาชีพ" โดยการจัดการแม่โคเนื้อพันธุ์ ให้เกษตรกรรายละ 5 ตัว และปัจจัยการผลิต เพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อและ สหกรณ์โคเนื้อ และเพิ่มศักยภาพการผลิตโคเนื้อทั้งระบบตลอดห่วงโซ่การผลิต ดังนั้นการศึกษา

ครั้งนี้จึงได้จำแนกกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อและพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นออกเป็น 2 กลุ่ม โดยอาศัยจำนวนโคที่เลี้ยงและซื้อขาย คือ กลุ่ม 1 เป็นกลุ่มที่มีโคเนื้อน้อยกว่า 5 ตัว และกลุ่ม 2 เป็นกลุ่มที่มีโคเนื้อ 5 ตัวและมากกว่า ได้ตัวอย่างตามตารางดังนี้

ตารางที่ 3.2 จำนวนกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อและพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นจำแนกตามจำนวนโคที่เลี้ยง

เกษตรกรกลุ่มที่ 1	เกษตรกรกลุ่มที่ 2	พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อ กลุ่มที่ 1	พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อกลุ่ม ที่ 1
(เลี้ยงโคเนื้อน้อยกว่า 5 ตัว)	(เลี้ยงโคเนื้อ 5 ตัวและ มากกว่า)	(โคเนื้อน้อยกว่า 5 ตัว)	(โคเนื้อ 5 ตัวและมากกว่า)
11 ราย	19 ราย	5 ราย	15 ราย

หมายเหตุ แยกกลุ่มตามจำนวนโคเนื้อที่เกษตรกรเลี้ยง และจำนวนโคเนื้อที่พ่อค้าท้องถิ่นรวบรวม

1.2 ผู้จัดการตลาดนัดโคกระบือตำบลภูดิน จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 1 รายเป็นประชากรในการศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 3 ชุด ดังนี้
ชุดที่ 1 สำหรับเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ ประกอบด้วยประเด็นคำถามแบ่งออกเป็น 4
ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ผลิตโคเนื้อในจังหวัดกาฬสินธุ์
ตอนที่ 2 การเลี้ยงโคเนื้อ การจัดการโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือของ
เกษตรกร

ตอนที่ 3 ค่าใช้จ่ายและรายได้การผลิตและนำโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือ
ตอนที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตโคเนื้อ
ชุดที่ 2 สำหรับพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่นประกอบด้วยประเด็นคำถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน
ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น
ตอนที่ 2 การจัดการการนำโคเนื้อเข้า ออกตลาดนัดโคกระบือ

ตอนที่ 3 ค่าใช้จ่ายและรายได้จากการซื้อขายและนำโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโค
กระบือ

ตอนที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคในการรวบรวมโคเนื้อ

**ชุดที่ 3 สำหรับผู้จัดตลาดนัดโคกระบือภูคิน จังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วย
ประเด็นคำถามแบ่งออกเป็น 4 ตอนดังนี้**

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของตลาดนัดโคกระบือภูคิน จังหวัดกาฬสินธุ์

ตอนที่ 2 การจัดการตลาดนัดโคกระบือภูคิน จังหวัดกาฬสินธุ์

ตอนที่ 3 ค่าใช้จ่ายและรายได้ของตลาดนัดโคกระบือภูคิน จังหวัดกาฬสินธุ์

ตอนที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการบริหารตลาดนัดโคกระบือภูคิน
จังหวัดกาฬสินธุ์

2.1 การสร้างและทดสอบเครื่องมือ มีขั้นตอนและวิธีการดังนี้

2.1.1 ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ จากเอกสารงานสารสนเทศ เทศบาลตำบลภูคิน จังหวัด
กาฬสินธุ์ ผลงานวิจัยและเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนด
กรอบเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์

2.1.2 จัดทำแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วยคำถาม และคำตอบตามวัตถุประสงค์ของ
การวิจัย

2.1.3 ทำการทดสอบเครื่องมือ (pre-test) โดยนำแบบสัมภาษณ์ไป สัมภาษณ์
เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ และพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่นในตลาดนัดโคกระบือที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อ
ทดสอบความยากง่ายและความเหมาะสมของภาษา ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้ให้สัมภาษณ์แล้ว
ปรับปรุงแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์และข้อมูลที่ต้องการก่อนนำไปใช้จริง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

3.1 ศึกษาพื้นที่ ที่จะทำการสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 อำเภอ วางแผนสัมภาษณ์กลุ่ม
ตัวอย่างในแต่ละพื้นที่

3.2 ประสานงานเพื่อสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ผลิตโคเนื้อและพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อ
ท้องถิ่นที่เป็นตัวอย่างตามที่กำหนดไว้

3.3 ทำการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ผลิตโคเนื้อ พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น ผู้จัดการ
ตลาดนัดโคกระบือ ตามแบบสัมภาษณ์ที่ได้กำหนดไว้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้รับรวบรวมจากแบบสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

4.1 ตรวจสอบความถูกต้องความสมบูรณ์ของข้อมูลในแบบสัมภาษณ์แต่ละชุด

4.2 นำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับรวบรวมได้มากำหนดเป็นรหัสตัวเลข (code)

4.3 คำนวณหาค่าต่างๆ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ได้แก่ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดการผลิตโคเนื้อที่จำหน่ายผ่านตลาดนัดโคกระบือภูดิน จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้จำแนกผลการวิเคราะห์ข้อมูล ออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1 เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ

กลุ่มที่ 2 พ่อค้ารวบรวมท้องถิ่นตลาดนัดโคกระบือภูดิน จังหวัดกาฬสินธุ์

กลุ่มที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับตลาดนัดโคกระบือ

กลุ่มที่ 1 เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ

1.1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือภูดิน จังหวัดกาฬสินธุ์ ดังแสดงในตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือภูดิน จังหวัดกาฬสินธุ์

ข้อมูลทั่วไป	เกษตรกรกลุ่มที่ 1 (เลี้ยงโคเนื้อน้อยกว่า 5 ตัว)		เกษตรกรกลุ่มที่ 2 (เลี้ยงโคเนื้อ 5 ตัวและมากกว่า)	
	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ
เพศ				
ชาย	8	72.73	17	89.47
หญิง	3	27.27	2	10.53
อายุ (ปี)				
40 และน้อยกว่า 40	-	-	2	10.53
41-50	1	9.09	4	21.05
51-60	6	54.55	10	52.63
มากกว่า 60	4	36.36	3	15.79

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	เกษตรกรกลุ่มที่ 1 (เลี้ยงโคนเนื้อน้อยกว่า 5 ตัว)		เกษตรกรกลุ่มที่ 2 (เลี้ยงโคนเนื้อ 5 ตัวและมากกว่า)	
	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ
การศึกษา				
ประถมศึกษา	9	81.82	15	78.95
มัธยมศึกษา	1	9.09	3	15.79
อาชีวศึกษา	1	9.09	-	-
ปริญญาตรี	-	-	1	5.26
อาชีพ				
เกษตรกรรวมอย่างเดียว	7	63.64	7	36.84
เกษตรกรรวมและค้าขาย	4	36.36	11	57.90
เกษตรกรรวมและรับราชการ	-	-	1	5.26
จำนวนแรงงาน				
1 คน	3	27.27	1	5.26
2 คน	7	63.64	15	78.95
3 คน	1	9.09	3	15.79
ผลตอบแทน (บาท/ปี)				
45,000-60,000	1	9.09	1	5.26
60,001-80,000	2	18.18	-	-
80,001-100,000	3	27.27	6	31.58
มากกว่า 100,000	5	45.46	12	63.16

จากตารางที่ 4.1 เกษตรกรกลุ่มที่ 1 ที่เลี้ยงโคนเนื้อน้อยกว่า 5 ตัวส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 72.73 และมีอายุอยู่ในช่วง 51-60 ปี มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 81.82 รองลงมา ระดับมัธยมศึกษา และอาชีวศึกษาร้อยละ 9.09 เท่ากัน การประกอบอาชีพอื่นนอกเหนือจากการเลี้ยงโคนเนื้อส่วนใหญ่ ร้อยละ 63.64 ประกอบอาชีพเกษตรกรรวมอย่างเดียว รองลงมาเกษตรกรรวมและค้าขายร้อยละ 36.36 และเกษตรกรส่วนใหญ่ มีแรงงานเลี้ยงโคนเนื้อ 2 คน (ร้อยละ 63.64) และส่วนน้อยมีแรงงาน 3 คน (ร้อยละ 9.09) มีรายได้สุทธิมากกว่า 100,000 บาทต่อปี ร้อยละ 45.46

สำหรับเกษตรกรกลุ่มที่ 2 ที่เลี้ยงโคนเนื้อ 5 ตัวและมากกว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 89.47 และมีอายุอยู่ในช่วง 51-60 ปี ร้อยละ 52.63 ส่วนใหญ่เกษตรกรได้รับการศึกษาระดับระดับประถมศึกษา ร้อยละ 78.95 มีเกษตรกร 1 ราย ได้รับการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 5.26) สำหรับการประกอบอาชีพอื่นนอกเหนือจากการเลี้ยงโคนเนื้อส่วนใหญ่ ร้อยละ 57.90 ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม และค้าขายมีส่วนน้อย ร้อยละ 5.26 ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรมและรับราชการ สำหรับแรงงานเลี้ยงโคนเนื้อส่วนใหญ่เกษตรกรร้อยละ 78.95 มีแรงงาน 2 คน รายได้สุทธิมากกว่า 100,000 บาทต่อปี ร้อยละ 63.16

1.2 สภาพการเลี้ยงโคนเนื้อของเกษตรกร

1.2.1 ทุนและรูปแบบการเลี้ยงโคนเนื้อ ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ทุนและรูปแบบการเลี้ยงโคนเนื้อ

รายการ	เกษตรกรกลุ่มที่ 1		เกษตรกรกลุ่มที่ 2	
	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ
ที่ดินถือครองสำหรับเลี้ยงโคนเนื้อ				
น้อยกว่า 10 ไร่	10	90.90	12	63.20
11-50 ไร่	1	9.10	7	36.80
แหล่งเงินทุน^{1/}				
ทุนตัวเอง	10	76.92	15	60.00
สินเชื่อ ธกส.	3	23.08	10	40.00
รูปแบบการเลี้ยงโคนเนื้อ^{1/}				
แบบผูกค้ำ	9	52.94	10	31.25
แบบไล่ค้อนเลี้ยง	2	11.77	5	15.63
แบบเลี้ยงปล่อยในที่เกษตรกร	5	29.41	11	34.37
แบบเลี้ยงขุนขังคอก	1	5.88	6	18.75

หมายเหตุ: เลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

จากตารางที่ 4.2 เกษตรกรกลุ่มที่ 1 ส่วนใหญ่ร้อยละ 90.90 มีที่ดินถือครองสำหรับเลี้ยงโคนเนื้อน้อยกว่า 10 ไร่ ร้อยละ 23.08 โดยมีการใช้สินเชื่อ ธกส. สำหรับรูปแบบการเลี้ยงโคนเนื้อนั้น ส่วนใหญ่ร้อยละ 52.94 จะเลี้ยงแบบผูกค้ำมีเพียงร้อยละ 5.88 เลี้ยงแบบขุนขังคอก

สำหรับเกษตรกรกลุ่มที่ 2 ร้อยละ 36.8 มีที่ดินถือครองสำหรับเลี้ยงโคเนื้อมากกว่า 10 ไร่ (11-50 ไร่) โดยมีการใช้เงินเชื่อธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ถึงร้อยละ 40.00 สำหรับรูปแบบการเลี้ยงโคเนื้อนั้น ใช้แบบขุนขังคอกถึงร้อยละ 18.74 และเกษตรกรร้อยละ 31.25 เลี้ยงแบบผูกล่าม

1.2.2 พันธุ์โคเนื้อ แหล่งที่มาและรูปแบบการผสมพันธุ์ ดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 พันธุ์โคเนื้อ แหล่งที่มา และรูปแบบการผสมพันธุ์โคเนื้อ

รายการ	เกษตรกรกลุ่มที่ 1		เกษตรกรกลุ่มที่ 2	
	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ
พันธุ์โคเนื้อที่ใช้เลี้ยง^{1/}				
พันธุ์พื้นเมือง	3	14.29	8	22.22
พันธุ์ลูกผสมชาร์โรเลส์	8	38.09	12	33.33
พันธุ์พื้นเมืองผสมบราห์มัน	7	47.62	10	44.45
แหล่งที่มาของพันธุ์โค^{1/}				
ผลิตจากพ่อแม่พันธุ์ในฟาร์ม	6	40.00	12	44.44
ซื้อจากภายนอก	9	60.00	15	55.56
รูปแบบการผสมพันธุ์^{1/}				
จูงผสม	3	21.43	2	10.00
ปล่อยพ่อพันธุ์คุมฝูง	-	-	1	5.00
ขอรับผสมเทียม	11	78.57	17	85.00

หมายเหตุ: ^{1/}เลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ

จากตารางที่ 4.3 เกษตรกรกลุ่มที่ 1 ที่เลี้ยงโคเนื้อน้อยกว่า 5 ตัว ส่วนใหญ่ ร้อยละ 47.62 เลี้ยงโคเนื้อพันธุ์พื้นเมืองผสมบราห์มัน และ ร้อยละ 38.09 พันธุ์ลูกผสมชาร์โรเลส์ สำหรับแหล่งที่มาของพันธุ์โคเนื้อนั้น ส่วนใหญ่ร้อยละ 60.00 ซื้อมาจากภายนอก และรูปแบบการผสมพันธุ์โคเนื้อส่วนใหญ่ร้อยละ 78.57 ขอรับผสมเทียม

สำหรับเกษตรกรกลุ่มที่ 2 ที่เลี้ยงโคเนื้อ 5 ตัวและมากกว่าร้อยละ 44.45 เลี้ยงโคเนื้อพันธุ์พื้นเมืองผสมพันธุ์บราห์มัน สำหรับแหล่งที่มาของพันธุ์โคเนื้อ ร้อยละ 55.56 ซื้อมาจาก

ภายนอกฟาร์ม มีเพียงร้อยละ 44.44 ผลิตโคเนื้อจากพ่อแม่พันธุ์ภายในฟาร์ม สำหรับรูปแบบการผสมพันธุ์โคเนื้อนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 85.00 ขอรับการผสมเทียม มีเพียงส่วนน้อย ร้อยละ 5.00 ปลอ่ยพ่อแม่พันธุ์โคเนื้อคุ่มฝูง

1.2.3 อาหารโคเนื้อ ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 อาหารโคเนื้อ

รายการ	เกษตรกรกลุ่มที่ 1		เกษตรกรกลุ่มที่ 2	
	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ
อาหารโคเนื้อ^{1/}				
อาหารหยาบสด	11	39.29	19	36.54
อาหารหยาบแห้ง	11	39.29	19	36.54
อาหารข้น	6	21.43	14	26.92
แหล่งที่มาอาหารหยาบสด^{1/}				
ทุ่งหญ้าสาธารณะ	10	45.45	13	40.63
ในแปลงนาของเกษตรกร	11	50.00	19	59.37
ซื้อจากภายนอกฟาร์ม	1	4.55	-	-
แหล่งที่มาอาหารหยาบแห้ง^{1/}				
วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในนา	11	78.57	19	59.37
ปลูกหญ้าเพื่อผลิตอาหารหยาบแห้ง	-	-	-	-
ซื้อจากภายนอกฟาร์ม	3	21.43	13	40.63
ชนิดของอาหารข้น^{1/}				
รำละเอียดและรำหยาบ	7	63.64	14	70.00
มันเส้นและกากมัน	-	-	1	5.00
อาหารสำเร็จรูป	4	36.36	5	25.00
วิธีการให้อาหารข้น^{1/}				
เทตามรางอาหาร	-	-	6	35.29
ใช้ดวง	7	100.0	11	64.71

หมายเหตุ: ^{1/} เลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

จากตารางที่ 4.4 เกษตรกรกลุ่มที่ 1 ร้อยละ 39.29 ใช้ทั้งอาหารหยาบสดและอาหารอาหารหยาบแห้งเลี้ยงโคเนื้อ โดยแหล่งที่มาของอาหารหยาบสด ส่วนใหญ่ได้จากแปลงนาของเกษตรกร และทุ่งหญ้าสาธารณะ มีเพียง ร้อยละ 4.55 ซื้อมาจากภายนอกฟาร์ม สำหรับแหล่งที่มาอาหารหยาบแห้ง ส่วนใหญ่ได้มาจากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในแปลงนา มีเพียงร้อยละ 21.43 ซื้อมาจากภายนอกฟาร์ม ส่วนอาหารข้นส่วนใหญ่ใช้รำหยาบและรำละเอียดเลี้ยงโคเนื้อ

สำหรับเกษตรกรกลุ่มที่ 2 ร้อยละ 36.54 ใช้ทั้งอาหารหยาบสดและอาหารหยาบแห้งเลี้ยงโคเนื้อ โดยแหล่งที่มาของอาหารหยาบสด ส่วนใหญ่ได้มาจากแปลงนาของเกษตรกรและทุ่งหญ้าสาธารณะ สำหรับอาหารหยาบแห้ง ได้มาจากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในแปลงนาของเกษตรกร ร้อยละ 40.63 มีการซื้อมาจากภายนอกฟาร์ม ส่วนอาหารข้นส่วนใหญ่ ใช้ทั้งอาหารสำเร็จรูปรำหยาบและรำละเอียด

1.2.4 การจัดการพืชอาหารสัตว์และแหล่งน้ำ ดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 การจัดการพืชอาหารสัตว์และแหล่งน้ำ

รายการ	เกษตรกรกลุ่มที่ 1		เกษตรกรกลุ่มที่ 2	
	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ
จำนวนพื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์				
ต่ำกว่า 1 ไร่	5	83.33	2	28.57
1-3 ไร่	1	16.67	4	57.14
มากกว่า 6 ไร่	-	-	1	14.29
พันธุ์พืชอาหารสัตว์ที่ใช้ปลูก^{1/}				
หญ้ากินนี่	2	25.00	1	12.50
หญ้าเนเปียร์ (ปากช่อง 1)	2	25.00	5	62.50
หญ้ารูซี่	4	50.00	2	25.50
รูปแบบการให้พืชอาหารสัตว์^{1/}				
ตัดจากแปลงหญ้า	6	37.50	7	23.33
ปล่อยสัตว์แทะเล็มแปลงหญ้า	4	25.00	13	43.33
ผูกค้ำในแปลงหญ้า	6	37.50	10	33.33

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

รายการ	เกษตรกรกลุ่มที่ 1		เกษตรกรกลุ่มที่ 2	
	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ
แหล่งน้ำที่ใช้เลี้ยงสัตว์ ^{1/}				
แหล่งน้ำธรรมชาติ	10	50.00	18	48.65
แหล่งน้ำประปา	5	25.00	7	18.92
แหล่งน้ำอื่นๆ เช่น น้ำบาดาล	5	25.00	12	32.43

หมายเหตุ:^{1/}เลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

จากตารางที่ 4.5 เกษตรกรกลุ่มที่ 1 ร้อยละ 83.33 มีพื้นที่ ปลูกหญ้าอาหารสัตว์ต่ำกว่า 1 ไร่ ร้อยละ 50.00 ปลูกหญ้าพันธุ์รัฐี่ ส่วนรูปแบบการให้หญ้าอาหารสัตว์ ส่วนใหญ่ตัดจากแปลงหญ้าและผูกถ้ำมสัตว์ในแปลงหญ้า สำหรับแหล่งน้ำที่ใช้เลี้ยงโคเนื้อ ร้อยละ 50.00 ได้มาจากแหล่งน้ำธรรมชาติ รองลงมาเป็นแหล่งน้ำประปา และแหล่งน้ำบาดาล

สำหรับเกษตรกรกลุ่มที่ 2 ร้อยละ 57.14 มีพื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์ 1 – 3 ไร่ และ ร้อยละ 14.29 มีพื้นที่ปลูกหญ้าอาหารสัตว์ มากกว่า 6 ไร่ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 62.50 ปลูกหญ้าพันธุ์เนเปียร์ (ปากช่อง 1) ส่วนรูปแบบการให้หญ้าอาหารสัตว์ร้อยละ 43.33 ปล่อยให้สัตว์แทะเล็มในแปลงหญ้าธรรมชาติ รองลงมาจะผูกถ้ำมในแปลงหญ้า สำหรับแหล่งน้ำที่ใช้เลี้ยงโคเนื้อส่วนใหญ่ ได้มาจากแหล่งน้ำธรรมชาติ

1.2.5 การจัดการอื่นๆ นอกจากการจัดการด้านพันธุ์โคเนื้อ อาหาร และการให้อาหารโคเนื้อแล้วยังมีการจัดการอื่นๆ เช่น การจัดการบันทึกข้อมูล การทำวัคซีน การกำจัดพยาธิ และการกำจัดมูลสัตว์ ดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 การจัดการบันทึกข้อมูล การทำวัคซีน การกำจัดพยาธิ และการกำจัดมูลสัตว์

รายการ	เกษตรกรกลุ่มที่ 1		เกษตรกรกลุ่มที่ 2	
	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ
การบันทึกข้อมูลเลี้ยงโคเนื้อ^{1/}				
การทำบัญชีฟาร์ม	-	-	1	25.00
บันทึกการจัดการสุขภาพ	-	-	-	-
บันทึกปัจจัยการผลิต	-	-	3	75.00
การทำวัคซีน				
โรคปากและเท้าเปื่อย	11	73.33	19	67.85
โรคคอบวม	-	-	4	14.29
โรคแอนแทรกซ์	-	-	1	3.57
โรคแท้งติดต่อ	4	26.67	4	14.29
การกำจัดพยาธิ				
พยาธิภายใน	9	69.23	18	66.67
พยาธิภายนอก	4	30.77	9	33.33
การกำจัดมูลสัตว์^{1/}				
กองรวมปล่อยให้แห้งในคอก	11	73.33	19	57.58
ตากแห้งเพื่อขายโรงปุ๋ย	-	-	-	-
ให้เกษตรกรโดยไม่จำหน่าย	-	-	-	-
บรรจุใส่ภาชนะเพื่อจำหน่าย	4	26.67	14	42.42

หมายเหตุ:^{1/}เลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

จากตารางที่ 4.6 เกษตรกรกลุ่มที่ 1 ไม่มีการบันทึกด้านการใช้ปัจจัยการผลิต การจัดการสุขภาพ สัตว์ และการทำบัญชีฟาร์ม สำหรับการทำวัคซีนนั้นส่วนใหญ่ทำวัคซีนโรคปากและเท้าเปื่อย และโรคแท้งติดต่อ และมีการป้องกันกำจัดพยาธิภายใน และภายนอกให้โคเนื้อ สำหรับการกำจัดของเสียหรือมูลสัตว์ ส่วนใหญ่ร้อยละ 73.33 เก็บรวบรวมเป็นกองแล้วปล่อยให้แห้งในคอก

สำหรับเกษตรกรกลุ่มที่ 2 ร้อยละ 75.00 มีบันทึกการใช้ปัจจัยการผลิตเลี้ยงโคเนื้อ และร้อยละ 25.00 มีบันทึกการทำบัญชีฟาร์ม สำหรับการทำวัคซีนส่วนใหญ่ ทำวัคซีนโรคปากและเท้าเปื่อย รองลงมาร้อยละ 14.29 ทำทั้งวัคซีนป้องกันโรคคอบวม และวัคซีนป้องกันโรคแท้งติดต่อ

มีเพียง ร้อยละ 3.57 ทำวัคซีนป้องกันโรคแอนแทรกซ์ สำหรับการป้องกันกำจัดพยาธิ ส่วนใหญ่มีการกำจัดพยาธิภายใน และพยาธิภายนอก ส่วนการกำจัดของเสียหรือมูลสัตว์ จะเก็บรวบรวมเป็นกองแล้วปล่อยมูลสัตว์ให้แห้งภายในคอกบรรจุใส่ภาชนะเพื่อจำหน่าย

1.3 ค่าใช้จ่ายและรายได้การผลิตและนำโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือ

1.3.1 ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร ประกอบด้วย ค่าใช้จ่ายด้านพันธุ์สัตว์ อาหาร สารเสริม เวชภัณฑ์และยา ดังตารางที่ 4.7

ตาราง ที่ 4.7 ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร

รายการ	เกษตรกรกลุ่มที่ 1		เกษตรกรกลุ่มที่ 2	
	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ
ค่าพันธุ์สัตว์	612,000	92.11	2,547,300	96.14
ค่าอาหารหยาบแห้ง	6,500	0.98	56,000	2.11
ค่าอาหารหยาบสด	3800	0.57	-	-
ค่าอาหารข้น	30,300	4.56	9,765	0.38
ค่าสารเสริมเวชภัณฑ์ และยา	11,850	1.78	36,600	1.38
รวม	664,450.00	100.00	2,649,665.00	100.00

หมายเหตุ: เกษตรกรกลุ่มที่ 1 ค่าพันธุ์โคเนื้อเฉลี่ย 2.5 ตัว/เกษตรกร 1 ราย

เกษตรกรกลุ่มที่ 2 ค่าพันธุ์โคเนื้อเฉลี่ย 5 ตัว/เกษตรกร 1 ราย

จากตารางที่ 4.7 ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรกลุ่มที่ 1 ส่วนใหญ่ร้อยละ 92.11 เป็นค่าพันธุ์โคเนื้อรองลงมาเป็นค่าอาหารข้น ร้อยละ 4.56 และค่าสารเสริม เวชภัณฑ์และยา ร้อยละ 1.78 ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงกว่าค่าอาหารหยาบสดและหยาบแห้ง

สำหรับค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรกลุ่มที่ 2 ส่วนใหญ่เป็นค่าพันธุ์โคเนื้อร้อยละ 96.14 รองลงมาเป็นค่าอาหารหยาบแห้งร้อยละ 2.11 และเป็นค่าสารเสริม เวชภัณฑ์และยา ร้อยละ 1.38

1.3.2 ค่าใช้จ่ายในการจัดการ นำโคเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือ ประกอบด้วย ค่าน้ำมัน เชื้อเพลิง ค่าพาหนะ ค่าแรงงาน ค่าบริการตลาดนัด และค่าอาหาร ดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 ค่าใช้จ่ายในการจัดการนำโคเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือ

รายการ	เกษตรกรกลุ่มที่ 1		เกษตรกรกลุ่มที่ 2	
	บาท/สัปดาห์	ร้อยละ	บาท/สัปดาห์	ร้อยละ
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	1,500	34.01	5,100	38.23
ค่าพาหนะ	1,700	38.55	2,900	21.74
ค่าแรงงาน	-	-	1,550	11.62
ค่าบริการของตลาดนัด	110	2.49	470	3.52
ค่าอาหาร	1,100	24.95	3,320	24.89
รวม	4,410	100.00	13,340.00	100.00

หมายเหตุ: ตลาดนัดเปิดบริการสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

จากตารางที่ 4.8 เกษตรกรกลุ่มที่ 1 มีค่าใช้จ่ายในการนำโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือในแต่ละนัดหรือสัปดาห์ ประกอบด้วย ค่าใช้น้ำมันเชื้อเพลิง และค่าพาหนะในสัดส่วนใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 34.01 และ 38.55 ตามลำดับ รองลงมา ร้อยละ 24.95 เป็นค่าใช้จ่ายด้านอาหารสำหรับค่าใช้จ่ายการจัดการนำโคเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือในแต่ละนัดหรือสัปดาห์ของเกษตรกรกลุ่มที่ 2 ส่วนใหญ่ร้อยละ 38.23 เป็นค่าน้ำมันเชื้อเพลิง รองลงมา ร้อยละ 21.74 เป็นค่าพาหนะขนส่ง และยังมีค่าแรงงานร้อยละ 11.62 ส่วนค่าใช้จ่ายด้านอาหาร มีสัดส่วนใกล้เคียงกับเกษตรกรกลุ่มที่ 1 คือ ร้อยละ 24.89

1.3.3 รายได้จากการเลี้ยงโคเนื้อ ดังตาราง 4.9

ตารางที่ 4.9 รายได้จากการเลี้ยงโคเนื้อ ของเกษตรกร

รายได้จากการเลี้ยงโคเนื้อ	เกษตรกรเลี้ยงโคเนื้อ		เกษตรกรเลี้ยงโคเนื้อ	
	กลุ่มที่ 1		กลุ่มที่ 2	
	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ
การจำหน่ายโคเนื้อ	80,5000	98.15	1,899,000	97.28
การจำหน่ายปุ๋ยคอก	15,200	1.85	53,100	2.72
รวม	820,200	100.0	1,952,100	100.0

จากตารางที่ 4.9 เกษตรกรกลุ่มที่ 1 มีรายได้จากการจำหน่ายโคเนื้อ ร้อยละ 98.15 โดยมีการจำหน่ายโคเนื้อโดยเฉลี่ย 2.5 ตัว รายได้อื่น ๆ มาจากการจำหน่ายปุ๋ยคอก (มูลโคตากแห้ง) ร้อยละ 1.85

สำหรับเกษตรกรกลุ่มที่ 2 มีรายได้จากการจำหน่ายโคเนื้อ ร้อยละ 97.28 โดยมีการจำหน่ายโคเนื้อโดยเฉลี่ย 3.5 ตัว รายได้อื่น ๆ มาจากการจำหน่ายปุ๋ยคอก (มูลโคตากแห้ง) ร้อยละ 2.72

1.3.4 สรุปค่าใช้จ่ายและรายได้จากการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร ดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 สรุปค่าใช้จ่ายและรายได้จากการเลี้ยงโคเนื้อ

รายการ	เกษตรกรเลี้ยงโคเนื้อ กลุ่มที่ 1	เกษตรกรเลี้ยงโคเนื้อ กลุ่มที่ 2
	บาท/ตัว	บาท/ตัว
ค่าใช้จ่าย		
1.ค่าพันธุ์โคเนื้อ	22,254.55	22,344.74
2.ค่าอาหารโคเนื้อ	1,476.36	576.86
3.ค่าสารเสริม เวชภัณฑ์และยา	430.91	321.00
4.ค่าใช้จ่ายการนำโคเนื้อเข้าตลาดนัด	200.45	175.53
รวมค่าใช้จ่าย	24,362.27	23,418.13
รายได้		
1.ขายโคเนื้อ	29,272.72	28,556.39
2.ขายมูลโค	800.00	2,794.74
รวมรายได้	30,072.00	31,351.13

หมายเหตุ: เกษตรกรกลุ่มที่ 1 ขายโคเนื้อเฉลี่ย 2.50 ตัว/รอบการผลิต 1 $\frac{1}{2}$ ปี
เกษตรกรกลุ่มที่ 2 ขายโคเนื้อเฉลี่ย 3.50 ตัว/รอบการผลิต 1 $\frac{1}{2}$ ปี

1.4 ปัญหาและอุปสรรคการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร

1.4.1 ปัญหาและอุปสรรคด้านพันธุ์และพืชอาหารสัตว์ ดังตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 ปัญหาและอุปสรรคด้านพันธุ์และพืชอาหารสัตว์

รายการ	เกษตรกรกลุ่มที่ 1		เกษตรกรกลุ่มที่ 2	
	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ
ปัญหาด้านพันธุ์สัตว์^{1/}				
ผสมติดยากของแม่พันธุ์	7	21.87	6	15.38
ผสมธรรมชาติพ่อแม่พันธุ์ไม่สมดุล	3	9.37	1	2.56
เจ้าหน้าที่ผสมเทียมมาไม่ตรงรอบสัด	5	15.63	3	7.69
ผสมเทียมไม่คิดค่าใช้จ่ายสูง	8	25.00	11	28.21
น้ำเชื้อผสมเทียมขาดแคลน	3	9.38	6	15.38
แม่พันธุ์คลอดลูกยากมดลูกอักเสบ	6	18.75	12	30.77
ปัญหาพืชอาหารสัตว์^{1/}				
ที่ดินปลูกพืชอาหารสัตว์มีจำกัด	6	15.79	8	12.90
ขาดแหล่งน้ำสำหรับแปลงหญ้า	3	7.89	5	8.07
ขาดแหล่งเงินทุนจัดการแปลงหญ้า	8	21.05	11	17.74
พื้นที่แปลงหญ้าสาธารณะลดลง	4	10.53	5	8.07
สารกำจัดวัชพืชตกค้างในแปลงนา	11	28.95	15	24.19
ขาดแคลนอาหารหยাবสดในฤดูแล้ง	6	15.79	18	29.03

หมายเหตุ: ^{1/} เลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

จากตารางที่ 4.11 ปัญหาด้านพันธุ์สัตว์ของเกษตรกรกลุ่มที่ 1 ส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาการผสมเทียมไม่ติดและสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย เมื่อผสมเทียมไม่ติด รองลงมาคือแม่พันธุ์โคเนื้อคลอดลูกยากและมดลูกอักเสบ สำหรับปัญหาด้านพืชอาหารสัตว์นั้นเกษตรกร ร้อยละ 28.95 พบปัญหาสารกำจัดวัชพืชตกค้างในแปลงนารองลงมาคือ ขาดแหล่งเงินทุนจัดการแปลงหญ้า และขาดแคลนอาหารหยাবสดในฤดูแล้ง

สำหรับปัญหาด้านพันธุ์ของเกษตรกรกลุ่มที่ 2 ส่วนใหญ่ ร้อยละ 30.77 พบปัญหาแม่พันธุ์คลอดลูกยากและมีปัญหาหมดลูกอักเสบ รองลงมา คือ ปัญหาค่าใช้จ่ายสูงเพราะผสมเทียมไม่ติด สำหรับด้านพืชอาหารสัตว์ เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 29.03 พบปัญหาขาดแคลนอาหารหยাবสดในฤดูแล้ง รองลงมา มีสารกำจัดวัชพืชตกค้างในแปลงนา และปัญหาขาดแหล่งเงินทุนจัดการแปลงหญ้า

1.4.2 ปัญหาการจัดการ แรงงาน และแหล่งน้ำ ดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 ปัญหาการจัดการ แรงงาน และแหล่งน้ำ

รายการ	เกษตรกรกลุ่มที่ 1		เกษตรกรกลุ่มที่ 2	
	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ
ปัญหาการจัดการ^{1/}				
โคเจริญเติบโตในฤดูแล้งไม่เต็มที่	9	21.95	11	18.33
อาหารข้นและหยาบมีราคาสูงในฤดูแล้ง	7	17.07	13	21.67
ไม่ทำวัคซีน แอนแทรกซ์ โรคคอบวม	10	24.39	12	20.0
ยารักษาโรคมีราคาสูง	8	19.51	16	26.67
รักษาโรคเมื่อมีอาการรุนแรง	7	17.07	8	13.33
ปัญหาแรงงาน^{1/}				
แรงงานสูงอายุ	9	50.0	5	23.81
ค่าจ้างแรงงานสูง	2	11.11	3	14.29
ขาดแคลนแรงงาน	7	38.89	13	61.90
ปัญหาแหล่งน้ำ^{1/}				
ขาดแคลนแหล่งน้ำในฤดูแล้ง	2	16.67	9	24.33
จุดเจาะน้ำใต้ดินค่าใช้จ่ายสูง	5	41.67	11	29.73
น้ำใต้ดินเค็มกร่อยไม่เหมาะสมสัตว์คัมกิน	-	-	5	13.51
ต้อนสัตว์คัมกินระยะทางไกล	5	41.67	12	32.43

หมายเหตุ: ^{1/}เลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

จากตารางที่ 4.12 ปัญหาอาหารโคเนื้อของเกษตรกรกลุ่มที่ 1 ร้อยละ 17.07 พบปัญหาอาหารข้นและอาหารหยาบในฤดูแล้งมีราคาสูงรวมทั้งยารักษาโรค และร้อยละ 21.95 พบปัญหาอาหารหยาบขาดแคลนทำให้โคซูบผอม หยุคชะงักการเจริญเติบโตในฤดูแล้ง สำหรับการวัคซีนป้องกันโรคแอนแทรกซ์ และโรคคอบวม เกษตรกรร้อยละ 24.39 ยังไม่มีการทำวัคซีน 2 ชนิดนี้ สำหรับปัญหาด้านแรงงานร้อยละ 50.00 เป็นแรงงานที่สูงอายุ โดยเลี้ยงโคเนื้อเป็นอาชีพหลักเสริมด้วยการเกษตรอื่น สำหรับปัญหาการจัดการแหล่งน้ำ เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 41.67 มีค่าใช้จ่ายสูงในการจุดเจาะน้ำสำหรับเลี้ยงสัตว์ และต้อนสัตว์เป็นระยะทางไกลในการหาแหล่งน้ำจากธรรมชาติ ให้สัตว์คัมกิน สัตว์ส่วนเท่ากัน

สำหรับปัญหาด้านอาหารโคของเกษตรกรกลุ่มที่ 2 ส่วนใหญ่ร้อยละ 21.67 พบปัญหาอาหารข้นและอาหารหยาบมีราคาสูงในฤดูแล้ง และร้อยละ 26.67 พบปัญหาการรักษาโรคมัราคาสูง สำหรับปัญหาด้านแรงงาน เกษตรกร ร้อยละ 14.29 พบปัญหาค่าจ้างแรงงานสูง ร้อยละ 61.90 พบปัญหาแรงงานเลี้ยงโคเนื้อขาดแคลน สำหรับปัญหาการจัดการแหล่งน้ำ เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 32.43 ด้อนสัตว์เป็นระยะทางไกลในการหาแหล่งน้ำจากธรรมชาติให้สัตว์ดื่มกิน รองลงมาร้อยละ 29.73 มีค่าใช้จ่ายสูงในการขุดเจาะน้ำใต้ดินสำหรับเลี้ยงสัตว์

กลุ่มที่ 2 พ่อค้ารวบรวมท้องถิ่นตลาดนัดโคกระบือภูดิน จังหวัดกาฬสินธุ์

2.1 ข้อมูลทั่วไปของพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น

2.1.1 ข้อมูลทั่วไปของพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น ดังตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 ข้อมูลทั่วไปของพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น

ข้อมูลทั่วไป	พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อกลุ่ม 1 (โคเนื้อ น้อยกว่า 5 ตัว)		พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อกลุ่ม 2 (โคเนื้อ 5 ตัวและมากกว่า)	
	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ
เพศ				
ชาย	4	80.00	10	100.00
หญิง	1	20.00	-	-
อายุ (ปี)				
40 และอายุต่ำกว่า 40	-	-	1	10.00
41-50	-	-	3	30.00
51-60	2	40.00	3	30.00
มากกว่า 60	3	60.00	3	30.00

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อกลุ่ม 1 (โคเนื้อ น้อยกว่า 5 ตัว)		พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อกลุ่ม 2 (โคเนื้อ 5 ตัวและมากกว่า)	
	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ
การศึกษา				
ประถมศึกษา	4	80.00	9	90.00
มัธยมศึกษา	1	20.00	-	-
ปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี	-	3	1	10.00
ประสบการณ์				
4-6 ปี	1	20.00	1	10.00
7-9 ปี	-	-	2	20.00
มากกว่า 10 ปี	4	80.00	7	70.00
แรงงานรวบรวมโคเนื้อ				
1 คน	2	40.00	3	30.00
2 คน	3	60.00	6	60.00
3 คน	-	-	1	10.00
รายได้สุทธิ (บาท/ปี)				
80,001-100,000	4	80.00	7	70.00
มากกว่า 1000,000	1	20.00	3	30.00
แหล่งเงินทุน^{1/}				
ทุนตัวเอง	5	45.45	8	44.44
สินเชื่อจากญาติ	1	9.09	3	16.67
สินเชื่อ ธกส.	5	45.45	7	38.89

หมายเหตุ : ^{1/}เลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

จากตารางที่ 4.13 พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นกลุ่มที่ 1 ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 60 มีอายุมากกว่า 60 ปี ส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 80 มีประสบการณ์รวบรวมโคเนื้อมากกว่า 10 ปี สำหรับแรงงานในครอบครัวที่ประกอบอาชีพรวบรวมโคเนื้อ มี 2 ราย ส่วนใหญ่ ร้อยละ 80 มีผลตอบแทนจากการเลี้ยงโคเนื้อ 80,001 - 100,000 บาทต่อปี สำหรับแหล่ง

เงินทุนนั้นร้อยละ 45.45 ใช้ทุนตัวเอง และร้อยละ 45.45 ใช้สินเชื่อธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ชกส)

สำหรับพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อกลุ่มที่ 2 เป็นเพศชายทั้งหมด มีเพียง 1 ราย ที่อายุต่ำ 40 ปี (ร้อยละ 10.00) และได้รับการศึกษาระดับปริญญาตรี พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น ร้อยละ 70.00 มีประสบการณ์รวบรวมโคเนื้อมากกว่า 10 ปี ส่วนใหญ่ใช้แรงงานรวบรวมโคเนื้อ 2 คน โดย

มีผลตอบแทนจากการผลิตโคเนื้อ 80,001 - 100,000 บาทต่อปี สำหรับแหล่งทุน ส่วนใหญ่ร้อยละ 44.44 ใช้เงินทุนตัวเอง และร้อยละ 38.89 ใช้สินเชื่อธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์

2.1.2 วัตถุประสงค์ของการรวบรวมโคเนื้อ ดังตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.14 วัตถุประสงค์ของการรวบรวมโคเนื้อ

รายการ	พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อกลุ่ม 1		พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อกลุ่ม 2	
	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ
วัตถุประสงค์ของการรวบรวมโคเนื้อ				
จำหน่ายพ่อแม่พันธุ์ให้เกษตรกร	4	30.77	10	32.26
จำหน่ายเข้าโรงชำแหละสัตว์	2	15.38	6	19.35
จำหน่ายให้เกษตรกรเพื่อเลี้ยงขุน	3	23.08	10	32.26
ขุนเพื่อจำหน่ายในตลาดนัด	4	30.77	5	16.13

หมายเหตุ:^{1/}เลือกตอบมากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 4.14 พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นกลุ่มที่ 1 ร้อยละ 30.77 มีวัตถุประสงค์จำหน่ายพ่อแม่พันธุ์ให้เกษตรกร และขุนเองเพื่อจำหน่ายในตลาดนัดโคกระบือ รองลงมาคือจำหน่ายให้เกษตรกรเพื่อเลี้ยงขุน และจำหน่ายเข้าโรงชำแหละสัตว์ตามลำดับ

สำหรับพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นกลุ่มที่ 2 ส่วนใหญ่ ร้อยละ 32.26 มีวัตถุประสงค์เพื่อจำหน่ายพ่อแม่พันธุ์ให้เกษตรกร และจำหน่ายให้เกษตรกรเพื่อเลี้ยงขุน รองลงมาคือจำหน่ายเข้าโรงชำแหละสัตว์และเลี้ยงขุนเพื่อจำหน่ายในตลาดนัดโคกระบือตามลำดับ

2.2 การจัดการการนำเข้าออกตลาดนัดโคกระบือ

2.2.1 การจัดการรวบรวมโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือ ประกอบด้วย พันธุ์ แหล่งรวบรวมแหล่งหาโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัด ดังตาราง ที่ 4.15

ตารางที่ 4.15 การจัดการรวบรวมโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือ

รายการ	พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อในกลุ่ม 1		พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อในกลุ่ม 2	
	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ
พันธุ์โคที่รวบรวมเข้าสู่ตลาดนัด^{1/}				
พันธุ์พื้นเมือง	4	33.33	10	34.48
พันธุ์ลูกผสม-บราห์มัน	5	41.67	10	34.48
พันธุ์ลูกผสมชาร์โรเลส์	3	25.00	9	31.04
แหล่งรวบรวมโคเนื้อเข้าสู่ตลาด^{1/}				
ฟาร์มเกษตรกร	5	50.00	10	50.00
ตลาดนัดโคกระบือในท้องถิ่น	5	50.00	10	50.00
พื้นที่หาโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัด^{1/}				
พื้นที่ใกล้ๆรอบตลาดนัด	5	38.46	10	37.04
พื้นที่ต่างอำเภอ	5	38.46	10	37.04
พื้นที่จังหวัดใกล้เคียง	3	23.08	7	25.92

หมายเหตุ:^{1/}เลือกตอบคำถามได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 4.15 พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นกลุ่มที่ 1 ส่วนใหญ่รวบรวมโคเนื้อพันธุ์พื้นเมืองผสมบราห์มัน และพันธุ์พื้นเมือง มีเพียง ร้อยละ 25.00 รวบรวมพันธุ์โคลูกผสมชาร์โรเลส์ สำหรับแหล่งโคเนื้อนั้น จะรวบรวมมาจาก ฟาร์มเกษตรกร และตลาดนัดโคกระบือท้องถิ่น โดยส่วนใหญ่รวบรวมจากพื้นที่ใกล้ๆตลาดนัด และพื้นที่ต่างอำเภอ มีเพียงร้อยละ 23.08 ที่เกษตรกรรวบรวมจากพื้นที่จังหวัดใกล้เคียง

สำหรับพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นกลุ่มที่ 2 ส่วนใหญ่ร้อยละ 31.04 จะรวบรวมโคเนื้อพันธุ์พื้นเมือง และ พันธุ์พื้นเมืองผสมบราห์มัน สัดส่วนเท่ากัน รองลงมา รวบรวมโคเนื้อพันธุ์ลูกผสมชาร์โรเลส์ สำหรับแหล่งโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดนั้นจะรวบรวมมาจาก ฟาร์มเกษตรกรและตลาดนัดโคกระบือท้องถิ่น โดยส่วนใหญ่รวบรวมจากพื้นที่ใกล้ๆ รอบตลาดนัด และต่างอำเภอมิพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อเพียงร้อยละ 25.92 จะรวบรวมจากพื้นที่จังหวัดใกล้เคียง

2.2.2 การจัดการนำโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือ ประกอบด้วยกรรวบรวมโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัด พาหนะขนส่ง วัสดุรองพื้นพาหนะขนส่ง ดังตารางที่ 4.16

ตารางที่ 4.16 การจัดการนำโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือ

รายการ	พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อกลุ่ม 1		พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อกลุ่ม 2	
	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ
การนำโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัด				
ทุกครั้ง	2	40.00	8	80.00
บางครั้ง	3	60.00	2	20.00
พาหนะสำหรับขนส่งโคเนื้อ^{1/}				
รถยนต์ 4 ล้อ	4	30.00	3	30.00
รถยนต์ 6 ล้อ	7	70.00	7	70.00
วัสดุรองพื้นพาหนะขนส่ง^{1/}				
ฟางแห้ง	5	83.33	10	83.33
หญ้าแห้ง	-	-	1	8.33
วัสดุอื่นๆ	1	16.67	1	8.33

หมายเหตุ:^{1/} ตอบคำถามได้มากกว่า 1 คำตอบ

จากตารางที่ 4.16 พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นกลุ่มที่ 1 ร้อยละ 40.00 จะนำโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือทุกครั้ง มีพาหนะขนส่งโคเนื้อจะเป็นรถยนต์ 6 ล้อ รองลงมาคือรถยนต์ 4 ล้อ และจะใช้ฟางข้าวเป็นส่วนใหญ่เป็นวัสดุรองพื้นพาหนะขนส่ง เพื่อป้องกันการบาดเจ็บของโคเนื้อระหว่างขนส่ง

สำหรับพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นกลุ่มที่ 2 ร้อยละ 80.00 จะนำโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือ สำหรับวัสดุรองพื้นพาหนะขนส่งพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อ ส่วนใหญ่ใช้ฟางแห้ง

2.2.3 การจัดการโคเนื้อหลังนำออกจากตลาดนัดโคกระบือของพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น ประกอบด้วย อาหาร โคเนื้อ และแหล่งน้ำ ดังตารางที่ 4.17

ตารางที่ 4.17 การจัดการโคเนื้อหลังนำออกจากตลาดนัดโคกระบือ

รายการ	พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อ กลุ่มที่ 1		พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อ กลุ่มที่ 2	
	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ
	อาหารโคเนื้อ^{1/}			
อาหารหยาบสด	5	35.71	10	35.71
อาหารหยาบแห้ง	5	35.71	10	35.71
อาหารข้น	4	28.57	8	28.57
แหล่งที่มาอาหารหยาบสด^{1/}				
ทุ่งหญ้าสาธารณะ	5	50.00	9	47.37
ในแปลงนาของเกษตรกร	5	50.00	9	47.37
ซื้อจากภายนอกฟาร์ม	0	0	1	5.26
แหล่งที่มาอาหารหยาบแห้ง^{1/}				
วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในแปลงนา	5	62.50	10	62.50
ปลูกหญ้าเพื่อผลิตอาหารหยาบแห้ง	-	-	-	-
ซื้อจากภายนอกฟาร์ม	3	37.50	6	37.50
ชนิดของอาหารข้น^{1/}				
รำละเอียด, รำหยาบ	3	60.00	7	58.33
มันเส้น และกากมัน	-	-	1	8.33
อาหารสำเร็จรูป	2	40.00	4	33.33
แหล่งที่มาอาหารข้น^{1/}				
ผลิตใช้เองฟาร์ม	-	-	-	-
ซื้อจากภายนอก	3	100.0	7	100.0
รูปแบบการให้อาหารข้น				
เทตามรางอาหาร	-	-	1	12.5
ใช้ตักตวง	3	60.0	7	87.5

ตารางที่ 4.17 (ต่อ)

รายการ	พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อ		พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อ	
	กลุ่มที่ 1		กลุ่มที่ 2	
	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ
แหล่งน้ำที่ใช้เลี้ยงสัตว์ ^{1/}				
แหล่งน้ำธรรมชาติ	5	55.55	10	50.0
แหล่งน้ำประปา	2	22.22	3	15.00
แหล่งน้ำบาดาลและอื่นๆ	2	22.22	7	35.00

จากตารางที่ 4.17 พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นกลุ่มที่ 1 อาหารที่เลี้ยงโคเนื้อนั้น ส่วนใหญ่ใช้ทั้งอาหารหยาดสด และอาหารหยาดแห้งเลี้ยงโคเนื้อมีเพียงร้อยละ 28.57 จะเสริมด้วยอาหารข้น สำหรับแหล่งที่มาอาหารหยาดสดนั้น ได้มาจากทุ่งหญ้าสาธารณะ และในแปลงนาของเกษตรกร สัตว์ส่วนเท่ากัน สำหรับอาหารหยาดแห้งนั้น ส่วนใหญ่ได้มาจาก ฟางแห้งซึ่งเป็นวัสดุเหลือใช้ในแปลงนาของเกษตรกร มีเพียงร้อยละ 37.50 มีการซื้อมาจากภายนอกฟาร์ม สำหรับอาหารข้นที่ใช้เลี้ยงโคเนื้อ มีทั้งรำละเอียด รำหยาด และอาหารสำเร็จรูป สำหรับแหล่งน้ำที่ให้สัตว์ดื่มกินส่วนใหญ่ มาจากแหล่งน้ำธรรมชาติ น้ำประปาและน้ำบาดาลอื่น ๆ

สำหรับพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นกลุ่มที่ 2 ใช้ทั้งอาหารหยาดสด และอาหารหยาดแห้งเลี้ยงโคเนื้อสัดส่วนเท่ากัน มีเพียงร้อยละ 28.57 เลี้ยงเสริมด้วยอาหารข้นโดยแหล่งที่มาของอาหารหยาดสดนั้น ได้มาจากทุ่งหญ้าสาธารณะ และในแปลงนาของเกษตรกร มีเพียงร้อยละ 5.26 ซื้อจากภายนอก สำหรับอาหารหยาดแห้งส่วนใหญ่ได้มาจากได้มาจากฟางข้าววัสดุเหลือใช้ในแปลงนาของเกษตรกร และซื้อจากภายนอกฟาร์ม สำหรับอาหารข้นที่ใช้เลี้ยงโคเนื้อ มีทั้งรำละเอียด รำหยาด และอาหารสำเร็จรูป มีเพียงร้อยละ 8.33 ใช้มันเส้น และกากมันเลี้ยงโคเนื้อ สำหรับแหล่งน้ำนั้นมีเพียง ร้อยละ 15.00 ใช้น้ำประปาให้สัตว์ดื่มกินซึ่งเป็นการเลี้ยงขุน แบบขังคอก

2.2.4 การจัดการอื่นๆ ประกอบด้วย การทำวัคซีน การกำจัดพยาธิ และการกำจัดมูลสัตว์ดังตารางที่ 4.18

ตารางที่ 4.18 การทำวัคซีนป้องกันโรค การกำจัดพยาธิ และการกำจัดมูลสัตว์

รายการ	พ่อกำรวบรวมโคเนื้อกลุ่ม 1		พ่อกำรวบรวมโคเนื้อกลุ่ม 2	
	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ
การทำวัคซีน				
โรคปากและเท้าเปื่อย	4	57.14	10	47.62
โรคคอบวม	1	14.29	3	14.29
โรคแอนแทรกซ์	-	-	-	-
โรคแท้งติดต่อ	2	28.57	8	38.10
การกำจัดพยาธิ				
พยาธิภายใน	3	50.00	8	80.00
พยาธิภายนอก	3	50.00	2	20.00
การกำจัดมูลสัตว์^{1/}				
กองรวมปล่อยให้แห้งในคอก	5	33.33	10	38.46
ตากแห้งส่งขายโรงปุ๋ยอินทรีย์	1	6.67	2	7.69
ให้เกษตรกรโดยไม่จำหน่าย	4	26.67	5	19.23
บรรจุใส่ภาชนะเพื่อจำหน่าย	5	33.33	9	34.62

จากตารางที่ 4.18 พ่อกำรวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น กลุ่มที่ 1 ส่วนใหญ่ร้อยละ 57.14 มี การทำวัคซีนป้องกันโรคปากและเท้าเปื่อย มีเพียงร้อยละ 14.29 ทำวัคซีนโรคคอบวม และร้อยละ 28.57 ทำวัคซีน ป้องกันโรคแท้งติดต่อ สำหรับการป้องกันกำจัดพยาธิ นั้นพ่อกำรวบรวมโคเนื้อ กำจัดพยาธิภายในและภายนอก ส่วนการกำจัดมูลสัตว์ มีพ่อกำรวบรวมโคเนื้อ มีเพียงร้อยละ 6.67 เก็บและรวบรวมมูลโคตากแห้งเพื่อส่งโรงงานปุ๋ยอินทรีย์

สำหรับพ่อกำรวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นกลุ่มที่ 2 ส่วนใหญ่ร้อยละ 47.62 จะทำวัคซีน โรคปากและเท้าเปื่อย รองลงมา ร้อยละ 38.10 ทำวัคซีนโรคแท้งติดต่อ มีเพียงร้อยละ 14.29 ทำ วัคซีนป้องกันโรคคอบวม สำหรับการกำจัดพยาธิ ส่วนใหญ่พ่อกำรวบรวมโคเนื้อ ร้อยละ 80.00 จะ กำจัดพยาธิภายใน ส่วนการกำจัดมูลสัตว์นั้น มีเพียงร้อยละ 7.69 เก็บรวบรวมมูลโคตากแห้ง เพื่อส่ง โรงงานปุ๋ยอินทรีย์

2.3 ค่าใช้จ่ายและรายได้จากการซื้อขายและนำโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือ

2.3.1 ค่าใช้จ่าย การเลี้ยงโคเนื้อประกอบด้วย อาหารเลี้ยงโคเนื้อ สารเสริมเวชภัณฑ์และยา ดังตารางที่ 4.19

ตารางที่ 4.19 ค่าอาหาร สารเสริม และเวชภัณฑ์ยา

รายการ	พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อ กลุ่มที่ 1		พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อ กลุ่มที่ 2	
	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ
ค่าพันธุ์สัตว์	336,750	95.71	1,119,500	95.14
ค่าอาหารหยาบสด	-	-	2,200	0.19
ค่าอาหารหยาบแห้ง	4,400	1.25	23,300	1.98
ค่าอาหารข้น	5,700	1.62	19,400	1.65
ค่าสารเสริมและเวชภัณฑ์ยา	5,000	1.42	12,300	1.05
รวม	351,850.00	100.00	1,176,700.00	100.00

จากตารางที่ 4.19 ค่าใช้จ่ายของพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น กลุ่มที่ 1 ร้อยละ 95.71 เป็นค่าพันธุ์โคเนื้อ ค่าอาหารข้นร้อยละ 1.62 ส่วนค่าสารเสริม เวชภัณฑ์และยาร้อยละ 1.42 และค่าอาหารหยาบแห้งร้อยละ 1.25

สำหรับค่าใช้จ่ายพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น กลุ่มที่ 2 ร้อยละ 95.14 เป็นค่าพันธุ์โคเนื้อ ร้อยละ 1.98 เป็นอาหารหยาบแห้ง รองลงมาเป็นค่าอาหารข้น ร้อยละ 1.65 มีเพียง ร้อยละ 0.19 เป็นค่าอาหารหยาบสด

2.3.2 ค่าใช้จ่ายการจัดการนำโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือ ประกอบด้วย ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงค่าพาหนะ ค่าแรงงาน ค่าบริการของตลาดนัด ค่าอาหาร ดังตารางที่ 4.20

ตารางที่ 4.20 ค่าใช้จ่ายการนำโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือของพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น

รายการ	พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อกลุ่มที่ 1		พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อกลุ่มที่ 2	
	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	1,900	31.35	4,200	27.34
ค่าพาหนะ	1,300	21.45	3,300	21.48
ค่าแรงงาน	800	13.20	1,950	12.69
ค่าบริการของตลาดนัด	610	10.07	1,860	12.11
ค่าอาหาร	1,450	23.93	4,050	26.37
รวม	6,060.00	100.00	15,360.00	100.00

จากตารางที่ 4.20 ค่าใช้จ่ายการนำโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดของพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น กลุ่มที่ 1 ที่นำโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดส่วนใหญ่ ร้อยละ 31.35 เป็นค่าใช้จ่ายน้ำมันเชื้อเพลิง รองลงมา ร้อยละ 23.93 เป็นค่าใช้จ่ายด้านอาหาร ส่วนค่าบริการของตลาดนัดนั้นมีเพียงร้อยละ 10.07 สำหรับค่าใช้จ่ายการนำโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดของพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นกลุ่มที่ 2 ส่วนใหญ่ ร้อยละ 27.34 เป็นค่าน้ำมันเชื้อเพลิง รองลงมาคือค่าอาหาร ร้อยละ 26.37 ส่วนร้อยละ 12.69 เป็นค่าแรงงานซึ่งใกล้เคียงกันกับค่าบริการตลาดนัดคือร้อยละ 12.11

2.3.3 รายได้จาก การจองโคเนื้อของพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น ดังตารางที่ 4.21

ตารางที่ 4.21 รายได้จาก การจองโคเนื้อของพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น

รายการ	พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อกลุ่มที่ 1		พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อกลุ่มที่ 2	
	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ
รายได้				
จากการจองโคเนื้อ	403,000	95.16	1,472,000	97.46
จากการจองปุ๋ยคอก	20,500	4.84	38,300	2.54
รวม	423,500	100.00	1,510,300.00	100.00

หมายเหตุ: พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อกลุ่มที่ 1 ขายโคเนื้อ 2.75 ตัว
พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อกลุ่มที่ 2 ขายโคเนื้อ 5.25 ตัว

จากตารางที่ 4.21 พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น กลุ่มที่ 1 มีรายได้จากการจำหน่ายโคเนื้อร้อยละ 95.16 โดยมีการจำหน่ายโคเนื้อโดยเฉลี่ย 2.50 ตัว รายได้อื่น ๆ มาจากการจำหน่ายปุ๋ยคอก (มูลโคตากแห้ง) ร้อยละ 4.84

สำหรับพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นกลุ่มที่ 2 มีรายได้จากการจำหน่ายโคเนื้อร้อยละ 97.46 โดยมีการจำหน่ายโคเนื้อโดยเฉลี่ย 4.25 ตัว รายได้อื่น ๆ มาจากการจำหน่ายปุ๋ยคอก (มูลโคตากแห้ง) ร้อยละ 2.54

2.3.4 สรุปค่าใช้จ่ายและรายได้ของพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น

1) ค่าใช้จ่ายและรายได้ ประกอบด้วย ค่าพันธุ์โคเนื้อ ค่าอาหารโคเนื้อ ค่าสารเสริม เวกซ์กันท์และยา ดังตารางที่ 4.22

ตารางที่ 4.22 ค่าพันธุ์โคเนื้อ ค่าอาหารโคเนื้อ ค่าสารเสริม เวกซ์กันท์และยา

รายการ	พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อ กลุ่มที่ 1	พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อ กลุ่มที่ 2
	บาท/ตัว	บาท/ตัว
ค่าใช้จ่าย		
1.ค่าพันธุ์โคเนื้อ	22,450.00	22,390.00
2.ค่าอาหารโคเนื้อ	673.33	898.00
3.ค่าสารเสริม เวกซ์กันท์และยา	333.00	246.00
4.ค่าใช้จ่ายการนำโคเนื้อเข้าตลาดนัด	404.00	307.20
รวมค่าใช้จ่าย	23,860.33	2,3841.20
รายได้		
ขายโคเนื้อ	29,309.09	28,038.00
ขายมูลโคเนื้อ	1,640.00	901.18
รวมรายได้	33,880.00	35,536.47

หมายเหตุ: พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นกลุ่มที่ 1 ขายโคเนื้อเฉลี่ย 2.75 ตัว/รอบการผลิต 1 1/2 ปี
พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นกลุ่มที่ 2 ขายโคเนื้อเฉลี่ย 5.25 ตัว/รอบการผลิต 1 1/2 ปี

2.4 ปัญหาอุปสรรคของพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อ

2.4.1 ปัญหาในการรวบรวมโคเนื้อ ดังตารางที่ 4.23

ตารางที่ 4.23 ปัญหาในการรวบรวมโคเนื้อ

รายการ	พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อกลุ่มที่ 1		พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อกลุ่มที่ 2	
	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ
ปัญหาแหล่งรวบรวมโคเนื้อ^{1/}				
โคเนื้อที่มีจำนวนน้อย	5	31.25	10	35.71
เลือกขนาดจำนวนโคไม่ได้	3	18.75	4	14.28
แหล่งรวบรวมโคเนื้อกระจายตัว	5	31.25	10	35.71
ได้โคเนื้อโครงร่างไม่สมบูรณ์	3	18.75	4	14.28
ปัญหาระยะทางรวบรวมโคเนื้อ^{1/}				
ต้นทุนค่าขนส่งสูง	4	50.00	3	27.27
รวบรวมหลายวันค่าใช้จ่ายสูง	4	50.00	8	72.73

หมายเหตุ: ^{1/}เลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

จากตารางที่ 4.23 พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น กลุ่มที่ 1 ร้อยละ 31.25 พบปัญหาแหล่งรวบรวมโคเนื้อกระจายตัว และโคเนื้อที่มีจำนวนน้อยสัดส่วนเท่ากัน รองลงมา ร้อยละ 18.75 พบปัญหาเลือกขนาดจำนวนโคไม่ได้ โคเนื้อโครงร่างไม่สมบูรณ์ สัดส่วนเท่ากัน ส่วน ร้อยละ 50.00 ระยะทางการรวบรวมโคเนื้อไกล จึงมีต้นทุนค่าขนส่งสูง และรวบรวมโคเนื้อหลายวันมีสัดส่วนเท่ากัน

สำหรับพ่อค้ารวบรวมกลุ่มที่ 2 ส่วนใหญ่ร้อยละ 35.71 พบว่าแหล่งรวบรวมโคเนื้อกระจายตัว และโคเนื้อที่มีจำนวนน้อย ส่วนร้อยละ 72.73 มีค่าใช้จ่ายสูงทั้งนี้มีการรวบรวมโคเนื้อหลายวัน

2.4.2 ปัญหาที่เกิดกับตัวสัตว์ ทุนและแรงงานในการรวบรวมโคเนื้อ ดังตารางที่

4.24

ตารางที่ 4.24 ปัญหาเกิดกับตัวสัตว์ ทุน แรงงาน

รายการ	พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อ		พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อ	
	กลุ่มที่ 1		กลุ่มที่ 2	
	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ
ปัญหาที่เกิดจากตัวสัตว์^{1/}				
โคเนื้อได้รับบาดเจ็บจากการขนส่ง	4	44.44	8	42.10
สัตว์อ่อนแอหรือป่วย	2	22.22	2	10.53
ความไม่สมบูรณ์ของสัตว์	3	33.33	9	47.37
ปัญหาเงินทุนของพ่อค้า^{1/}				
ทุนมีจำกัด	4	80.00	8	66.67
เงินกู้ยืมดอกเบี้ยสูง	1	20.00	4	33.33
แรงงานรวบรวมโคเนื้อ^{1/}				
ค่าจ้างแรงงานสูง	3	37.50	9	60.00
ขาดแคลนแรงงาน	5	62.50	6	40.00

หมายเหตุ: ^{1/}เลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

จากตารางที่ 4.24 พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น กลุ่มที่ 1 ร้อยละ 44.44 พบปัญหาการบาดเจ็บของโคเนื้อจากการขนส่ง และร้อยละ 22.22 พบว่าสัตว์อ่อนแอ และป่วยหลังจากขนส่งสัตว์ สำหรับร้อยละ 80.00 พบปัญหาทุนมีจำกัด สำหรับแรงงานรวบรวมโคเนื้อนั้น ร้อยละ 37.50 พบปัญหาค่าแรงงานสูง

สำหรับพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นกลุ่มที่ 2 ร้อยละ 10.53 พบปัญหาการขนส่งโคเนื้อจำนวนมาก ทำให้สัตว์อ่อนแอหรือป่วย ร้อยละ 42.10 ยังพบปัญหาสัตว์ได้รับบาดเจ็บสำหรับการรวบรวมโคเนื้อส่วนใหญ่ร้อยละ 66.67 พบปัญหาเรื่องเงินทุนมีจำกัด รองลงมาร้อยละ 60.00 พบปัญหาค่าแรงงานสูง

กลุ่มที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับตลาดนัดโคกระบือ

3.1 ข้อมูลทั่วไปของตลาดนัดโคกระบือภูดิน จังหวัดกาฬสินธุ์

3.1.1 สภาพทั่วไปของตลาดนัดของตลาดนัดโคกระบือ

ตลาดนัดโคกระบือภูดิน จังหวัดกาฬสินธุ์ ตั้งอยู่ที่ถนนกาฬสินธุ์ อำเภอสหัสขันธ์ บ้านสว่าง ตำบลภูดิน อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ก่อสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2541 มีขนาดพื้นที่ประมาณ 15 ไร่ ซึ่งพื้นที่ตลาดนัดโคกระบือนั้นเป็นที่ดินถือครองของภาครัฐสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบริหารงานโดยเทศบาลตำบลภูดิน จังหวัดกาฬสินธุ์ เปิดทำการทุกวันจันทร์ของทุกสัปดาห์ เวลาเปิด 05.00 น. - 12.00 น. โดยมีผู้ร่วมดำเนินการหลัก คือสมาชิกเทศบาลตำบลภูดินร่วมกับผู้ประกอบการท้องถิ่น ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน มีลักษณะเป็นตลาดนัดโคกระบือของหน่วยงานรัฐบาล การดำเนินงานของตลาดนัด ได้ดำเนินการในรูปคณะกรรมการตลาด โดยมีนายก ปริวาสนา นายกเทศมนตรีเทศบาลภูดิน เป็นประธานคณะกรรมการบริหารตลาด บุคลากรทั้งหมดเป็นเจ้าหน้าที่ของเทศบาลภูดิน และเจ้าหน้าที่ปกครองท้องถิ่น หมุนเวียนเข้ามาดูแลจัดการภายในตลาดจำนวน 9 คน ปฏิบัติงานตามหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายจากผู้จัดการตลาดนัดโคกระบือ ซึ่งหน่วยงานที่สนับสนุนงานในตลาดนัดโคกระบือคือ เทศบาลตำบลภูดิน ปศุสัตว์อำเภอ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ โดยมีสาธารณสุขปศุสัตว์ขึ้นพื้นฐานสิ่งอำนวยความสะดวกให้บริการแก่เกษตรกร และพ่อค้ารวบรวมโค เนื้อท้องถิ่น เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา ถนนรอบตลาดนัด อาคารที่พักบุคลากร อาคารที่พักเกษตรกรพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นที่นำโคเนื้อเข้ามาจำหน่ายในตลาดนัด อาคารห้องน้ำ ห้องสุขา จุดออกใบซื้อขาย จุดบริการปศุสัตว์อำเภอ จุดงานประชาสัมพันธ์ และวัสดุอุปกรณ์สำหรับบริการในตลาดนัดโคกระบือ เช่น เชือกไถล่อน ไช้รังค์ฉีดวัคซีน ถังพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรค เครื่องพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรค ปูนขาว เวชภัณฑ์และยา

3.2 การจัดการตลาดนัดโคกระบือภูดิน จังหวัดกาฬสินธุ์

3.2.1 บุคลากรบริหารจัดการตลาดนัดโคกระบือ

1) ผู้จัดการตลาดนัดโคกระบือ

ชื่อ นายนาค ปริวาสนา อายุ 79 ปี

การศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลาย

ตำแหน่ง นายกเทศมนตรีเทศบาลภูดิน จังหวัดกาฬสินธุ์

ประสบการณ์ จัดตลาดนัดโคกระบือภูดิน จังหวัดกาฬสินธุ์ มากกว่า 6 ปี และผ่านการดูงานด้านตลาดนัดโคกระบือ 4 ครั้ง โดยมีหน้าที่รับผิดชอบ คือมอบหมายหน้าที่ให้บุคลากรในตลาดนัดนำไปปฏิบัติ อำนาจความสะดวกให้เกษตรกรและพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อ

สำหรับพักสัตว์ในพื้นที่ตลาดนัดโคกระบือเพื่อรอเวลาซื้อและจำหน่าย คู่มือระบบสาธารณสุขปศุสัตว์ เช่น ระบบน้ำประปา ไฟฟ้า เตรียมและจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับโคเนื้อสำหรับเกษตรกรและพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น ออกกฎระเบียบ พ่นน้ำยาฆ่าเชื้อพาหนะทุกคันที่นำโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือ ลงชื่อเพื่อเป็นพยานให้เกษตรกรและพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นเมื่อซื้อและจำหน่ายโคเนื้อ แบ่งพื้นที่ในตลาดนัดโคกระบือให้ร้านขายของเบ็ดเตล็ดเช่าเพื่อเป็นรายได้ของตลาดนัดโคกระบือ

2) เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในตลาดนัดโคกระบือ บุคลากรเป็นเจ้าหน้าที่ของเทศบาลภูดิน และเจ้าหน้าที่ปกครองท้องถิ่น หมุนเวียนเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ภายในตลาดนัดจำนวน 9 คน ในแต่ละสัปดาห์ ของทุกวันจันทร์ที่เปิดทำการซื้อขายของตลาดนัด โดยบุคลากรได้รับมอบหมายจากผู้จัดการตลาดนัดให้ปฏิบัติหน้าที่คือ พ่นน้ำยาฆ่าเชื้อ โรคนพาหนะขนส่งเข้าออกตลาดนัดจำนวน 2 คน ตรวจนับโคกระบือและเก็บค่าธรรมเนียมสนามหรือค่าหลักจำนวน 2 คน อำนวยความสะดวกให้แก่พ่อค้ารวบรวม โคเนื้อท้องถิ่น และเกษตรกรที่นำโคเนื้อเข้ามาจำหน่ายยังตลาดนัดในด้านที่พักอาศัย วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับโคเนื้อในตลาดนัดจำนวน 3 คน ออกใบซื้อขายโคเนื้อให้แก่เกษตรกรที่นำโคเนื้อเข้ามาจำหน่ายในตลาดนัด และพ่อค้ารวบรวม โคเนื้อท้องถิ่นจำนวน 2 คน

3.2.2 การประเมินผลการทำงานให้บริการ ตลาดนัดได้รับการประเมินผล จากปศุสัตว์จังหวัดกาฬสินธุ์ดังตารางที่ 4.25

ตารางที่ 4.25 ผลการประเมินให้บริการตลาดนัดโคกระบือ จังหวัดกาฬสินธุ์

รายการ	ผ่านเกณฑ์	ไม่ผ่านเกณฑ์	ปรับปรุง
1.ลักษณะของตลาดนัดโคกระบือตามระเบียบกรมปศุสัตว์	✓	-	-
2.ความสะอาดและถูกสุขลักษณะของตลาดนัดโคกระบือ	✓	-	-
3.การจัดการภายในตลาดนัดโคกระบือ			
จุดบริการของตลาดนัดโคกระบือ	✓	-	-
สาธารณสุขปศุสัตว์ในตลาดนัดโคกระบือ	-	-	✓
4.ความพร้อมเพียงของบุคลากรในหน้าที่ ที่รับผิดชอบ	✓	-	-

3.3 ค่าใช้จ่ายและรายได้ตลาดนัดโคกระบือภูคิน จังหวัดกาฬสินธุ์ ดังตารางที่ 4.26

ตารางที่ 4.26 ค่าใช้จ่ายและรายได้ตลาดนัดโคกระบือ

รายการ	บาท/สัปดาห์
ค่าใช้จ่าย	
ค่าจ้าง ค่าตอบแทน และค่าสวัสดิการบุคลากร / 1 ราย	170.00
เจ้าหน้าที่จากกรมปศุสัตว์	450.00
รายจ่ายค่าน้ำประปา ไฟฟ้า	250.00
ค่าเช่าพื้นที่	552.08
ค่าซ่อมบำรุงสาธารณูปโภค	250.00
ค่าวัสดุอุปกรณ์สาธารณูปโภค	250.00
อุปกรณ์เครื่องเขียนของสำนักงาน	250.00
ค่าน้ำยาฆ่าเชื้อป้องกันโรค	375.00
รายจ่ายอื่น ๆ (อาหารและเครื่องดื่ม)	300.00
รวมค่าใช้จ่าย	2847.08
รายได้	
ค่าสนามหรือค่าหลัก	3200.00
รายรับออกใบอนุญาตซื้อขาย	2,400.00
รายได้อื่นๆ (ค่าเช่าร้านจำหน่ายสินค้า)	1,200.00
รวมรายได้	6,800.00

หมายเหตุ: ค่าใช้จ่าย และรายได้คำนวณจากการเปิดตลาดซื้อขายโคเนื้อ/สัปดาห์

ค่าธรรมเนียมค่าสนามหรือค่าหลัก 10 บาท/ตัว

ค่าธรรมเนียมออกใบซื้อขาย 10 บาท/ตัว

จากตารางที่ 4.27 ค่าใช้จ่ายของตลาดนัดได้คำนวณจากการเปิดตลาดทำการซื้อขายโคเนื้อ โดยหนึ่งเดือนจะซื้อขายโคเนื้อ สี่ครั้งต่อสัปดาห์(ทุกวันจันทร์) ส่วนรายได้นั้นคำนวณจากรายได้ที่เกษตรกรและพ่อรวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นนำโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดจำนวน 250 – 300 ตัว และมีรายได้จากการเช่าพื้นที่จำหน่ายสินค้าภายในตลาดนัดโคกระบือ

3.4 ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการบริหารตลาดนัดโคกระบือภูดิน จังหวัดกาฬสินธุ์

3.4.1 **ด้านบุคลากร** บุคลากรในตลาดนัดโคกระบือภูดิน จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นเจ้าพนักงานปกครองท้องถิ่นและเจ้าพนักงานเทศบาลตำบลภูดิน เมืองกาฬสินธุ์ เมื่อเจ้าพนักงานติดภารกิจอื่น ไม่ครบจำนวนของบุคลากรทำให้เกิดการดำเนินงานบางขั้นตอนไม่ได้รับความสะดวก

3.4.2 **ปัญหาด้านสาธารณูปโภค** จากการศึกษาปัญหาด้านสาธารณูปโภคในตลาดนัดโคกระบือ พบว่าแรงดันน้ำน้ำประปาของเทศบาลไม่เพียงพอ ทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำไม่เพียงพอ สำหรับอุปโภคบริโภคในตลาดนัดโคกระบือ

3.4.3 **ปัญหาและอุปสรรคด้านงบประมาณ** จากการศึกษาพบว่าตลาดนัดโคกระบือภูดิน จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นพื้นที่เช่าทำให้การจัดหางบประมาณมาพัฒนาตลาดนัดโคกระบือของเทศบาลดำเนินงานล่าช้า

3.4.4 **ปัญหาและอุปสรรคความร่วมมือกับองค์กรภาครัฐ** จากการศึกษาพบว่าองค์กรที่เข้ามาดำเนินงานในตลาดนัดโคกระบือภูดิน จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นองค์กรของรัฐขั้นตอนการขอความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นล่าช้า เช่น ปศุสัตว์

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาการจัดการการผลิตโคเนื้อที่จำหน่ายผ่านตลาดนัดโคกระบือภูดิน จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สรุปการวิจัยและอภิปรายผล

1.1 เกษตรกรผู้ผลิตโคเนื้อ

1.1.1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร เกษตรกรกลุ่มที่ 1 ที่เลี้ยงโคเนื้อน้อยกว่า 5 ตัว และเกษตรกรกลุ่มที่ 2 ที่เลี้ยงโคเนื้อ 5 ตัวและมากกว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 83.33 โดยเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม มีอายุอยู่ระหว่าง 51 - 60 ปี ส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา มีเกษตรกรกลุ่มที่ 2 เพียง 1 รายได้รับการศึกษาระดับปริญญาตรี นอกจากการเลี้ยงโคเนื้อแล้ว เกษตรกรกลุ่มที่ 1 ส่วนใหญ่ทำการเกษตรอย่างเดียว ส่วนเกษตรกรกลุ่มที่ 2 ทำการเกษตรร่วมกับ ค้าขาย

ด้านผลตอบแทนจากการเลี้ยงโคเนื้อต่อปีของเกษตรกรกลุ่มที่ 1 ร้อยละ 45.46 มีผลตอบแทนมากกว่า 100,000 บาทต่อปีและเกษตรกรกลุ่มที่ 2 ร้อยละ 63.16 มีผลตอบแทนมากกว่า 100,000 บาทต่อปี

1.1.2 สภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร

1) ทุนและรูปแบบการเลี้ยงโคเนื้อ เกษตรกรกลุ่มที่ 1 ร้อยละ 76.92 ใช้ทุนตัวเองเป็นส่วนใหญ่ มีเพียงร้อยละ 23.08 ใช้สินเชื่อของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ชกส.) ในขณะที่เกษตรกรกลุ่มที่ 2 ร้อยละ 40.00 มีการใช้สินเชื่อของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ชกส.) สำหรับรูปแบบการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรกลุ่มที่ 1 ร้อยละ 90.90 มีพื้นที่เลี้ยงโคเนื้อน้อยกว่า 10 ไร่ และเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 83.33 ใช้พื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์ต่ำกว่า 1 ไร่ ทั้งนี้เกษตรกรเลี้ยงโคเนื้อแบบผูกถ้ำมรองลงมาคือเลี้ยงปล่อยในแปลงนาของเกษตรกรเอง สำหรับเกษตรกรกลุ่มที่ 2 ร้อยละ 36.80 มีพื้นที่เลี้ยงโคเนื้อมากกว่า 11 ไร่ โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 57.14 ใช้พื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์ 1-3 ไร่ ทั้งนี้เกษตรกรกลุ่มที่ 2 ร้อยละ

34.37 มีการเลี้ยงโคเนื้อแบบเลี้ยงปล่อยในที่ของเกษตรกร รองลงมาร้อยละ 31.25 มีการเลี้ยงโคเนื้อแบบผูกค้ำ

2) พันธุ์และแหล่งที่มาของพันธุ์โคเนื้อ เกษตรกรทั้งสองกลุ่ม ส่วนใหญ่มีการเลี้ยงโคเนื้อพันธุ์ลูกผสม รองลงมา คือ พันธุ์บราห์มัน สำหรับพันธุ์พื้นเมืองและพันธุ์พื้นเมืองผสมบราห์มันจะเลี้ยงเพื่อเป็นพ่อแม่พันธุ์ในท้องถิ่น โดยแหล่งที่มาของพันธุ์โคเนื้อส่วนใหญ่ซื้อมาจากภายนอกฟาร์ม และการจัดการผสมพันธุ์โคเนื้อ ส่วนใหญ่เกษตรกรขอรับการผสมเทียมเป็นพันธุ์โคเนื้อลูกผสม

3) อาหารที่ใช้เลี้ยงโคเนื้อ เกษตรกรทั้งสองกลุ่มใช้ทั้งอาหารหยาบสด และอาหารหยาบแห้งเลี้ยงโคเนื้อ โดยมีการเสริมอาหารข้น แหล่งที่มาอาหารหยาบสดนั้น มาจากทุ่งหญ้าสาธารณะ และในไร่นาของเกษตรกร สำหรับอาหารหยาบแห้ง ส่วนใหญ่จะใช้วัสดุเหลือใช้จากไร่นา โดยเกษตรกรกลุ่มที่ 2 (ร้อยละ 40.63) ซึ่งเลี้ยงโคจำนวนมากกว่ามีการซื้ออาหารหยาบแห้ง จากภายนอกฟาร์มเพื่อพอเพียงกับจำนวนโคที่เลี้ยง ในขณะที่เกษตรกรกลุ่มที่ 1 ร้อยละ 21.43 มีการซื้ออาหารหยาบแห้งจากภายนอกฟาร์ม สำหรับอาหารข้นที่เกษตรกรทั้งสองกลุ่มใช้เลี้ยงโคเนื้อ คือ รำละเอียด และรำหยาบ

4) การจัดการพืชอาหารสัตว์ เกษตรกรกลุ่มที่ 1 ส่วนใหญ่ปลูกหญ้ารัฐ ทั้งนี้หญ้ารูซี่เหมาะสำหรับการแกะเล็มทนการเหยียบย่ำ และทนแล้งกว่าหญ้านาเปียร์ (ปากช่อง 1) ส่วนเกษตรกรกลุ่มที่ 2 ปลูกหญ้านาเปียร์ (ปากช่อง 1) เลี้ยงโคเนื้อ ทั้งนี้หญ้านาเปียร์เหมาะสำหรับตัดสดให้กินและให้ผลผลิตตลอดทั้งปี แต่เป็นข้อสังเกตว่า เกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีการจัดการแปลงหญ้าไม่สอดคล้องกับคุณลักษณะของหญ้าที่ปลูก กล่าวคือ เกษตรกรกลุ่มที่ 1 ส่วนใหญ่ใช้การผูกค้ำในแปลงและตัดหญ้าให้กิน ในขณะที่เกษตรกรกลุ่มที่ 2 ส่วนใหญ่จะปล่อยโคแกะเล็มในแปลง รองลงมาคือ ผูกค้ำในแปลง สำหรับการจัดการแหล่งน้ำให้สัตว์ดื่มกิน เกษตรกรทั้งสองกลุ่ม ส่วนใหญ่ใช้แหล่งน้ำธรรมชาติ รองลงมา เป็นแหล่งน้ำบาดาล และน้ำประปา

5) การจัดการอื่น ๆ ในด้านการบันทึกข้อมูลมีเฉพาะเกษตรกรกลุ่มที่ 2 เพียงร้อยละ 20.00 ที่มีการบันทึกข้อมูลปัจจัยการผลิต และทำบัญชีฟาร์ม สำหรับการทำวัคซีน ป้องกันโรคติดต่อ เกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีส่วนใหญ่ทำวัคซีน ป้องกันโรคปากและเท้าเปื่อย ซึ่งเป็นตามแผนปฏิบัติการป้องกันโรคปากและเท้าเปื่อย ของปศุสัตว์อำเภอ ที่ให้เกษตรกรทำวัคซีนป้องกันโรคตามโปรแกรม รองลงมา คือ โรคแท้งติดต่อ นอกจากนี้ เกษตรกรกลุ่มที่ 2 มีโปรแกรมทำวัคซีนป้องกันโรคติดต่ออีก 2 ชนิด คือ โรคคอบวม และ โรคแอนแทรกซ์ ให้กับพ่อแม่พันธุ์โคเนื้อ

1.1.3 ค่าใช้จ่ายและรายได้การผลิตและนำโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือ

1) ค่าใช้จ่ายและรายได้จากการผลิตโคเนื้อ เกษตรกรกลุ่มที่ 1 ส่วนใหญ่จะเลี้ยงโคเนื้อแบบผูกค้ำม เกษตรกรจึงมีค่าอาหารขั้นสูง (ร้อยละ 4.56) ขณะเดียวกันมีค่าสารเสริมเวชภัณฑ์และยา ร้อยละ 1.78 เพื่อรักษาโรค และไม่ให้โคเนื้อชুবพอม และค่าอาหารหยาบสด ร้อยละ 0.57 สำหรับเกษตรกรกลุ่มที่ 2 มีค่าอาหารหยาบแห้ง ร้อยละ 2.11 ทั้งนี้เกษตรกรกลุ่มที่ 2 มีจำนวนโคเนื้อมากจึงสำรองอาหารหยาบแห้งในฤดูแล้ง หรือเมื่อขาดแคลนอาหาร และร้อยละ 1.38 เป็นค่าสารเสริม เวชภัณฑ์และยา

สำหรับรายได้ เกษตรกรกลุ่มที่ 1 มีรายได้ ร้อยละ 98.15 มีการจำหน่ายโคเนื้อโดยเฉลี่ย 2.5 ตัวต่อเกษตรกร 1 ราย เกษตรกรกลุ่มที่ 2. รายได้ ร้อยละ 97.28 มีการจำหน่ายโคเนื้อโดยเฉลี่ย 4 ตัวต่อเกษตรกร 1 ราย ร้อยละ 2.72 มาจากรายได้อื่น (การจำหน่ายมูลโคตากแห้ง)

2) ค่าใช้จ่ายในการนำโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัด โคกระบือของเกษตรกรกลุ่มที่ 1 มีค่าน้ำมันเชื้อเพลิง และค่าพาหนะรวม ร้อยละ 72.56 สำหรับเกษตรกรกลุ่มที่ 2 มีค่าน้ำมันเชื้อเพลิง และค่าพาหนะร้อยละ 59.97 จึงสังเกตได้ว่าเกษตรกรกลุ่มที่ 1 นั้นมีระยะทางการนำโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือไกลกว่าเกษตรกรกลุ่มที่ 2 และบางครั้งเกษตรกรกลุ่มที่ 1 มีค่าใช้จ่ายเหมาพาหนะขนส่งโคเนื้อเข้า ออกตลาดนัดโคกระบือร่วมกับเกษตรกรรายอื่น

1.1.4 ปัญหาและอุปสรรคการผลิตโคเนื้อของเกษตรกร

1) ปัญหาเกี่ยวกับแม่พันธุ์โคเนื้อ เกษตรกรทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่พบปัญหาแม่พันธุ์โคเนื้อผสมเทียมไม่ติด ทำให้เสียโอกาสรอบการตั้งท้อง ซึ่งทำให้ค่าใช้จ่ายสูง ปัญหารองลงมา ของเกษตรกรกลุ่มที่ 1 คือการผสมติดยาก ของแม่พันธุ์ ร้อยละ 21.87 สำหรับเกษตรกรกลุ่มที่ 2 นั้น ส่วนใหญ่จะพบปัญหาการคลอดลูกยากและมดลูกอักเสบของแม่พันธุ์ (ร้อยละ 30.77) รองลงมาคือ ปัญหาการผสมติดยากของแม่พันธุ์โคเนื้อ

2) ปัญหาเกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อ

- พืชอาหารสัตว์ เกษตรกรทั้งสองกลุ่ม ส่วนใหญ่จะพบปัญหาสารกำจัดวัชพืชตกค้างในแปลงนาที่มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน ซึ่งเกษตรกรจะตัดอาหารหยาบสดในแปลงนาให้สัตว์ ซึ่งจะมีผลต่อสุขภาพสัตว์โดยตรง ร้อยละ 12.90 พบปัญหาที่ดินปลูกพืชอาหารสัตว์มีจำกัด และปัญหาที่เกษตรกรพบร่วมกันคือ ที่ดินสาธารณะนำไปใช้ประโยชน์ด้านอื่นจึงเกิดปัญหาขาดแคลนทุ่งหญ้าธรรมชาติ

- ปัญหาการจัดการ เกษตรกรทั้งสองกลุ่มพบปัญหาโคเนื้อชুবพอมเจริญเติบโตไม่เต็มที่ในฤดูแล้ง ซึ่งเกิดจากปัญหาการขาดแคลนอาหารหยาบสด และโปรแกรมการทำวัคซีน ป้องกันโรคแอนแทรกซ์ และโรคคอบวมไม่ต่อเนื่อง ขณะเดียวกันเกษตรกรกลุ่มที่ 1 (ร้อยละ 19.51) และเกษตรกรกลุ่มที่ 2 (ร้อยละ 26.60) พบปัญหาโรคสารเสริม เวชภัณฑ์และยามิ

ราคาสูง ยังพบว่าเกษตรกรทั้งสองกลุ่มซื้อสารเสริม เวชภัณฑ์และยาเพื่อมารักษาโรคสัตว์เมื่อมีอาการรุนแรง

- **ปัญหาแรงงาน** เกษตรกรกลุ่มที่ 1 ร้อยละ 50 ส่วนใหญ่เป็นแรงงานผู้สูงอายุ ซึ่งลดการใช้แรงงานจากภาคการเกษตรอื่นหรือมาเลี้ยงโคเนื้อเสริมกับการทำนา รองลงมาแรงงานในครอบครัวขาดแคลน ซึ่งไปประกอบอาชีพอื่น สำหรับ เกษตรกรกลุ่มที่ 2 ร้อยละ 61.90 พบปัญหาแรงงานเลี้ยงโคเนื้อขาดแคลน ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่จ้างแรงงานภายนอกเป็นรายวันเท่านั้น

- **ปัญหาแหล่งน้ำ** เกษตรกรทั้งสองกลุ่ม จะพบปัญหาที่ใกล้เคียงกัน คือ การขุดเจาะน้ำบาดาลเลี้ยงโคเนื้อ มีค่าใช้จ่ายสูง ยังพบว่าเกษตรกรกลุ่มที่ 1 (ร้อยละ 41.67) และเกษตรกรกลุ่มที่ 2 (ร้อยละ 32.43) ที่ไม่ได้ขุดเจาะน้ำบาดาล พบว่าได้ดื่มน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติในระยะทางไกล

1.2 พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น

1.2.1 **ข้อมูลทั่วไปของพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น** พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น กลุ่มที่ 1 รวบรวมโคเนื้อน้อยกว่า 5 ตัว และพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นที่รวบรวมโคเนื้อ 5 ตัวและมากกว่า ทั้งสองกลุ่ม เป็นเพศชาย ร้อยละ 93.33 ส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่ 41 ปีขึ้นไป ได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา

พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่มีประสบการณ์การรวบรวมโคเนื้อ มากกว่า 10 ปี โดยใช้แรงงานในการรวบรวมโคเนื้อ 2 คน สำหรับผลตอบแทนต่อปีจากการซื้อและจำหน่ายโคเนื้อของพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อนั้น ส่วนใหญ่มีรายได้ 80,001 -100,000 บาทต่อปี โดยแหล่งทุนของพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อส่วนใหญ่ นั้น ได้มาจากทุนของตัวเอง และสินเชื่อจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ชกส.) ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันของพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อทั้งสองกลุ่ม

1.2.2 **วัตถุประสงค์ของพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น** พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น กลุ่มที่ 1 (ร้อยละ 30.77) รวบรวมโคเนื้อเพื่อจำหน่ายให้เกษตรกร และร้อยละ 30.77 รวบรวมโคเนื้อเพื่อขุนจำหน่ายเองในตลาดนัดโคกระบือ รองลงมาจำหน่ายโคเนื้อให้เกษตรกรเพื่อขุน สำหรับพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น กลุ่มที่ 2 ร้อยละ 32.26 นั้นจะจำหน่ายให้เกษตรกรเพื่อเป็นพ่อแม่พันธุ์ และร้อยละ 32.26 จำหน่ายให้เกษตรกรไปเลี้ยงเพื่อขุนสัดส่วนเท่ากัน รองลงมาจะจำหน่ายเข้าโรงฆ่าและสัตว์

1.2.3 **แหล่งรวบรวมพันธุ์โคเนื้อ** พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นทั้งสองกลุ่ม ส่วน

ใหญ่จะรวบรวมโคเนื้อพันธุ์พื้นเมือง และพันธุ์พื้นเมืองผสมบราห์มัน เพื่อจำหน่ายให้เกษตรกรนำไปขุน และใช้เป็นพ่อแม่พันธุ์ สำหรับแหล่งโคเนื้อของพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่รวบรวมโคเนื้อตาม ฟาร์มเกษตรกร และตลาดนัด โคกระบือในท้องถิ่น สำหรับพื้นที่รวบรวมโคเนื้อ ของพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อ ทั้งสองกลุ่มนั้น จะรวบรวมโคเนื้อ พื้นที่ใกล้ตลาดนัดโคกระบือ และพื้นที่ต่างอำเภอ ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ยังพบว่าพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อกลุ่มที่ 1 ร้อยละ 23.08 และพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อกลุ่มที่ 2 ร้อยละ 25.92 จะรวบรวมโคเนื้อในพื้นที่จังหวัดใกล้เคียงเพื่อให้ได้ขนาด และรูปร่างตามที่เกษตรกรต้องการเพื่อซื้อทำพ่อแม่พันธุ์

1.2.4 การจัดการโคเนื้อเข้ตลาดนัดโคกระบือ พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น กลุ่มที่ 1 ร้อยละ 40.00 นำโคเนื้อเข้ตลาดนัดโคกระบือทุกครั้ง พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นกลุ่มที่ 2 นำโคเนื้อเข้ตลาดนัดโคกระบือทุกครั้งร้อยละ 80.00 เป็นที่น่าสังเกตว่า พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อทั้งสองกลุ่มที่ไม่ได้นำโคเนื้อเข้ตลาดนัดโคกระบือในบางครั้งนั้น บางรายเลี้ยงโคเนื้อเพื่อขุนเองซึ่งแรงงานขาดแคลนในการเลี้ยงโคเนื้อจึงเลี้ยงโคเนื้อด้วยตนเอง พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นบางรายรวบรวมโคเนื้อไม่ได้ และทุนในการซื้อจำกัด สำหรับการขนส่งโคเนื้อนั้น พ่อค้าทั้งสองกลุ่ม มีฟางข้าวเป็นวัสดุรองพื้นพาหะขนส่ง เป็นส่วนใหญ่ป้องกันโคเนื้อบาดเจ็บ

1.2.5 การจัดการโคเนื้อหลังนำออกจากตลาดนัดโคกระบือ

1) **อาหารเลี้ยงโคเนื้อและแหล่งที่มา** พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อทั้งสองกลุ่ม มีสัดส่วนใช้อาหารหยาบสด อาหารหยาบแห้ง และอาหารข้นเลี้ยงโคเนื้อสัดส่วนเท่ากัน สำหรับแหล่งที่มาของอาหารหยาบสดพ่อค้ากลุ่มที่ 2 ร้อยละ 5.26 มีการซื้อจากภายนอกฟาร์มเพื่อให้เพียงพอกับจำนวนโคเนื้อ พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อร้อยละ 37.50 มีการซื้ออาหารหยาบแห้งเพื่อเป็นอาหารสำรองเมื่ออาหารหยาบสดขาดแคลน ในสัดส่วนเท่ากัน และในขณะที่เดียวกันพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อทั้งสองกลุ่มร้อยละ 40 ของพ่อค้ารวบรวมทั้งหมดใช้อาหารข้น และอาหารสำเร็จรูปเลี้ยงโคเนื้อเพื่อขุนเข้ตลาดนัดโคกระบือ

สำหรับแหล่งน้ำที่พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อทั้งสองกลุ่มให้สัตว์ดื่มกิน ส่วนใหญ่มาจากแหล่งน้ำธรรมชาติ รองลงมาคือแหล่งน้ำบาดาล และน้ำประปา

2) **การจัดการอื่นๆ** พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นทั้งสองกลุ่ม ส่วนใหญ่ได้รับการทำวัคซีนโรคปากและเท้าเปื่อย จากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ตามแผนปฏิบัติงานป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ จากการศึกษาสังเกตพบว่าพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นทั้งสองกลุ่ม ส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความสำคัญในการป้องกันควบคุมโรคแอนแทรกซ์ โรคคอบวม และโรคแท้งติดต่อ พบส่วนน้อยทำวัคซีนป้องกันโรค สำหรับการกำจัดพยาธิภายในและพยาธิภายนอกนั้น ส่วนใหญ่พ่อค้ารวบรวมท้องถิ่นทั้งสองกลุ่ม ทำตาม โปรแกรมการกำจัดพยาธิที่เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์แนะนำ

1.2.6 ค่าใช้จ่ายและรายได้จากการซื้อขายและนำเข้าโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือ

1) ค่าใช้จ่ายอาหารเลี้ยงโคเนื้อ พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อ กลุ่มที่ 1 มีค่าพันธุ์โคเนื้อร้อยละ 95.71 ค่าอาหารหยาบแห้ง และอาหารข้น รวมร้อยละ 2.86 โดยไม่มีค่าอาหารหยาบสด สำหรับพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อกลุ่มที่ 2 นั้นมีค่าพันธุ์โคเนื้อร้อยละ 95.14 ค่าอาหารหยาบสด อาหารหยาบแห้ง และค่าอาหารข้น รวมร้อยละ 3.82 ของค่าอาหารทั้งหมด จึงพบว่าค่าอาหารของพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อทั้งสองกลุ่มขึ้นอยู่กับจำนวนโคเนื้อของพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อที่เลี้ยงโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือ สำหรับสารเสริม เวกซ์กันท์และยารักษาโรคสัตว์ พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อมีการจ่ายค่าสารเสริม เวกซ์กันท์และยา ร้อยละ 2.47 ของรายจ่ายทั้งหมดของพ่อค้าทั้งสองกลุ่มจึงสังเกตได้ว่าพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อส่วนใหญ่จะไม่ให้ความสำคัญกับการจัดการสุขภาพโคเนื้อ

2) ค่าใช้จ่ายในการนำเข้าโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือ พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น กลุ่มที่ 1 มีค่าใช้จ่ายน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าพาหนะรวมร้อยละ 52.80 ซึ่งมีค่าใช้จ่ายในส่วนนี้สูงกว่า พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อ กลุ่มที่ 2 (ร้อยละ 48.82) ทั้งนี้พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อกลุ่มที่ 1 มีระยะทางในการรวบรวมโคเนื้อคัดเลือกโคเนื้อ และการนำเข้าตลาดนัดโคกระบือที่ไกลกว่า สำหรับพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อ กลุ่มที่ 2 นั้น มีการนำเข้าโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือ จำนวนมาก จึงมีค่าแรงงาน(ร้อยละ 12.69) และค่าบริการตลาดนัดโคกระบือ (ร้อยละ 12.11) ที่ใกล้เคียงกัน

3) รายได้ของพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น รายได้จากการจำหน่ายโคเนื้อของพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อ กลุ่มที่ 1 (ร้อยละ 95.16) มีการจำหน่ายโคเนื้อโดยเฉลี่ย 2.25 ตัวและพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อ กลุ่มที่ 2 (ร้อยละ 97.46) มีการจำหน่ายโคเนื้อโดยเฉลี่ย 4.25 ตัว เป็นรายได้การจำหน่ายโคเนื้อแบบยกเหมา และรายได้จากการจำหน่ายผลพลอยได้จากการเลี้ยงโคเนื้อ (มูลโคตากแห้ง) ของพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อ กลุ่มที่ 1 ร้อยละ 4.84 พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อ กลุ่มที่ 2 ร้อยละ 2.54 ซึ่งเป็นรายได้เหนือรายจ่าย ที่พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อไม่ได้ลงทุน

1.2.7 ปัญหาและอุปสรรคของพ่อค้ารวบรวมเนื้อท้องถิ่น

1) ปัญหาในการรวบรวมโคเนื้อ ปัญหาที่พบของพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อทั้งสองกลุ่มได้แก่โคเนื้อที่มีจำนวนน้อย และแหล่งรวบรวมโคเนื้อกระจายตัวต้องใช้เวลาในการรวบรวมโคเนื้อหลายวันทำให้มีค่าใช้จ่ายสูง และมีค่าต้นทุนในการขนส่งสูง

2) ปัญหาที่เกิดกับตัวสัตว์ ปัญหาสำคัญที่เกิดกับตัวสัตว์ของพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อกลุ่มที่ 1 คือสัตว์ได้รับบาดเจ็บจากการขนส่ง สำหรับปัญหาที่สำคัญของพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อกลุ่มที่ 2 คือโคเนื้อมีความไม่สมบูรณ์ของร่างกายและซุบซอมพ่อค้าจึงต้องนำมาเลี้ยงขุน

3) ปัญหาทุนและแรงงานของพ่อค้าสัตว์ พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อกลุ่มที่ 1 (ร้อยละ 80.00) และพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อ กลุ่มที่ 2 ที่รวบรวมโคเนื้อ 5 ตัวและมาก (ร้อยละ 66.67) พบว่า

มีทุนจำกัดของการซื้อและการจำหน่ายโคเนื้อนั้น จะจ่ายเป็นเงินสดทั้งหมด ด้านแรงงานนั้น ส่วนใหญ่พ่อค้าทั้งรวบรวมโคเนื้อทั้งสองกลุ่ม พบการจ้างแรงงานเป็นรายวัน โดยพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อส่วนใหญ่จะพบปัญหาแรงงานขาดแคลน และค่าแรงงานสูง

2. ผู้จัดการตลาดนัดโคกระบือภูดิน จังหวัดกาฬสินธุ์

2.1 ข้อมูลทั่วไปของตลาดนัดโคกระบือภูดิน จังหวัดกาฬสินธุ์

2.1.1 สภาพทั่วไปของตลาดนัดของตลาดนัดโคกระบือ

ลักษณะทั่วไปของตลาดนัดโคกระบือภูดิน จังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วยทางเข้าออก 1 ทาง จุดพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อ 1 จุด คอกพักสัตว์ 4 คอก เนินดินสำหรับไล่ต้อนสัตว์ขึ้นลงพาหนะขนส่ง 2 จุด มีถนนรอบภายในตลาดนัดโคกระบือ อาคารที่ทำการเจ้าหน้าที่ออกไปซื้อขายและเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ 1 หลัง อาคารที่พักของเกษตรกร และพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อ 2 หลัง สาธารณูปโภค ได้แก่ ไฟฟ้า น้ำประปา ห้องอาบน้ำ ห้องสุขา

2.1.2 วัสดุอุปกรณ์สำหรับบริการในตลาดนัดโคกระบือ วัสดุอุปกรณ์มีไว้สำหรับบริการเกษตรกร พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น ในตลาดนัดโคกระบือ ไซริงชนิดยา และวัคซีน ถึงพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรค เครื่องพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรค ปูนขาว เวชภัณฑ์ยา

2.2 การจัดการตลาดนัดโคกระบือภูดิน จังหวัดกาฬสินธุ์

บุคลากรบริหารจัดการตลาดนัดโคกระบือ ชื่อ นายนาค ปรีวาสนา เพศ ชาย อายุ 79 ปี ได้รับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีตำแหน่ง นายกเทศมนตรีเทศบาลภูดิน จังหวัดกาฬสินธุ์ มีประสบการณ์การจัดการตลาดนัดโคกระบือมากกว่า 6 ปี และผ่านการดูงานด้านตลาดนัดโคกระบือ 4 ครั้ง โดยผู้จัดการตลาดนัดโคกระบือ จะอำนวยความสะดวกให้แก่พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อ เกษตรกร สำหรับพักสัตว์ในพื้นที่ในตลาดนัดโคกระบือ สำหรับผู้เดินทางไกลมาจากต่างอำเภอ หรือจังหวัดใกล้เคียง จัดเตรียมอุปกรณ์ออกกฐระเบียบภายในตลาดนัดโคกระบือ เพื่อป้องกันและควบคุมโรคติดต่อที่ระบาดในสัตว์ สำหรับบุคลากรในตลาดนัดโคกระบือ มีทั้งหมด 9 ราย ผู้จัดการจัดการตลาดนัดโคกระบือจะแบ่งหน้าที่ให้ปฏิบัติงาน ได้แก่ พ่นน้ำยาฆ่าเชื้อให้พาหนะขนส่ง อำนวยความสะดวกให้พาหนะขนส่งโคเนื้อเข้าออกตลาดนัดโคกระบือ ตรวจนับโคเนื้อ เก็บค่าธรรมเนียมค่าหลัก ร้านเช่า ออกไปซื้อขาย และทำวัคซีนป้องกันโรคปากและเท้าเปื่อยให้กับโคเนื้อของเกษตรกรบางรายที่ยังไม่ได้ทำวัคซีน

2.3 ค่าใช้จ่ายและรายได้ของตลาดนัดโคกระบือภูดิน จังหวัดกาฬสินธุ์

2.3.1 รายจ่าย รายจ่ายในตลาดนัดโคกระบือ นั้นส่วนใหญ่จะทำบัญชีจ่ายเป็นรายเดือนเว้นค่าสวัสดิการบุคลากร ที่ทำหน้าที่ในตลาดนัดโคกระบือ เมื่อมีการซื้อขาย (ทุกวันจันทร์) เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ ที่มีรายจ่าย 450 บาทต่อสัปดาห์

2.3.2 รายได้ตลาดนัดโคกระบือ รายได้ตลาดนัดโคกระบือ มาจากค่าสนามหรือค่าหลัก 3,200 บาทต่อสัปดาห์ รายรับจากการออกไปซื้อขาย 2,400 บาท ต่อสัปดาห์ สำหรับรายได้อื่นๆ (ค่าเช่าร้านจำหน่ายสินค้าภายในตลาดนัดโคกระบือ) 1,200 บาท ผู้เช่าจะจ่ายเป็นรายเดือน

2.4 ปัญหาและอุปสรรคของตลาดนัดโคกระบือ

ตลาดนัดโคกระบือภูดิน จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้เข้าพื้นที่จากกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงเกิดความล่าช้าจากการพัฒนาปรับปรุง เช่น ด้านสาธารณูปโภค ไฟฟ้า น้ำประปา หน่วยงานที่บริหารงานภายในตลาดนัดโคกระบือ คือองค์กรปกครองท้องถิ่นจึงมีขั้นตอน การดำเนินงานล่าช้า

3. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรที่เลี้ยงโคเนื้อจำหน่ายผ่านตลาดนัดโคกระบือภูดิน จังหวัดกาฬสินธุ์มีข้อเสนอแนะเพื่อการแก้ไขและพัฒนาการจัดการการผลิตโคเนื้อที่จำหน่ายผ่านตลาดนัดโคกระบือภูดิน จังหวัดกาฬสินธุ์ ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะสำหรับเกษตรกร

3.1.1 ควรมีการรวมกลุ่ม เพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองด้านราคาเพื่อป้องกันการถูกเอาเปรียบพ่อค้าคนกลาง

3.1.2 ควรติดตามข้อมูลข่าวสารด้านการเลี้ยง และด้านการตลาด ตลอดจนควรศึกษารูปแบบและวิธีการซื้อขายอื่นๆ อาทิการชั่งน้ำหนักหรือหมาตัว

3.1.3 ควรมีการจดบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เช่น บันทึกการจัดการสุขภาพโคบันทึกการใช้ปัจจัยการผลิต เพื่อทำบัญชีฟาร์ม รายรับรายจ่ายเพื่อควบคุมรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือย

3.1.4 ควรทำวัคซีนป้องกันควบคุมโรคระบาด พยาธิภายในและพยาธิภายนอก ให้แก่สัตว์เลี้ยงอย่างสม่ำเสมอเพื่อไม่ให้เกิดโรคระบาดภายในฟาร์ม

3.1.5 ควรศึกษาการจัดทำแปลงหญ้า ในปริมาณพอเพียงเพื่อให้สัตว์มีกินในฤดูแล้งเมื่ออาหารหยาบสดขาดแคลน

3.2 ข้อเสนอแนะผู้จัดการตลาดนัดโคกระบือ

ผู้จัดการตลาดนัดโคกระบือควรศึกษาดูงานเพิ่มเติมจากตลาดนัดโคกระบือจากเอกชนอื่นเพื่อมาปรับปรุงประสิทธิภาพ ที่ตลาดนัดโคกระบือนี้มีข้อดียลคั่นตองงานภายในตลาดที่ซ้ำซ้อนกัน และลดบุคลากรที่ภายในตลาดนัดโคกระบือเพื่อไปทำงานส่วนอื่น

3.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.3.1 ควรศึกษาวิจัยการจัดการเลี้ยงโคเนื้อ เปรียบเทียบกับตลาดนัดโคกระบืออื่นทั้ง 5 แห่ง ในจังหวัดกาฬสินธุ์

3.3.2 ควรมีการศึกษาวิจัย พันธุ์หมูอาหารสัตว์ที่มีความเหมาะสมกับท้องถิ่นสำหรับเลี้ยงโคเนื้อเพื่อผลิตเป็นอาหารหยาบแห่งในฤดูแล้งที่อาหารขาดแคลน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมปศุสัตว์. (2536). *พีชอาหารสัตว์*. สารระสังเขปออนไลน์ ค้นเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2558, จาก http://www.dld.go.th/th/images/stories/news/Strategy/55-59%20strategy_beef.pdf
- กรมปศุสัตว์. (2548). *ประมวลผลงาน การประชุมวิชาการปศุสัตว์ ครั้งที่ 20 ประจำปี 2548* กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. สารระสังเขปออนไลน์ ค้นเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2558, จาก http://www.dld.go.th/th/images/stories/news/Strategy/55-59%20strategy_beef.pdf
- กรมปศุสัตว์. (2555). *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาโคนเนื้อ. 2555-2559* สารระสังเขปออนไลน์ ค้นเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2558, จาก http://www.dld.go.th/th/images/stories/news/Strategy/55-59%20strategy_beef.pdf
- กรมปศุสัตว์. (2557). *ข้อมูลเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนเนื้อ*. สารระสังเขปออนไลน์ ค้นเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2558, จาก http://ict.dld.go.th/th2/images/stories/stat_web/yearly/2557/aumpher/2.beefcattle_amp.pdf
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2557). *ฟาร์มโคนเนื้อสร้างอาชีพ* วันที่ 1 ก.ย. 2557 สารระสังเขปออนไลน์ ค้นเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2558, จาก http://www.moac.go.th/ewt_news.php?nid=12941
- จิตรกร. (2549). *พันธุ์โคขุน*. สารระสังเขปออนไลน์ ค้นเมื่อวันที่ 10 กันยายน 2558, จาก http://archive.lib.cmu.ac.th/full/T/2555/agext30355nk_ch2.pdf
- ชฎารัตน์ บุญจันทร์. (2552). *ระบบเกษตรและสภาพการเลี้ยงโคนเนื้อของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนเนื้อพื้นเมือง และ โคนเนื้อลูกผสม อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- ชัยรัตน์ รัตนพร. (2553). *แบบอย่างในการดำเนินงานส่งเสริมอาชีพตลาดนัดโคกระบือขององค์การบริหารส่วนตำบลหัวขวาง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, จังหวัดขอนแก่น.
- ณัฐนิชา เลิศล้ำ. (2551). *การศึกษาตลาดนัดโค-กระบือ ในอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ปี พ.ศ. 2549*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, จังหวัดขอนแก่น.
- ณัฐพร ไกล่ซิด. (2555). *การจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในการเลี้ยงโคขุน โดยเกษตรกรในจังหวัด เชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, จังหวัดเชียงใหม่.

- ชาติรี. (2548). โรงเรือนโค 1 สาระสังเขปออนไลน์ ค้นเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2558, จาก <http://www.slideshare.net/wachiranks/1-46522932>
- ช้าง เมฆโหรา และ ณัฐนรากร จันทิมา. (2552). *โครงการระบบการผลิตและการตลาดโคเนื้อ จังหวัดตาก. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.*
- ชนนันท์ สุภกิจจานนท์ และ วิวัฒน์ พัฒนาวงศ์. (2553). *การพัฒนารูปแบบการตลาดเนื้อโคและผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มกรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.*
- ประสาน บำรุง. (2546). *การเลี้ยงโคเนื้อ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เกษตรสาส์น.*
- ปรารธนา พลฤกษ์ศรี. (ม.ป.ป.). *การเลี้ยงโคขุนเป็นอาชีพเสริม. สาระสังเขปออนไลน์ ค้นเมื่อวันที่ 10 กันยายน 2558, จาก <http://www.eto.ku.ac.th/neweto/e-book/animal/animal9.pdf>*
- ผกาพรรณ สกฤษณ์, และ ทวีพร เรืองพร้อม. (2547). *ตลาดนัดโคกระบือในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.*
- ภารดี รัตนประภา. (2546). *การจัดการการตลาดโคและกระบือ จังหวัดขอนแก่น ในปี 2544. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, จังหวัดขอนแก่น.*
- เยี่ยมพร ภิเศก. (2557). *โครงการพัฒนาระบบการเลี้ยงโคเนื้อและกระบือ. สาระสังเขปออนไลน์ ค้นเมื่อวันที่ 8 กันยายน 2558, จาก <http://extension.dld.go.th/th1/images/stories/article/project2013103002.pdf>*
- ยอดชาย ทองไทยนันท์. (2547). *การเลี้ยงโคเนื้อ. กรุงเทพฯ: กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.*
- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (ม.ป.ป.). *โคเนื้อเศรษฐกิจ. สาระสังเขปออนไลน์ ค้นเมื่อวันที่ 10 กันยายน 2558, จาก <http://anchan.lib.ku.ac.th/aglib/bitstream/002/499/4/bbeef4%5B1%5D.pdf>*
- ศุภชัย กองสุข. (2555). *ระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจในการเลี้ยงโคเนื้อ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.*
- ศรเทพ ชัมวาสร. (2548). *การเลี้ยงโคเนื้อ แนวทางการพัฒนาอาชีพของเกษตรกรไทย. กรุงเทพฯ: อักษรสยามการพิมพ์.*

- สำนักงานเกษตรจังหวัดกาฬสินธุ์. (2556). *สภาพทางเศรษฐกิจจังหวัดกาฬสินธุ์*. สาระสังเขปออนไลน์ ค้นเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2558, จาก http://www.kalasin.go.th/th/index.php?option=com_content&task=view&id=301
- สำนักงานเกษตรจังหวัดพัทลุง. (2547). *โครงการพัฒนาการผลิตโคเนื้อตามแผนยุทธศาสตร์จังหวัดพัทลุง*. สาระสังเขปออนไลน์ ค้นเมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2558, จาก <http://www.moac-info.net/Phatthalung/>
- สุทธิพงษ์ อริยะพงษ์สรรค์, ไชยณรงค์ นาวานุเคราะห์, เวชสิทธิ์ โทบุราณ, ฉลอง วชิราภากร และประสาน ตั้งควัฒนา. การศึกษาผลผลิตและระบบการผลิตโคพื้นเมืองของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. (ขอนแก่น อุดรธานี และกาฬสินธุ์) กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สมพร ดวนใหญ่, วรวิทย์ ชนสุนทรสุทธิ, สุนทรินทร์ ดวนใหญ่ และ ปิยศักดิ์ สุวรรณิ. (2550). *การผลิตเนื้อโคธรรมชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สมิต ยิ้มมงคล. (2552). การจัดการการผลิตสัตว์เคี้ยวเอื้อง. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการการผลิตสัตว์เคี้ยวเอื้อง* หน่วยที่ 2 หน้า 50 นนทบุรี. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์. <http://extension.dld.go.th/th1/images/stories/article/project2013103002.pdf>
- สุนันทา เทียมคำ. (2551) *ศึกษาเปรียบเทียบพื้นที่การตลาดของตลาดนัดโคกระบือ ในอำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร.
- สุรัชย์ สุวรรณลี. (2551). การตลาดของโคเนื้อกระบือ. สาระสังเขปออนไลน์ ค้นเมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2558, จาก [http://www.agri.ubu.ac.th/~suralee/beef%20marketing2\(edited\).pdf](http://www.agri.ubu.ac.th/~suralee/beef%20marketing2(edited).pdf)
- สว่าง อังกูโร. (2552). *แนวทางพัฒนาการผลิตโคเนื้อคุณภาพเพื่อรองรับการเปิดการค้าเสรี*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สำนักหอสมุด.
- อภิชาติ ศรีสะอาด และ ทองพูล วรรณโพธิ์. (2555). *คู่มือการเลี้ยงโคเนื้อยุคใหม่ รับผิดชอบต่อตลาด AEC*. กรุงเทพฯ: วารสารสำนักพิมพ์ นาคาอินเตอร์มีเดีย.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัย

สกลนครราชภัฏ

แบบสัมภาษณ์การจัดการการผลิตโคเนื้อ

แบบสัมภาษณ์การวิจัยเลขที่.....วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เรื่อง “การจัดการการผลิตโคเนื้อที่จำหน่ายผ่านตลาดนัดโคกระบือภูดิน จังหวัดกาฬสินธุ์”

ชื่อฟาร์ม.....

ชื่อ – สกุล นาย / นาง / นางสาว .....

ที่อยู่ เลขที่ ..... หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัดกาฬสินธุ์
รหัสไปรษณีย์..... เบอร์โทรศัพท์.....

**ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์สำหรับรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อจำหน่ายผ่าน
ตลาดนัดโคกระบือภูดิน จังหวัดกาฬสินธุ์**

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อที่เป็นตัวอย่างในจังหวัดกาฬสินธุ์

อายุ.....ปี

1. เพศ

( ) 1. ชาย ( ) 2. หญิง

2. การศึกษา

( ) 1. ประถมศึกษา ( ) 2. มัธยม

( ) 3. อาชีวศึกษา ( ) 4.ปริญญาตรี / สูงกว่าปริญญาตรี

3. การประกอบอาชีพอื่นร่วมด้วยของเกษตรกรนอกจากเลี้ยงโคเนื้อ

( ) 1. เกษตรกรรมอย่างเดียว ( ) 2. รับราชการ

( ) 3. ค้าขาย ( ) 4. อื่นๆ.....

4. จำนวนที่ดินที่นำมาใช้ประโยชน์เลี้ยงโคเนื้อ

( ) 1. น้อยกว่า 10 ไร่ ( ) 2. 11-50 ไร่

( ) 3. 51 – 100 ไร่ ( ) 4. มากกว่า 100 ไร่

5. แรงงานในครอบครัวรวมเกษตรกรที่เลี้ยงโคเนื้อ

( ) 1. 1 คน ( ) 2. 2 คน

( ) 3. 3 คน ( ) 4. มากกว่า 3 คน

6. รายได้รวมภายในครอบครัว (บาท / ปี)

( ) 1. 45,000 - 60,000 บาท ( ) 2. 60,001-80,000บาท

- ( ) 3. 80,001-100,000 บาท ( ) 4.มากกว่า 100,000บาท
7. แหล่งเงินทุนที่ใช้เลี้ยงโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือ
- ( ) 1. ทุนตัวเอง ( ) 2. เงินกู้ยืมจากญาติ
- ( ) 3. เงินกู้ยืมจากนายทุน ( ) 4. สินเชื่อกู้ยืมจาก ธ. ชกส.
- ( ) 5. สินเชื่อกู้ยืมจากธนาคารพานิช

ตอนที่ 2 การเลี้ยงโคเนื้อ การจัดการโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือของเกษตรกร

1. พันธุ์โคเนื้อที่ใช้เลี้ยงเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือ
- ( ) 1. พันธุ์พื้นเมือง ( ) 2. พันธุ์พื้นเมืองผสมพันธุ์บราห์มัน
- ( ) 3. พันธุ์ลูกผสม ( ) 4. พันธุ์อื่น.....
2. แหล่งที่มาของพ่อแม่พันธุ์โคเนื้อ
- ( ) 1. พ่อแม่พันธุ์ผลิตขึ้นใช้ในฟาร์ม ( ) 2. ซื้อจากภายนอกฟาร์ม
- ( ) 3. นำเชื้อพ่อแม่พันธุ์จากศูนย์ผสมเทียมฯ
- ( ) 4. อื่นๆ.....
3. วิธีการที่ใช้ในการผสมพันธุ์โคเนื้อของเกษตรกร
- ( ) 1. จูงผสม ( ) 2. ปลอ่ยพ่อพันธุ์คุมฝูง
- ( ) 3. ขอรับบริการผสมเทียม ( ) 4. อื่นๆ.....
4. อาหารที่ใช้สำหรับเลี้ยงโคเนื้อ
- ( ) 1. อาหารหยาบสด ( ) 2. อาหารหยาบสดและหยาบแห้ง
- ( ) 3. อาหารข้น ( ) 4. อื่นๆ.....
5. แหล่งที่มาของอาหารหยาบสด อาหารหยาบแห้ง สำหรับเลี้ยงโคเนื้อ
- ( ) 1. ทุ่งหญ้าสาธารณะ ( ) 2. ในแปลงนาของเกษตรกร
- ( ) 3. ซื้อจากภายนอกฟาร์ม ( ) 4. อื่นๆ
6. แหล่งที่มาอาหารหยาบแห้ง
- ( ) 1. วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในแปลงนา
- ( ) 2. ปลูกพืชอาหารสัตว์เพื่อผลิตอาหารหยาบแห้ง
- ( ) 3. ซื้อจากภายนอกฟาร์ม
- ( ) 4. อื่นๆ
7. อาหารข้นสำหรับเลี้ยงโคเนื้อมีหรือไม่
- ( ) 1 มี ( ) 2 ไม่มี

ชนิดของอาหารชั้น

1.....

2.....

3.....

4.....

7. แหล่งที่มาสำหรับอาหารชั้นเลี้ยงโคนเนื้อ

 1. ผลิตขึ้นใช้ในฟาร์ม 2. ซื้อวัตถุดิบจากภายนอกมาผลิตใช้ในฟาร์ม 3. ซื้อเป็นอาหารสำเร็จรูป 4. อื่นๆ.....

8. แหล่งที่มาอาหารหมักหยาบสดและอาหารหยาบแห้งมีหรือไม่

 1 มี 2 ไม่มี 1.ผลิตขึ้นใช้ในฟาร์ม 2.ซื้อจากภายนอกฟาร์ม 3.ผลิตขึ้นใช้ในฟาร์มและซื้อจากภายนอกฟาร์ม

9. แปลงหญ้าพืชอาหารสัตว์เพื่อผลิตเป็นอาหารหยาบสดและหยาบแห้งเลี้ยงโคนเนื้อของเกษตรกรมีหรือไม่

 1. มี 2. ไม่มี

จำนวนพื้นที่แปลงหญ้า.....ไร่

10. พันธุ์หญ้าสำหรับผลิตเป็นอาหารหยาบสดและหยาบแห้งของเกษตรกรเพื่อเลี้ยงโคนเนื้อมีหรือไม่

 1. มี 2. ไม่มี

พันธุ์ที่ปลูก

1.....

2.....

3.....

11. รูปแบบและวิธีการให้อาหารหยาบสดโคนเนื้อ

 1. ตัดจากแปลงพืชอาหารสัตว์ 2. ปล่อยสัตว์ลงทะเล่ตามแปลงหญ้า 3. ตัดจากแปลงพืชอาหารสัตว์และปล่อยสัตว์ลงทะเล่ตามแปลงหญ้า 4. อื่นๆ.....

12. รูปแบบและวิธีการให้อาหารชั้นโคเนื้อ

- ( ) 1. มี ( ) 2. ไม่มี
 ( ) 1. เตามรางอาหาร ( ) 2. ใช้ดวงอาหาร
 ( ) 3. อื่นๆ.....

13. โรงเรือนเก็บอาหารหยาบแห้ง

- ( ) 1. มี ( ) 2. ไม่มี

14. แหล่งน้ำดื่มน้ำใช้สำหรับเลี้ยงโคเนื้อ

- ( ) 1 แหล่งน้ำตามธรรมชาติ ( ) 2. น้ำประปา
 ( ) 3. น้ำบาดาล ( ) 4. อื่นๆ.....

15. 1. แหล่งน้ำดื่มน้ำใช้สำหรับเลี้ยงโคเนื้อ มีเพียงพอหรือไม่

- ( ) 1. เพียงพอ ( ) 2. ไม่เพียงพอ

16. วิธีการจัดหาน้ำในการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร

- ( ) 1. ไล่ต้อนลงไปกินตามแหล่งน้ำธรรมชาติสาธารณะ
 ( ) 2. ปล่อยให้กินเองตามแหล่งน้ำธรรมชาติในที่ของเกษตรกร
 ( ) 3. ทำรางน้ำหรือภาชนะบรรจุน้ำในคอกพัก
 ( ) 4. อื่น.....

17. ลักษณะโรงเรือน/คอกโคเนื้อ

- ( ) 1. โรงเรือน/คอก ใต้ถุนบ้าน
 ( ) 2. โรงเรือน/คอก แยกออกจากตัวบ้าน ไม่มีหลังคา กันแดดกันฝน
 ( ) 3. โรงเรือน/คอก แยกออกจากตัวบ้าน มีหลังคา กันแดดกันฝน
 ( ) 4. โรงเรือน/คอก แบบอื่นๆ.....

18. ลักษณะและรูปแบบการเลี้ยงโคเนื้อ

- ( ) 1. การเลี้ยงแบบผูกล้าม ( ) 2. การเลี้ยงแบบไล่ต้อน
 ( ) 3. การเลี้ยงปล่อยในที่ของเกษตรกร ( ) 4. การเลี้ยงขุน

19. จำนวนโคเนื้อที่เลี้ยงเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือ

- ( ) 1. ต่ำกว่า 5 ตัว ( ) 2. 6-10 ตัว
 ( ) 3. 11-15 ตัว ( ) 4. 16-20 ตัว
 ( ) 5. มากกว่า 20 ตัว

20. โคนื้อที่นำเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือและต้องการจำหน่ายเพื่อ

- ( ) 1. เพื่อเป็นทุนสำรองใช้ภายในครอบครัว
 ( ) 2. จำหน่ายให้เกษตรกรรายอื่นเพื่อเป็นพ่อแม่พันธุ์
 ( ) 3. โคนื้อมีราคาสูง
 ( ) 4. อื่นๆ.....

การจัดเก็บบันทึกข้อมูลการเลี้ยงโคนื้อของเกษตรกรมีหรือไม่

- ( ) 1. มีบันทึกการใช้ปัจจัยการผลิต ( ) 2. ไม่มี
 ( ) 1. มีบันทึกการจัดการสุขภาพ ( ) 2. ไม่มี
 ( ) 1. มีการทำบัญชีฟาร์ม ( ) 2. ไม่มี

21. การจัดการของเสียและมูลสัตว์

- ( ) 1. มี ( ) 2. ไม่มี

การจัดการของเสียและมูลสัตว์อย่างไร

.....
 .....
 .....

22 โปรแกรมการทำวัคซีนป้องกันโรคโคนื้อของเกษตรกรมีหรือไม่

- โรคปากเท้าเปื่อย ( ) 1. มี ( ) 2. ไม่มี
 โรคคอบวม ( ) 1. มี ( ) 2. ไม่มี
 โรคแอนแทรกซ์ ( ) 1. มี ( ) 2. ไม่มี
 โรคแท้งติดต่อ ( ) 1. มี ( ) 2. ไม่มี

23. มีการให้ยาถ่ายพยาธิโคนื้อ

- ( ) 1. มี ( ) 2. ไม่มี

ทุก .....เดือน

24. มีการกำจัดพยาธิภายนอกให้กับโคนื้อ

- ( ) 1. มี ( ) 2. ไม่มี

ทุก .....เดือน

ตอนที่ 3 ค่าใช้จ่ายและรายได้การเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร

1. ค่าใช้จ่ายสำหรับซื้อพ่อแม่พันธุ์ของเกษตรกรมีหรือไม่

( ) 1. มี ( ) 2. ไม่มี

รวมเป็นเงิน..... บาท

2. ค่าใช้จ่ายซื้อโครุ่นหรือโคเพื่อเลี้ยงขุนของเกษตรกรมีหรือไม่

( ) 1. มี ( ) 2. ไม่มี

รวมเป็นเงิน..... บาท

3. รายจ่ายค่าอาหารโคเนื้อของเกษตรกร

รายการ/อาหาร	มี	ไม่มี	จำนวนเงิน(บาท)
1.ค่าอาหารหยาบแห้ง	1.....	2.....	3.....
2.ค่าอาหารหยาบสด	1.....	2.....	3.....
3.ค่าอาหารหยาบหมัก	1.....	2.....	3.....
4.ค่าอาหารข้นและอาหารสำเร็จรูป	1.....	2.....	3.....

4. รายจ่ายค่ายารักษาโรค/วัคซีน/สารเสริมของเกษตรกรมีหรือไม่

รายการ	มี	ไม่มี	จำนวนเงิน(บาท)
1.ค่ายารักษาโรค	1.....	2.....	3.....
2.ค่าวัคซีนป้องกันโรค	1.....	2.....	3.....
3.ค่าสารเสริม/อาหารเสริม	1.....	2.....	3.....

5. การจดบันทึกข้อมูลรายจ่ายค่าแรงงานสมาชิกในครอบครัวและแรงงานจากภายนอก ในการเลี้ยงโคเนื้อตลอดการจำหน่ายหรือส่งตลาดนัดโคกระบือในแต่ละครั้ง

รายการ	มี	ไม่มี	จำนวนเงิน(บาท)
1.ค่าแรงงานจากภายนอก	1.....	2.....	3.....
2.ค่าแรงงานในครอบครัวรวมตัวเกษตรกร	1.....	2.....	3.....

6. ค่าวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือที่ผลิตโคเนื้อ เช่น เคียว มีดตัดอาหารหยาบสด อาหารหยาบแห้ง รดเงิน คราด พลั่ว เครื่องยนต์ขนาดเล็ก

( ) 1. มี ( ) 2. ไม่มี

รวมเป็นเงิน..... บาท

8. ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าพาหนะขนส่งโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือ

( ) 1. มี ( ) 2. ไม่มี

รวมเป็นเงิน..... บาท

9. ค่าหมาพาหนะขนส่งเป็นเที่ยว

( ) 1. มี ( ) 2. ไม่มี

รวมเป็นเงิน..... บาท

10. รายจ่ายค่าพาหนะขนส่งโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือ

( ) 1. มี ( ) 2. ไม่มี

รวมเป็นเงิน.....บาท

11. ค่าแรงงานในการนำโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือ

( ) 1. มี ( ) 2. ไม่มี

รวมเป็นเงิน.....บาท

12. ค่าธรรมเนียมสนามหรือค่าหลักของตลาดนัดโคกระบือ

( ) 1. มี ( ) 2. ไม่มี

รวมเป็นเงิน.....บาท

13. ค่าคอกพักสัตว์ในตลาดนัดโคกระบือ

( ) 1. มี ( ) 2. ไม่มี

รวมเป็นเงิน.....บาท

14. ค่าอาหารหยาบสด อาหารหยาบแห้งระหว่างรอการจำหน่ายและการซื้อในตลาดนัดโคกระบือ

( ) 1. มี ( ) 2. ไม่มี

รวมเป็นเงิน.....บาท

15. รายรับจากการจำหน่ายโคเนื้อและผลพลอยได้จากการเลี้ยงโคเนื้อ

1 การจำหน่ายโคเนื้อเป็นแบบออกหมดครั้งเดียวหรือเป็นจำนวนตัว

( ) 1. จำหน่ายออกหมดครั้งเดียว ( ) 2. จำหน่ายเป็นตัว/ครึ่ง..... ตัว

รายรับจากการจำหน่ายโคเนื้อรวมเป็นเงิน.....บาท

2 การจำหน่ายปุ๋ยคอก(มูลโคเนื้อตากแห้ง)/ครึ่ง.....บาท

3 การจำหน่ายผลพลอยได้จากการเลี้ยงโคเนื้อ

1.....

2.....

3.....

รวมเป็นเงิน..... บาท

ตอนที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคการผลิตโคเนื้อ

4.1 ปัญหาเรื่องพันธุ์โค

ข้อเสนอแนะการแก้ปัญหา

.....
.....

4.2 ปัญหาพืชอาหารสัตว์ แปลงหญ้าสาธารณะ

ข้อเสนอแนะการแก้ปัญหา

.....
.....

4.3 ปัญหาการจัดการ การป้องกันโรค การดูแลสุขภาพโคเนื้อ

ข้อเสนอแนะการแก้ปัญหา

.....
.....

4.4 ปัญหาด้านแรงงาน

ข้อเสนอแนะการแก้ปัญหา

.....
.....

4.5 ปัญหาด้านการจัดการแหล่งน้ำสำหรับเลี้ยงโคเนื้อ

.....
.....

ขอขอบพระคุณที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ครั้งนี้

**ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์สำหรับรวบรวมข้อมูลจากพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่นตลาดนัดโค
กระบือภูดิน จังหวัดกาฬสินธุ์**

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น

ชื่อ – สกุล นาย / นาง / นางสาว .....

ที่อยู่ เลขที่ ..... หมู่ที่..... ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัดกาฬสินธุ์

รหัสไปรษณีย์.....เบอร์โทรศัพท์.....

อายุ.....ปี

1 เพศ

( ) 1. ชาย

( ) 2. หญิง

2 การศึกษา

( ) 1. ประถมศึกษา

( ) 2. มัธยมศึกษา

( ) 3. อาชีวศึกษา.....

( ) 4.ปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี

3 ประสบการณ์เป็นพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น

( ) 1. 1-3 ปี

( ) 2. 4-6 ปี

( ) 3. 7-9 ปี

( ) 4. มากกว่า 10 ปี

4 ที่ดินหรือพื้นที่สำหรับรวบรวมโคเนื้อ

( ) 1. น้อยกว่า 5 ไร่

( ) 2. 6-10 ไร่

( ) 3. 11-15 ไร่

( ) 4. มากกว่า 15 ไร่

5 โรงเรือน/คอกพักโคเนื้อ

( ) 1. มี

( ) 2. ไม่มี

6 จำนวนสมาชิกสมาชิกในครัวเรือน..... คน

สมาชิกในครัวเรือนที่ทำอาชีพพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น..... คน

7 รายได้รวมภายในครอบครัว (บาท / ปี)

( ) 1. ต่ำกว่า 40,000 บาท/ปี

( ) 2. 40,001-60,000 บาท/ปี

( ) 3. 60,001 - 80,000 บาท/ปี

( ) 4. มากกว่า 80,000 บาท/ปี

8 แหล่งเงินทุนที่ใช้เลี้ยงโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือ

( ) 1. ทุนตัวเอง

( ) 2. เงินกู้ยืมจากญาติ

( ) 3. เงินกู้ยืมจากนายทุน

( ) 4. สินเชื่อกู้ยืมจาก ธ. ชกส.

( ) 5. สินเชื่อกู้ยืมจากธนาคารพานิช

ตอนที่ 2 การจัดการรวบรวมโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือภูธร จังหวัดกาฬสินธุ์

1. วัตถุประสงค์ของพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่นรวบรวมโคเนื้อเพื่อ
  - ( ) 1. เป็นพ่อพันธุ์ แม่พันธุ์ให้เกษตรกร
  - ( ) 2. จำหน่ายเข้าโรงชำแหละสัตว์
  - ( ) 3. จำหน่ายให้เกษตรกรเพื่อเลี้ยงเป็น โคเนื้อขุน
  - ( ) 4. พ่อค้ารวบรวมท้องถิ่นเลี้ยงเพื่อขุนและจำหน่ายเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือ
2. แหล่งรวบรวมโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือ
  - ( ) 1. หมู่บ้าน,ฟาร์มเกษตรกร
  - ( ) 2. ตลาดนัดโคกระบือในท้องถิ่น
  - ( ) 3. รวบรวมโคเนื้อจากการคัดทิ้งของฟาร์มขนาดใหญ่
  - ( ) 4. รูปแบบรวบรวมโดยวิธีอื่นๆ.....
3. พันธุ์โคเนื้อที่รวบรวมนำเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือได้แก่พันธุ์
  - 1..... 2.....
  - 3..... 4.....
4. จำนวนโคเนื้อที่รวบรวมในท้องถิ่นของแต่ละครั้ง
  - ( ) 1. น้อยกว่า 5 ตัว
  - ( ) 2. 6-10 ตัว
  - ( ) 3. 11-20 ตัว
  - ( ) 4. มากกว่า 20 ตัว
5. รวบรวมโคเนื้อเข้าไปจำหน่ายและซื้อในตลาดนัดโคกระบือทุกครั้งหรือไม่
  - ( ) 1. ทุกครั้ง
  - ( ) 2. บางครั้ง
6. ระยะทางการหาหรือรวบรวมโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือ
  - ( ) 1. พื้นที่ใกล้ๆรอบตลาดนัด
  - ( ) 2. พื้นที่ต่างอำเภอ
  - ( ) 3. พื้นที่จังหวัดใกล้เคียง
  - ( ) 4. รวบรวมจากตลาดนัดอื่นๆ
7. พาหนะขนส่งโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือของพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น
  - ( ) 1. รถยนต์ 4 ล้อ
  - ( ) 2. รถยนต์ 6 ล้อ
  - ( ) 3. รถยนต์ 10 ล้อ
  - ( ) 4. อื่นๆ
8. การใช้วัสดุรองพื้นพาหนะขนส่งของพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น
  - ( ) 1. มี
  - ( ) 2. ไม่มี
 วัสดุรองพื้นที่ใช้.....
9. อาหารสัตว์สำหรับเลี้ยงโคเนื้อหลังนำออกจากตลาดนัดโคกระบือ
  - ( ) 1. อาหารหยابสด
  - ( ) 2. อาหารหยابแห้ง

- ( ) 3. อาหารชั้น ( ) 4. อื่นๆ
11. แหล่งที่มาพืชอาหารหยาบสด
- ( ) 1. ท่งหญ้าสาธารณะ ( ) 2. ในแปลงนาของเกษตรกร
- ( ) 3. ซี้จากภายนอกฟาร์ม ( ) 4. อื่นๆ
12. แหล่งที่มาอาหารหยาบแห้ง^{1/}
- ( ) 1. วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในแปลงนา
- ( ) 2. ปลุกหญ้าเพื่อผลิตอาหารหยาบแห้ง
- ( ) 3. ซี้จากภายนอกฟาร์ม
- ( ) 4. อื่นๆ
13. ชนิดของอาหารชั้นที่เลี้ยงโคเนื้อ
- ( ) 1. รำละเอียด, รำหยาบ ( ) 2. มันเส้นและผลพลอยได้
- ( ) 3. อาหารสำเร็จรูป ( ) 4. อื่นๆ
14. แหล่งที่มาอาหารชั้น
- ( ) 1. ผลิตใช้ในฟาร์ม ( ) 2. ซี้จากภายนอก
- ( ) 3. ซี้อาหารสำเร็จรูปจากภายนอก ( ) 4. อื่นๆ
15. รูปแบบการให้อาหารชั้น
- ( ) 2. เตะตามรางอาหาร ( ) 2. ใช้ตวง
16. จำนวนพื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์
- ( ) 1. ต่ำกว่า 1 ไร่ ( ) 2. 1-3 ไร่
- ( ) 3. 4-6 ไร่ ( ) 4. มากกว่า 6 ไร่
17. พันธุ์พืชอาหารสัตว์ที่ใช้ปลูก^{1/}
- ( ) 1. หญ้าแพงโกล่า ( ) 2. หญ้ากินนี
- ( ) 3. หญ้าเนเปียร์ (ปากช่อง 1) ( ) 4. หญ้ารัฐ
18. รูปแบบการให้พืชอาหารสัตว์
- ( ) 1. ตัดจากแปลงหญ้า ( ) 2. ปล่อยแพะเล็มหญ้าธรรมชาติ
- ( ) 3. ผูกล้ามในแปลงหญ้า ( ) 4. อื่นๆ
19. ปริมาณน้ำที่ใช้เลี้ยงสัตว์
- ( ) 1. เพียงพอ ( ) 2. ไม่เพียงพอ
20. แหล่งน้ำที่ใช้เลี้ยงสัตว์
- ( ) 1. แหล่งน้ำธรรมชาติ ( ) 2. แหล่งน้ำประปา

( ) 3. แหล่งน้ำบาดาลและอื่นๆ

21. การกำจัดมูลสัตว์^{1/}

( ) 1. กองรวมปถ่ายแห้งในคอก

( ) 2. ตากแห้งส่งโรงปุ๋ยอินทรีย์

( ) 3 ให้เกษตรกรโดยไม่จำหน่าย

( ) 4. เพื่อจำหน่าย

22 โปรแกรมการการฉีดวัคซีนป้องกันโรคและพยาธิของพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นหลังนำออก
จากตลาดนัดโคกระบือเพื่อจำหน่ายในครั้งต่อไป

รายการ	ทำ	ไม่ทำ
1. การกำจัดพยาธิ การกำจัดพยาธิภายใน การกำจัดพยาธิภายนอก		
2. การฉีดวัคซีนป้องกันโรค โรคปากและเท้าเปื่อย โรคคอบวม โรคแอนแทรกซ์ โรคแท้งติดต่อ		

ตอนที่ 3 ค่าใช้จ่ายและรายได้ของพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น

1 ค่าใช้จ่ายของพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น

รายการ			จำนวนเงิน (บาท)
ค่าใช้จ่ายในการจัดการเลี้ยงดู	มี	ไม่มี	
ค่าอาหารหยาบสด ค่าอาหารหยาบแห้ง ค่าอาหารข้น ค่าสารเสริมและเวชภัณฑ์			
ค่าใช้จ่ายการนำโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัด ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าพาหนะขนส่ง ค่าจ้างแรงงาน ค่าธรรมเนียมและบริการในตลาด			

2 รายได้ จำนวน โคเนื้อที่นำเข้าสู่ตลาดนัด โคกระบือเพื่อจำหน่ายในแต่ละครั้ง

( ) 1. 1-2 ตัว

( ) 2. 3-4 ตัว

( ) 3. 5-6 ตัว

( ) 4. มากกว่า 6 ตัว

รวมเป็นเงิน..... บาท

3 รายได้จากผลพลอยได้อื่นๆ

1..... 2.....

3..... 4.....

จำนวนเงิน   บาท

ตอนที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคของพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น

1. ปัญหาและอุปสรรคการรวบรวมโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือที่พ่อค้ารวบรวมท้องถิ่นพบ
บ่อยที่สุดคือ

☐ 1. โคเนื้อที่มีจำนวนน้อย	☐ 2. เรื่องราคา
☐ 3. โคเนื้อไม่ตรงตามที่ต้องการ	☐ 4. ระยะทางและค่าพาหนะขนส่ง
2. ปัญหาและอุปสรรคโคเนื้อลดจำนวนลงมีผลต่อการรวบรวมและเลือกซื้อโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัด
โคกระบือหรือไม่

☐ 1. ใช้ระยะเวลารวบรวมหลายวัน	☐ 2. เปลื้องค่าใช้จ่าย
☐ 3. เลือกขนาด น้ำหนัก จำนวนไม่ได้	☐ 4. อื่นๆ
3. ปัญหาและอุปสรรคของการรวบรวมโคเนื้อที่เกิดจากตัวของสัตว์ที่สำคัญคือ

☐ 1. โคเนื้อได้รับบาดเจ็บจากการขนส่ง	☐ 2. สัตว์อ่อนแอหรือสัตว์ป่วย
☐ 3. ความสมบูรณ์ของร่างกายสัตว์	☐ 4. โรคที่เกิดจากพันธุกรรม
4. ปัญหาและอุปสรรคของแหล่งรวบรวมโคเนื้อเช่น หมู่บ้านหรือฟาร์มของเกษตรกรคือ

☐ 1. ระยะทางไกล	☐ 2. แหล่งรวบรวมกระจายตัว
☐ 3. คาดคะเนจำนวนโคเนื้อไม่ได้	☐ 4. เสี่ยงภัยในการเดินทาง
5. ปัญหาและอุปสรรคราคาโคเนื้อสูงมีผลโดยตรงต่อพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นคือ

☐ 1. โคเนื้อจำนวนน้อย	☐ 2. เสียเวลาเรื่องต่อรองราคา
☐ 3. โคเนื้อโครงร่างที่ไม่สมบูรณ์	☐ 4. อื่นๆ
6. ปัญหาและอุปสรรคสำหรับเงินทุนของพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น

☐ 1. ทุนมีจำกัด	☐ 2. ใช้เป็นเงินสดซื้อ
☐ 3. กู้ยืมดอกเบี้ยสูง	☐ 4. มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน
7. ปัญหาและอุปสรรคการใช้เงินสดซื้อรวบรวมโคเนื้อของพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นคือ

☐ 1. เงินสดจำนวนมาก	☐ 2. เสี่ยงภัย
☐ 3. มีความเสี่ยงการขาดทุน	☐ 4. อื่นๆ.....
8. ปัญหาและอุปสรรคของแรงงานที่รวบรวมโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือคือ

☐ 1. แรงงานขาดแคลน	☐ 2. ค่าจ้างแรงงานสูง
☐ 3. แรงงานขาดประสิทธิภาพ	☐ 4. อื่นๆ.....
9. ปัญหาอุปสรรคของการขอใบอนุญาตเคลื่อนย้ายสัตว์มีผลต่อพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นคือ

☐ 1. เจ้าหน้าที่มีไม่เพียงพอ	
☐ 2. ใช้เวลาออกเอกสารนาน	

( ) 3. จุดออกไปอนุญาตเคลื่อนย้ายโคเนื้ออยู่ใกล้ตลาดนัดโคกระบือ

( ) 4. อื่นๆ.....

10. ข้อเสนอแนะการแก้ปัญหา อุปสรรค การรวบรวมโคเนื้อของพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่นเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือ

ข้อเสนอแนะการแก้ปัญหาและอุปสรรค

1

.....
.....

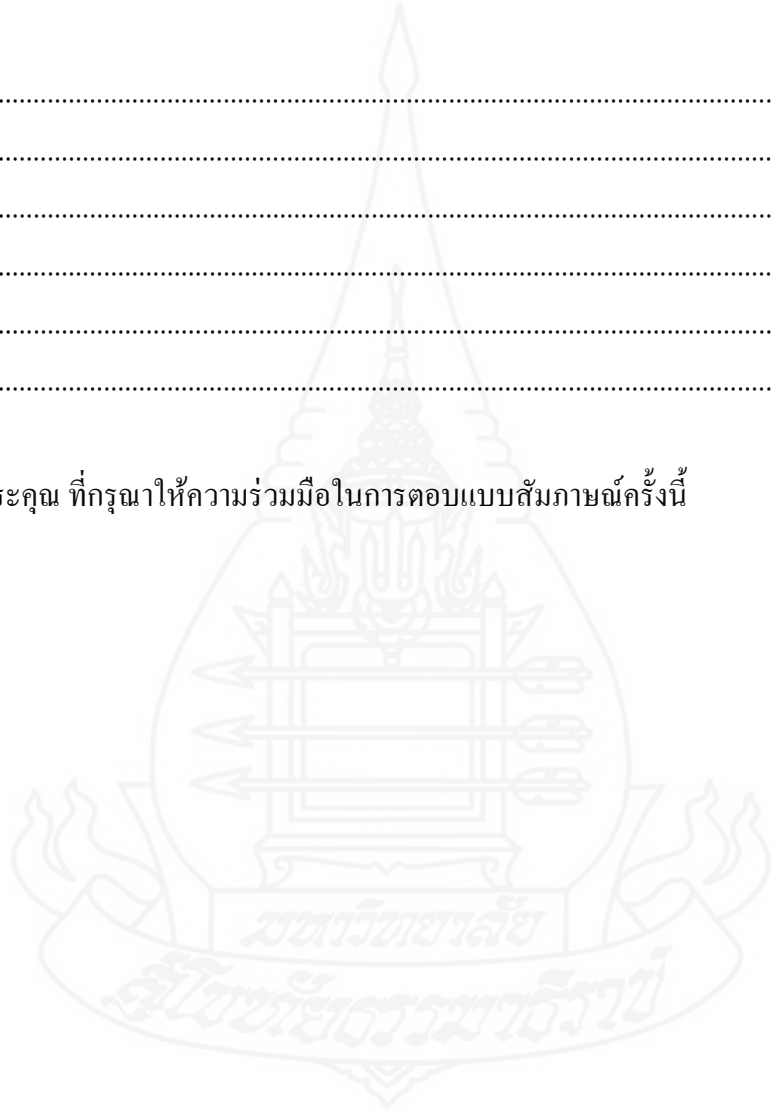
2

.....
.....

3

.....
.....

ขอขอบพระคุณ ที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ครั้งนี้

ชุดที่ 3 แบบสัมภาษณ์สำหรับรวบรวมข้อมูลจากผู้จัดตลาดนัดโคกระบือภูดิน จังหวัดกาฬสินธุ์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของตลาดนัดโคกระบือภูดิน จังหวัดกาฬสินธุ์

ชื่อ – สกุล นาย / นาง / นางสาว .....

ที่อยู่ เลขที่..... หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัดกาฬสินธุ์

รหัสไปรษณีย์..... เบอร์โทรศัพท์.....

อายุ.....ปี

1. เพศ

( ) 1.ชาย

( ) 2. หญิง

2. การศึกษา

( ) 1. ประถมศึกษา

( ) 2. มัธยมศึกษา

( ) 3. อาชีวศึกษา

( ) 4.ปริญญาตรี / สูงกว่าปริญญาตรี

3. มีประสบการณ์ด้านการจัดการตลาดหรือตลาดนัดโคกระบือหรือไม่

( ) 1. มี

( ) 2. ไม่มี

ประสบการณ์..... ปี

4. เคยศึกษาดูงานด้านการตลาดหรือตลาดนัดโคกระบือหรือไม่

( ) 1. เคย

( ) 2. ไม่เคย

5. ตลาดนัดโคกระบือภูดิน จังหวัดกาฬสินธุ์มีพื้นที่ใช้ประโยชน์ทั้งหมดคือ

( ) 1. 1-5 ไร่

( ) 2. 6-10 ไร่

( ) 3. 11-15 ไร่

( ) 4. มากกว่า 15 ไร่

6. พื้นที่ตลาดนัดโคกระบือภูดิน จังหวัดกาฬสินธุ์เป็นทรัพย์สินของ

( ) 1. เอกชน

( ) 2. ภาครัฐ

หน่วยงานที่สังกัด.....

ตอนที่ 2 การจัดการตลาดนัดโคกระบือภูดิน จังหวัดกาฬสินธุ์

1. สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการของตลาดนัดโคกระบือ

( ) 1. สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน	( ) 2. ออกใบซื้อขาย
( ) 3. ดิ่ทะเบียนสัตว์	( ) 4. อื่นๆ
2. การประเมินผลการบริการของตลาดนัดโคกระบือประเมินจากด้านใด

( ) 1. ความสะอาดและถูกสุขลักษณะของตลาดนัดโคกระบือ
( ) 2. การจัดการภายในตลาดนัด
( ) 3. ความพร้อมเพียงของบุคลากร
( ) 4. อื่นๆ.....
3. บุคลากรที่ทำหน้าที่ในตลาดนัดเป็นบุคลากรในตลาดนัดโคกระบือหรือไม่

( ) 1. ใช่	( ) 2. ไม่ใช่
------------	---------------

 หน่วยงานที่สังกัด.....
4. หน่วยงานที่สนับสนุนงานในตลาดนัดโคกระบือภูดิน

( ) 1. เทศบาลตำบลภูดิน	( ) 2. ปศุสัตว์อำเภอ
( ) 3. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์	( ) 4. อื่นๆ.....
5. บุคลากรของหน่วยงานที่สนับสนุนทำหน้าที่ในตลาดนัดโคกระบือ

( ) 1. 2 คน	( ) 2. 3 คน
( ) 3. 4 คน	( ) 4. มากกว่า 5 คน
6. บุคลากรได้รับมอบหมายทำหน้าที่ในตลาดนัดโคกระบือคือ

( ) 1. ออกใบซื้อขาย
( ) 2. อำนวยความสะดวกในการนำโคเนื้อเข้าและออกตลาดนัดโคกระบือ
( ) 3. พ่นยาฆ่าเชื้อเพื่อป้องกันโรค
( ) 4. อื่นๆ.....
7. การออกใบอนุญาตเคลื่อนย้ายโคเนื้อในตลาดนัดโคกระบือ

( ) 1. มี	( ) 2. ไม่มี
-----------	--------------
8. เครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ที่มีไว้บริการเกษตรกรและพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น

( ) 1.....	( ) 2. ....
( ) 3.	( ) 4. ....
9. ผู้จัดการตลาดนัดโคกระบือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการซื้อและจำหน่ายของเกษตรกร พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นอย่างไร

- ( ) 1. อำนาจความสะดวกด้านพื้นที่ของตลาดนัดโคกระบือ สาธารณูปโภค
- ( ) 2. บริการจัดหาเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ในตลาดนัดโคกระบือ
- ( ) 3. ลงชื่อเพื่อเป็นพยานในการซื้อและจำหน่าย การตีทะเบียนโคเนื้อ
- ( ) 4. อื่นๆ.....

10. ลักษณะการจัดการของตลาดนัดโคกระบือเกษตรกรและพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นนำโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือมีขั้นตอนดำเนินการอย่างไร

- ( ) 1. ตรวจสอบจำนวนตัวโคเนื้อ
- ( ) 2. เสียค่าธรรมเนียมของพาหนะขนส่งโคเนื้อ
- ( ) 3. เสียค่าธรรมเนียมค่าหลักหรือค่าภาคสนาม
- ( ) 4. อื่น.....

11. ผู้จัดการตลาดนัดโคกระบือมีขั้นตอนมาตรการที่สำคัญสำหรับเกษตรกรและพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นปฏิบัติในการนำโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือคือ

- ( ) 1. พ่นน้ำยามาเชื้อพาหนะขนส่งทุกครั้งที่น่าโคเนื้อเข้าสู่ตลาดนัดโคกระบือ
- ( ) 2. คัดแยกขนาด น้ำหนัก รูปร่าง เพศ
- ( ) 3. จัดพื้นที่สำหรับโคเนื้อที่มีขนาด น้ำหนัก รูปร่าง เพศใกล้เคียงกัน
- ( ) 4. อื่นๆ.....

12. ผู้จัดการตลาดนัดโคกระบือมีขั้นตอนมาตรการที่สำคัญสำหรับเกษตรกรและพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นปฏิบัติในการนำโคเนื้อออกจากตลาดนัดโคกระบือคือ

- ( ) 1. ออกใบซื้อขาย ตีทะเบียนโคเนื้อ
- ( ) 2. ออกใบอนุญาตเคลื่อนย้ายโคเนื้อ
- ( ) 3. ฉีดวัคซีนป้องกันโรคระบาด
- ( ) 4. อื่นๆ.....

13. เกษตรกรและพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่นเมื่อนำโคเนื้อออกจากตลาดนัดโคกระบือบุคลากรที่ประจำตลาดนัดโคกระบือได้พ่นน้ำยามาเชื้อโรคหรือไม่

- ( ) 1. มี
- ( ) 2. ไม่มี

ตอนที่ 3 ค่าใช้จ่ายและรายได้ตลาดนัดโคกระบือ

1. ค่าใช้จ่ายสำหรับสวัสดิการบุคลากรประจำตลาดนัดโคกระบือของแต่ละครั้งที่ซื้อและจำหน่ายโคเนื้อ

- ( ) 1. 150-200 บาท ( ) 2. 201-300 บาท
( ) 3. 301-400 บาท ( ) 4. มากกว่า 400 บาท

2. ค่าใช้จ่ายสำหรับสวัสดิการเจ้าพนักงานปศุสัตว์ประจำตลาดนัดโคกระบือของแต่ละครั้งที่ซื้อและจำหน่ายโคเนื้อ

- ( ) 1. มี ( ) 2. ไม่มี

จำนวนเงิน..... บาท/ครั้ง

3. ค่าใช้จ่ายสำหรับบุคลากรดูแลรักษาและความสะอาดภายในตลาดนัดโคกระบือ

- ( ) 1. มี ( ) 2. ไม่มี

จำนวนเงิน..... บาท/ครั้ง

4. ค่าใช้จ่ายรวมสำหรับบุคลากรประจำตลาดนัดโคกระบือของแต่ละครั้งที่ซื้อและจำหน่ายโคเนื้อ

- ( ) 1. 1,000-1,500 บาท ( ) 2. 1,501-2,000 บาท
( ) 3. 2,001-3,000 บาท ( ) 4. มากกว่า 3,000 บาท

5. ค่าใช้จ่ายสำหรับอุปกรณ์เครื่องเขียนในสำนักงานของตลาดนัดโคกระบือ

- ( ) 1. มี ( ) 2. ไม่มี

จำนวนเงิน..... บาท/เดือน

6. ค่าใช้จ่ายสำหรับซื้อสารเคมี น้ำยาฆ่าเชื้อ โรคเพื่อป้องกันโรคระบาดของตลาดนัดโคกระบือ

- ( ) 1. มี ( ) 2. ไม่มี

จำนวนเงิน..... บาท/เดือน

7. ค่าใช้จ่ายสำหรับสาธารณูปโภค เช่น น้ำประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ของตลาดนัดโคกระบือ

- ( ) 1. มี ( ) 2. ไม่มี

จำนวนเงิน..... บาท/เดือน

8. ค่าใช้จ่ายสำหรับวัสดุอุปกรณ์เพื่อเปลี่ยนหรือซ่อมแซมสาธารณูปโภคของตลาดนัดโคกระบือ

- ( ) 1. มี ( ) 2. ไม่มี

จำนวนเงิน..... บาท/เดือน

9. ค่าใช้จ่ายสำหรับดูแลรักษาและซ่อมบำรุงสาธารณูปโภคของตลาดนัดโคกระบือ

- ( ) 1. มี ( ) 2. ไม่มี

จำนวนเงิน..... บาท/เดือน

10. ค่าใช้จ่ายสำหรับเช่าพื้นที่ตลาดนัดโคกระบือ

( ) 1. มี ( ) 2. ไม่มี

จำนวนเงิน..... บาท/เดือน

11. ค่าใช้จ่ายอื่นๆ

( ) 1. มี ( ) 2. ไม่มี

( ) 1..... ( ) 2.....

( ) 3..... ( ) 4.....

จำนวนเงิน..... บาท/ครั้ง

12. รายได้จากการเก็บค่าธรรมเนียมพาหนะขนส่งโคเนื้อเข้าสู่และออกจากตลาดนัดโคกระบือ

( ) 1. มี ( ) 2. ไม่มี

จำนวนเงิน..... บาท/ครั้ง

13. รายได้จากการเก็บค่าธรรมเนียมโคเนื้อเข้าสู่และออกจากตลาดนัดโคกระบือ

( ) 1. มี ( ) 2. ไม่มี

จำนวนเงิน..... บาท/ครั้ง

14. รายได้จากค่าสนาม ค่าหลักและคอกพักสัตว์ในตลาดนัดโคกระบือ

( ) 1. มี ( ) 2. ไม่มี

จำนวนเงิน..... บาท/ครั้ง

15. รายได้จากค่าธรรมเนียมออกใบอนุญาตซื้อขายสำหรับตลาดนัดโคกระบือ

( ) 1. มี ( ) 2. ไม่มี

จำนวนเงิน..... บาท/ครั้ง

16. รายได้จากการจำหน่ายอาหารหยาบสดและอาหารหยาบแห้งของตลาดนัดโคกระบือ

( ) 1. มี ( ) 2. ไม่มี

จำนวนเงิน..... บาท/ครั้ง

17. รายได้อื่นๆนอกเหนือจากการเก็บค่าธรรมเนียมการซื้อขายและการจำหน่ายโคเนื้อของตลาดนัดโคกระบือ

( ) 1. มี ( ) 2. ไม่มี

1.....

2.....

3.....

ตอนที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคตลาดนัดโคกระบือ

1. ปัญหาและอุปสรรคด้านบุคลากร

.....
.....

ข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ปัญหา

.....
.....

2. ปัญหาและอุปสรรคด้านสาธารณูปโภค

.....
.....

ข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ปัญหา

.....
.....

3. ปัญหาและอุปสรรคด้านการใช้พื้นที่ในตลาดนัดโคกระบือ

.....
.....

ข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ปัญหา

.....
.....

4. ปัญหาและอุปสรรคด้านงบประมาณ

.....
.....

ข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ปัญหา

.....
.....

5. ปัญหาและอุปสรรคความร่วมมือกับองค์กรภาครัฐ

.....
.....

ข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ปัญหา

.....
.....

6. ปัญหาและอุปสรรคด้านสิ่งแวดล้อมของตลาดนัด โคกระบือ

.....
.....

7. ข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ปัญหา

.....
.....

ขอขอบพระคุณ ที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ครั้งนี้

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายชัยณรงค์ ภูโทถ้ำ
วัน เดือน ปีเกิด	9 ธันวาคม 2511
สถานที่เกิด	บ้านคอนขานาง ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
ประวัติการศึกษา	ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาเกษตรกรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตกาฬสินธุ์ พ.ศ. 2532 ปริญญาตรี สาขาเกษตรศาสตรบัณฑิต (การจัดการการเกษตร) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พ.ศ. 2554

